

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a 3-a

MARIA BURUIANĂ • AURELIA ERMICIOI • SILVIA COTELEA

Știința, 2020

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Manualul școlar a fost realizat în conformitate cu prevederile Curriculumului la disciplină, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.

Manualul a fost aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. _____ din _____ 2020, urmare a evaluării calității metodicо-științifice.

Editat din sursele financiare bugetare.

Comisia de evaluare:

Aliona Brițchi, dr., conf. univ., Universitatea de Stat „Alec Russo”, Bălți;

Natalia Bernaz, învățător, grad didactic superior, LP „Da Vinci”, Chișinău;

Angela Lupei, învățător, grad didactic unu, IP LT „Mihai Eminescu”, Hâncești;

Natalia Darii, învățător, grad didactic superior, Școala primară „Grigore Vieru”, Ștefan-Vodă;

Viorica Mățila-Parfeni, învățător, grad didactic superior, IP LT „Mihai Eminescu”, Bălți

Instituția de învățământ _____				
Manualul a fost folosit: _____				
Anul de folosire	Numele de familie și prenumele elevului	Anul școlar	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare
1				
2				
3				
4				
5				

Dirigintele verifică dacă numele elevului este scris corect.

Elevul nu trebuie să facă niciun fel de însemnări în manual.

Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia folosind termenii: *nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător.*

ÎNTEPRINDEREA
EDITORIAL-POLIGRAFICĂ

ȘTIINȚA

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova
tel.: (+373 22) 73-96-16 (anticamera); (+373 22) 73-99-94 (marketing)
(+373 22) 73-99-83 (depozit); fax: (+373 22) 73-96-27
e-mail: prini_stiinta@yahoo.com
www.editurastiinta.md

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Întreprinderii Editorial-Poligrafice *Știința*.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Buruiană, Maria

Limba și literatura română: Manual pentru clasa a 3-a/Maria Buruiană, Aurelia Ermicio, Silvia Cotelea; comisia de evaluare: Aliona Brițchi [et al.]; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. – Ch.: Î.E.P. *Știința*, 2020 (Tipogr. „Balacron”). – 208 p.: il. color. Proprietate a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

ISBN 978-9975-85-228-9

811.135.1+821.135.1.09(075.2)

© *Maria Buruiană, Aurelia Ermicio, Silvia Cotelea*. 2012, 2016, 2020

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică *Știința*. 2012, 2016, 2020

Dragi elevi,

Începe un nou an școlar. Călătoria prin miraculoasa lume a cunoștințelor continuă.

Sperăm că și acest manual va deveni prietenul vostru nedespărțit, ajutându-vă să înaintați cu răbdare pe tărâmul limbii române, descoperindu-i frumusețea.

DEXI abia așteaptă să vă „jucați” cu el „de-a cuvintele”! **Știetot** vă asigură că exercițiile selectate de el vor înlătura orice greșală din exprimarea voastră. **Creionaș**, fiind un adevărat artist al cuvântului, vă va ajuta să însușiți pas cu pas tehnicile de redactare a unei compuneri. În *atelierul său de creație* nimic nu vă poate împiedica să zburăți pe aripile imaginației și să ajungeți într-o lume proprie în care totul este posibil.

Străduiți-vă să aflați cât mai multe informații despre personajele textelor literare. Suntem sigure că aveți ce învăța de la ele. Încercați să citiți și printre rânduri, descoperind înțelesul ascuns al cuvintelor. Lucrând în echipă, învățând jucându-vă și realizând proiecte de grup, veți deveni mai buni, mai prietenoși, mai bogați sufletește.

Luați cu încredere în mână noul manual de *Limba română*, care este o sinceră invitație la studiu.

Vă dorim să munciți cu plăcere și să găsiți neapărat cheia succesului.

Autoarele

Cuprins

1 **Sună clopoței toamnei, Școala-i un buchet de flori...**

Învățătura, de Nicolae Tăutu	7
Sorin, cartea și calculatorul	9
Cartea	12
Biblioteca	13
Nenea directorul, după George Șovu	14
Comunicarea. Modul în care comunicăm	17
Dialogul	18
Luchi în prima zi de școală, după Otilia Cazimir	20
Comunicarea nonverbală	23
Fructul cel mai valoros	25
Părțile unei compuneri	28
Aritmetica învățării, după Mircea Sântimbreanu	29
Proiect de grup „Cartea – prietena mea”	31
Recapitulare	32
Probă de evaluare	33

2 **Și iar cad frunze colorate Din cartea toamnei aurii...**

Toamna în Moldova, de Petru Cărare	34
Sărbătoarea frunzelor, după Călin Gruia	36
Propoziția. Intonarea propoziției	39
Ce te legeni..., de Mihai Eminescu	40
S-au auzit a toamnă pădurile, după Gheorghe Tomozei	43
Cuvântul. Sensurile cuvintelor	46
Culesul porumbului, după Ion Agârbiceanu	48
Cuvântul. Silaba. Sunetul și litera	51
Compunere după un plan simplu de idei	53
De ce pleacă păsările? după Emilia Căldăraru	54
Recapitulare	56
Probă de evaluare	57

3 **Străbunii noștri ne lăsară Trecutul sfânt și o frumoasă țară...**

Către pasăre, de Ion Vatamanu	58
Din viața dacilor, după Alexandru Vlahuță	60
Cuvântul – parte de vorbire	64
Muma lui Ștefan cel Mare, de Dimitrie Bolintineanu	65
Substantivul	68
Am trei flori, de Vasile Romanciuc	69

Substantivele comune	71
Substantivele proprii	72
<i>Chișinău, capitala țării mele</i>	73
Numărul substantivelor	76
Scrierea corectă a substantivelor	77
<i>Orașul/satul meu</i>	78
Recapitulare	79
Evaluare sumativă orală	80
Probă de evaluare	81

4 *Cad din cer mărgăritare Peste plaiul meu iubit...*

<i>Decembrie, după George Coșbuc</i>	82
Adjectivul	85
Acordul adjectivului cu substantivul	86
Textul literar narativ	88
<i>Colindătorii, după Mihail Sadoveanu</i>	88
Textul literar în versuri	91
<i>Ajunul Crăciunului, de Elena Farago</i>	91
Textul nonliterar informativ. Articolul	94
Afișul. Anunțul	95
<i>Scrisoare lui Moș Crăciun</i>	96
<i>Legenda lui Moș Crăciun</i>	97
Recapitulare	99
Probă de evaluare	100

5 *Iarna multe jocuri știe Prin zăpada argintie...*

<i>La Polul Nord, după Marin Sorescu</i>	101
Pronumele. Pronumele personal	104
<i>La sănius, după Ion Agârbiceanu</i>	106
<i>Copiii și păsărelele, după Eugen Jianu</i>	109
Pronumele personal de politețe	112
<i>Cheița, după Mircea Sântimbreanu</i>	113
Virgula	116
Compunere orală după un șir de imagini. <i>Jocurile de iarnă ale copiilor</i>	117
Compunere cu început și sfârșit dat. <i>Jocurile de iarnă ale copiilor (continuare)</i>	118
<i>Crăiasa Zăpezii, după Hans Christian Andersen</i>	119
Jurnalul de lectură	121
Recapitulare	122
Probă de evaluare	123

6 *Și ei au fost copii...*

<i>Despărțirea de Ipotești, după Boris Crăciun</i>	124
Verbul	127
<i>O amintire de neuitat, după George Sbârcea</i>	128

Persoana și numărul verbului	131
<i>Atelier în pădure</i> , după Peter Neagoe	133
Timpurile verbului	136
<i>Cea mai fericită zi</i> , după Alexandru Vlahuță	138
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	141
Compunere după un plan de idei. <i>Visez să devin...</i>	142
<i>Un copil scrie povești pentru copii</i> , după Theodor Bălan	143
Recapitulare	144
Probă de evaluare	145

7 *Salutare, primăvară, Timp frumos, bine-ai venit!*

<i>Ghiocelul</i> , după Hans Christian Andersen	146
Textul nonliterar funcțional. Biletul	149
Felicitarea	150
Predicatul	151
<i>Cântec de primăvară</i> , de Grigore Vieru	153
<i>Moș Viscol și Primăvara</i> , după Mihail Sadoveanu	156
Subiectul	159
<i>Cuibul de păsărele</i> , după Cezar Petrescu	161
Descrierea unui anotimp. <i>Primăvara</i>	164
<i>Povestea cu privighetoarea</i> , după Mihail Sadoveanu	165
Părțile secundare de propoziție	168
<i>Dimineața</i> , de Vasile Alecsandri	170
<i>Salcâmi în floare</i> , după Ion Agârbiceanu	172
Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată	175
<i>Paștele</i> , de M. Popescu	177
<i>Legenda ouălor roșii</i>	179
Recapitulare	180
Probă de evaluare	181

8 *Zăbovește și ascultă: Toate-n felul lor cuvântă...*

<i>Noi, albinele...</i> , după Călin Gruia	182
<i>Veverița</i> , după Mihail Sadoveanu	184
Descrierea unei viețuitoare. <i>Veverița</i>	186
<i>Racul, broasca și știuca</i> , de Alexandru Donici	187
<i>Povestea crocodilului care plângea</i> , după Vladimir Colin	190
<i>Cartea cu Apolodor</i> , de Gellu Naum	193
Prezentarea unei cărți	196
<i>Fram, ursul polar</i> , după Cezar Petrescu	197
Compunere după o bandă desenată	200
<i>Puiul</i> , după I.Al. Brătescu-Voinești	201
Recapitulare	202
Probă de evaluare	203
Evaluare sumativă orală	204
În prag de vacanță	206

Unitatea 1

Sună clopoței toamnei, Școala-i un buchet de flori...

- Ce este învățătura pentru voi? O plăcere? O datorie? O muncă?
- De unde putem dobândi învățatură?

Învățătura

de Nicolae Tăutu

Învățătura e averea
Ce pururea o duci în gând.
Și fără raza ei, puterea
E doar un colb purtat de vânt.

Învățătura e-o comoară
Ce nimeni nu ți-o poate lua.
Își va spori podoaba rară
Cu cât împarți mai mult din ea.

Să înțelegem textul!

- 1 Ce se spune în poezie despre învățatură?
- 2 De ce autorul compară învățătura cu o comoară?
- 3 Ce bogăție a omului nu poate fi răpită niciodată? De ce?
- 4 De ce nu poate trăi omul fără învățatură?
- 5 Ce mesaj (învățatură) desprindem din poezie?
- 6 Cine vă împarte vouă învățătura?
- 7 Voi pe cine puteți învăța? Ce anume?

Vocabular

pururea – întotdeauna, mereu, veșnic, etern

podoabă – obiect care înfrumusețează; bijuterie

rară – aici: prețioasă, scumpă, aleasă

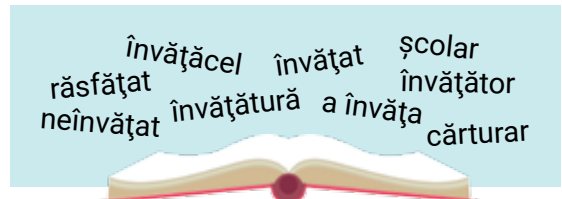
Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Formați perechi de cuvinte cu sens asemănător: **avere**, **pururea**, **avuție**, **forță**, **praf**, **rară**, **întotdeauna**, **a spori**, **prețioasă**, **a crește**, **a împărți**, **colb**, **a distribui**, **putere**.
- 3 Realizați corespondența dintre versurile selectate și explicațiile potrivite.

„Învățătura e-o comoară Ce nimeni nu ți-o poate lua.”	▶ omul neînvățat este lipsit de valoare;
„...fără raza ei, puterea E doar un colb purtat de vânt.”	▶ împărtășind din cunoștințele acumulate, vei spori calitățile învățaturii;
„Își va spori podoaba rară Cu cât împarți mai mult din ea.”	▶ învățătura ce o porți în minte nu ți-o poate răpi nimeni niciodată.

- 4 Selectați din poezie cuvintele cu sens opus pentru: **a oferi**, **a micșora**, **slăbiciune**, **niciodată**.
- 5 Înlocuiți cuvântul evidențiat cu unul din poezie ce are sens asemănător.
 - ▶ Roadele învățaturii le porți **mereu** cu tine.
 - ▶ Știința de carte este o **bogăție** și munca este cheia ei.

- 6 Transcrieți cuvintele din aceeași familie. Alcătuiți propoziții cu trei dintre ele.
- 7 Transcrieți versurile în care se explică ce este învățătura.

- 8 Ordonați cuvintele pentru a obține proverbe. Explicați sensul lor:

a) parte. carte Omul are cu lumină de

b) avuție o Învățătura tănuită. este

- 9 Continuați enunțurile:
 - ▶ Învățătura este ...
 - ▶ Omul învățat ...
 - ▶ Învățătura ne ajută ...
 - ▶ A învăța ...

10 Să lucrăm în echipă!

Motivați de ce copilul răsfățat rămâne neînvățat.

- Ce jocuri de calculator cunoașteți?
- Cum trece timpul când stați în fața calculatorului?
- Ce preferați: jocul la calculator sau lectura unei cărți? De ce?

Sorin, cartea și calculatorul

📖 În după-amiaza unei zile de toamnă, aproape lipit de tastele calculatorului, Sorin gonia cu viteză o mașină prin labirintul traseului. Ocolea cu multă ușurință toate obstacolele pe care le știa deja pe de rost. Furat de joc, uitase, ca de obicei, de cărțile și caietele adunate lângă calculator.

📖 Deodată se auzi o voce timidă:

– Sorine! Sorine!

Băiatul sări ca ars de la masă.

– Cine-i acolo? Cine ești? strigă el înfricoșat.

– Sunt eu, Sorine, cartea „Prisaca”, pe care ai părăsit-o de câteva săptămâni. Știi cât a muncit asupra mea poetul Tudor Arghezi? M-a gândit zile și nopți în șir, mi-a ales cu grijă cuvintele și le-a potrivit cu multă măiestrie. Sunt o parte frumoasă din sufletul și gândurile poetului. Dar fără tine, mă simt ca o vioară la care nu cântă nimeni. De ce nu mă citești? Pentru copii ca tine am fost scrisă! Știi câte taine ai afla despre lumea micilor vietăți?

– Dar... nu am timp..., zise Sorin, însă își dădu imediat seama că „Prisaca” știe cu ce se ocupă el în timpul liber.

– Și, apoi, ca să ajung la tine, au mai trudit atâția oameni! Autorul m-a dus la editură. Acolo textele au fost culese cu litere de tipar la un calculator ca al tău. Pictorul m-a înfrumusețat cu ilustrații. Machetatorul mi-a așezat cu grijă, tot la calculator, textele și desenele în pagină. La tipografie mi-au cusut foile și mi-au pus copertele. Apoi m-au tipărit în mii de exemplare. Toți oamenii aceștia s-au gândit că fac un lucru de mare folos pentru tine!

📖 Sorin plecă ochii uimit și rușinat. Deschise cartea încet, îi netezi filele și începu să citească.

Vocabular

labirint – construcție cu un mare număr de camere și galerii, în care orientarea este extrem de dificilă

traseu – drum pe care îl parcurge un vehicul sau o ființă

obstacol – piedică

m-a gândit – aici: m-a creat în gând

Să înțelegem textul!

- 1 De ce Sorin a uitat de toate?
- 2 Cine îi vorbi cu voce timidă?
- 3 Ce i-a reproșat cartea băiatului?
- 4 Ce i-a comunicat ea despre munca autorului?
- 5 Care este „drumul cărții” aflat de Sorin?
- 6 De ce, după cele auzite, Sorin a reluat lectura cărții?
- 7 Ce cărți aveți în biblioteca personală? Pe care o citiți acum?
- 8 În ce scop folosiți voi calculatorul?

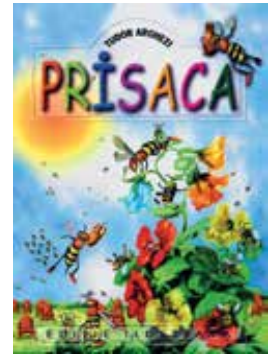
Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Formați perechi de cuvinte cu sens asemănător: **deodată**, **timidă**, **pe neașteptate**, **sfioasă**, **înfricoșat**, **a potrivi**, **speriat**, **a aranja**, **măiestrie**, **taină**, **au trudit**, **iscusință**, **mister**, **au muncit**.
- 3 Realizați corespondența dintre expresiile selectate din text și explicațiile potrivite.

„...sări ca ars...”	► cartea se simte inutilă, fără valoare, dacă nu e citită;
„...Furat de joc..., ...”	► a sărit repede (de surprindere, de spaimă, de indignare);
„...mă simt ca o vioară la care nu cântă nimeni.”	► atras, captivat de jocul la calculator.

- 4 Ordonează ideile textului.
 - Copilul află drumul pe care îl parcurge cartea de la autor până la cititor.
 - Ascultând povestea cărții, Sorin reia lectura volumului „Prisaca”.
 - Sorin este captivat de jocul la calculator.
- 5 Citiți fragmentul:
 - a) în care este prezentat drumul cărții;
 - b) despre jocul băiatului la calculator;
 - c) din care aflăm că Sorin reia lectura cărții „Prisaca”.

- 6 Formulați întrebări pentru următoarele răspunsuri:
- ▶ Sorin ascultă cu atenție povestea cărții.
 - ▶ Pictorul înfrumusețează cărțile cu ilustrații.

- 7 Continuați enunțurile utilizând informațiile din text.
- ▶ Sorin era pasionat de
 - ▶ Cartea „Prisaca” i-a explicat băiatului
 - ▶ Băiatul a înțeles
 - ▶ Din cărți aflăm

- 8 Alegeți trăsăturile de caracter ce i se potrivesc „cărții” din text:
- ▶ povățuitoare ▶ înțeleaptă ▶ revoltată
 - ▶ convingătoare ▶ nepăsătoare ▶ îndrăzneță

- 9 a) Citiți enunțurile și descoperiți sensurile expresiilor evidențiate:

Sorin își dădu seama cât de importantă este cartea în viața omului.	importante, valoroase;
Copilul a ținut seama de sfaturile cărții.	înțelese;
După ce a ascultat povestea cărții, Sorin a citit o seamă de povestiri interesante.	a ținut cont;
Din cărți înveți mereu lucruri de seamă .	mai multe, un șir de...

b) Folosiți expresiile de mai sus în enunțuri proprii.

- 10 Alcătuiți enunțuri în care să utilizați cuvintele: *calculator, labirint, autor, carte, cuvinte, taste*.
- 11 Dezmierdați cuvintele de mai jos:
 carte – ... ; băiat – ... ; suflet – ... ;
 caiete – ... ; masă – ... ; cuvinte –
- 12 Construiți câte o propoziție în care cuvintele „ochi” și „obicei” să aibă alte sensuri decât în text.

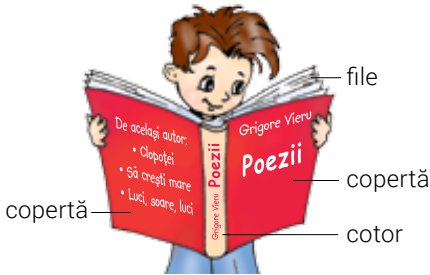
13 Să lucrăm în echipă!

V-ar plăcea să învățați la școală cu învățători și profesori sau cu un calculator performant, care i-ar înlocui pe aceștia? Argumentați opțiunea.

CARTEA

1 Citiți versurile și răspundeți la întrebări.

„Pe un raft o carte plânge,
Nemișcarea că o strânge
Și uitarea ta c-o doare.
Nu vrei mâna s-o întinzi,
S-o alegi și s-o deschizi,
Foaia albă să-i dezmierzi,
Slova neagră să i-o vezi?”

Maria Petra

- De ce plânge cartea de pe raft?
- Cum am putea să-i alinăm durerea?
- Ce carte a luat Știetot?
- Ce informații oferă copertele cărții alese de Știetot?

2 Știetot și-a ales cartea preferată. Tu ce carte ți-ai alege dintre cele propuse mai jos. Argumentează.

- ▶ Exprimă-ți părerea despre importanța cărților prezentate!
- ▶ Care este rolul ilustrațiilor într-o carte?
- ▶ De ce este bine să dăruiești o carte cu diverse ocazii?

3 **Să lucrăm în echipă!**

Formați trei echipe și discutați.

- Ce s-ar întâmpla dacă... nu ar exista cărți?
- De ce cartea este considerată prieten al omului?
- Ce știi despre cartea electronică?

4 **Să învățăm jucându-ne!**

Descoperiți în careul alăturat, pe orizontală și pe verticală, denumirea unor elemente componente ale cărții.

5 Ilustrați coperta cărții voastre preferate și prezentați-o colegilor.

c	u	p	r	i	n	s	ș	o
o	b	s	z	p	u	a	i	f
t	c	o	p	e	r	t	ă	i
o	r	n	o	v	a	m	z	l
r	d	m	p	a	g	i	n	ă

Biblioteca lui Stardi

după Edmondo de Amicis

M-am dus ieri la Stardi. Văzându-i biblioteca, m-am simțit ros de invidie.

El nu e bogat și nu-și poate cumpăra multe cărți. Dar păstrează cu foarte multă grijă atât cărțile de la școală, cât și pe cele dăruite de părinți. Toți banii primiți îi pune deoparte și îi cheltuiește la librărie. În felul acesta și-a alcătuit o bibliotecă.

Tatăl său, când a văzut că iubește cărțile, i-a cumpărat o etajeră frumoasă din lemn de nuc, cu perdeluță verde.

Micul Stardi dă perdeluța la o parte și apar două rânduri de cărți așezate într-o ordine desăvârșită: cărți de povestiri, de călătorii, de poezii și chiar cărți ilustrate.

Are și catalog, ca bibliotecarii. Își petrece tot timpul în jurul cărților. Le șterge de praf, le răsfoiește, le citește, le privește copertele. Parcă sunt noi!

Pentru el, când cumpără o carte nouă, e o sărbătoare.

- Ce întrebări i-ați adresa personajului principal al textului?
- Ce i-ați povesti lui Stardi despre biblioteca voastră personală?
- Ce deosebire este între o bibliotecă personală și o bibliotecă școlară?

Joc. „De-a reporterii”

- Când obișnuiți să mergeți la bibliotecă?
- Cum vă alegeți cărțile?

Bună ziua!
Ați putea să-mi recomandați o carte despre strămoși?

Poftiți cărțile! Aveți grijă de ele.

Iar eu aș dori o carte cu povești!

- Amintiți-vă de prima voastră zi de școală. Ce momente vi s-au întipărit în minte?
- Ce sentimente ați trăit în acea zi?

Nenea directorul

după George Șovu

🔔 Băiețelul plângea lângă una dintre ferestrele culoarului. Cu bărbia sprijinită de pervaz, privea în curtea școlii.

🔔 Un bărbat înalt, cu fața luminoasă, cu părul bogat, s-a apropiat de el și l-a întrebat blând:

– Ce e cu tine? Ce s-a întâmplat? De ce plângi?

Din ochii negri și strălucitori ai copilului au ieșit la iveală două perle fierbinți.

– Cum te cheamă?

– Ionuț!

– Ionuț și mai cum?

– Ionuț Popa.

– Îmi pare bine, Ionuț Popa! Numele meu este Alexandru Mocanu. Acum, fiindcă am făcut cunoștință, te rog să-mi spui în ce clasă ești și ce s-a întâmplat.

– Dar matale cine sunteți, nene?

– Eu sunt directorul școlii, Ionuț.

– Nene directore, vreau acasă! Nu-mi place la școală!

– Bine, am înțeles! spuse directorul.

🔔 Dumnealui l-a luat de mână, pornind de-a lungul coridorului.

Ajungând în dreptul unei uși pe care scria *Laboratorul de științe ale naturii*, au intrat. Copilul a dat cu ochii de un vultur, de un arici, de un acvariu...

– Vai, ce pasăre! strigă Ionuț. Și ce de-a peșțișori!

– Mă bucur că-ți plac! Acum hai să vedem și alte locuri!

Ce observăm?

Ilustrația ne oferă informații despre text. Cu ajutorul ei înțelegem mai bine textul.

Au mers la sala de sport, apoi au vizitat câteva săli de clasă. Ionuț a văzut mulți copii din blocul lui care învățau la această școală. Se simțea mândru că era de mână cu nenea directorul. Toți copiii se ridicau din bănci și spuneau în cor: „Bună ziua!”

🔔 Cel mai mult i-a plăcut sala în care un loc gol, într-o bancă, îl aștepta. Și învățătoarea lui era cea mai frumoasă dintre toate pe care le văzuse în școală. Dumneaei l-a privit cu blândețe.

– Acum vrei să rămâi la școală, Ionuț? întrebă directorul.

– Da! răspunse copilul cu fața toată numai zâmbet, așezându-se la locul lui în bancă.

Să înțelegem textul!

- 1 De ce plângea Ionuț Popa?
- 2 Cu cine a făcut el cunoștință pe culoar?
- 3 Cum l-a liniștit domnul director pe băiat?
- 4 Prin ce săli au intrat ei?
- 5 Cum se simțea Ionuț mergând de mână cu domnul director?
- 6 Care sală i-a plăcut cel mai mult băiatului?
- 7 Cum i s-a părut doamna învățătoare?
- 8 De ce a hotărât Ionuț să rămână la școală?

Vocabular

culoar – coridor

pervaz – partea de jos a unei ferestre

perlă – piatră semiprețioasă; mărgăritar; *aici*: lacrimi

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
- 2 Recitați textul pe roluri.
- 3 Găsiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *geam, coridor, sclipitori, băiat, mărgăritare, doresc, încântătoare*.
- 4 Formați perechi de cuvinte cu sens opus: **plângea, aspru, înalt, râdea, bogat, alb, scund, sărac, negru, a ieși, blând, a intra**.
- 5 Alegeți cuvintele care vi se par corecte pentru a vă adresa directorului de școală. Alcătuiți oral enunțuri cu ele.

nene

tu

dumneavoastră

domnule

dumneata

- 6 Citiți fragmentul din care aflăm:
- cine plângea pe culoarul școlii;
 - cu cine face cunoștință copilul;
 - ce îi prezintă domnul director băiatului;
 - ce hotărâre ia Ionuț.
- 7 Ordonati ideile principale ale textului. Citiți fragmentul corespunzător fiecărei idei.

Ionuț decide
să rămână la școală.

Domnul director
îi prezintă băiatului școala.

Băiatul face cunoștință
cu directorul școlii.

Un elev din clasa întâi
plânge pe hol.

Ce observăm?

- ▶ Fiecare fragment are una sau mai multe idei.
- ▶ Comunicarea prin care se transmite informația cea mai importantă dintr-un fragment reprezintă **ideea principală**.
- ▶ Celelalte idei din fragment sunt **secundare**. Ele completează ideea principală.

- 8 Povestiți textul pe fragmente, folosind planul de idei de la exercițiul 7.
- 9 Transcrieți fragmentul din care aflăm că Ionuț a hotărât să rămână la școală. Explicați scrierea semnelor de punctuație învățate.

10 Să lucrăm în echipă!

Precizați trăsăturile de caracter care se potrivesc directorului școlii. Argumentați.

▶ binevoitor	▶ blând	▶ prietenos
▶ aspru	▶ inteligent	▶ îngâmfat
▶ indiferent	▶ grijuliu	▶ amabil

- 11 Ce părere aveți despre finalul textului? Argumentați.
▶ este impresionant	▶ este dureros
▶ este plăcut	▶ este îmbucurător

12 Joc. „Poți fi și tu actor!”

Interpretează convorbirea dintre nenea director și Ionuț Popa.

COMUNICAREA. MODUL ÎN CARE COMUNICĂM

- 1 a) Observați cum poate fi realizată o comunicare.

- b) Răspundeți la întrebări:

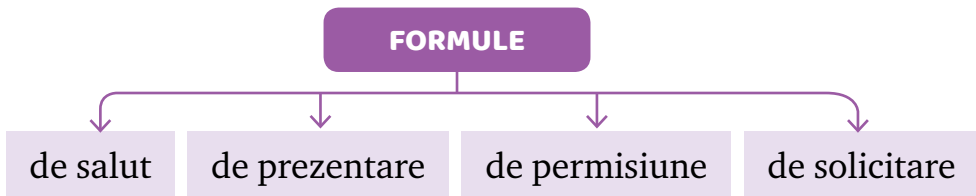
- Ce mesaj le transmite capra ieșilor?
- Ce ne transmite prezentatoarea TV?
- Ce informații poate să transmită oratorul?
- Despre ce pot comunica două persoane la telefon?
- Ce informații ne poate transmite un ziar?

Să ne amintim!

- ▶ Comunicând, realizăm un schimb de informații, idei, sentimente, impresii.
- ▶ Când comunicăm, folosim diverse formule politicoase.

- 2 Grupați următoarele formule care ne ajută să comunicăm politicos:

„Bună ziua!”, „Îmi permiteți să...”, „Fiți amabil...”, „Sărut mâna!”, „Dați-mi voie...”, „Mă numesc...”, „Vi-l prezint pe...”, „Salut!”, „Spuneți-mi, vă rog...”, „Aș putea afla...”

- 3 Alcătuiți oral 3-4 propoziții în care să utilizați formulele politicoase de la exercițiul anterior. Evaluați-vă reciproc.

DIALOGUL

1 Observați imaginea și răspundeți la întrebări.

– Dorin, cum
ți se pare noul
antrenor?

– Este un om
extraordinar,
Emil!

- Cine discută în imaginea dată?
- Cine este vorbitorul? Dar ascultătorul?
- Care este mesajul lui Emil?
- Care este mesajul transmis de Dorin?

2 Ajutați-l pe Știetot să separe regulile vorbitorului de cele ale ascultătorului.

să asculte atent
mesajul

să formuleze enunțuri
clare

să stimeze ascultătorul

să ceară informații
suplimentare

să folosească o
informație potrivită

să respecte vorbitorul

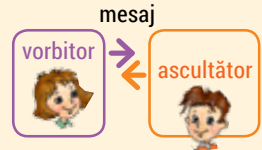
3 a) Observați cum se folosește virgula pentru a separa cuvântul care arată o adresare:

- ▶ – Eu sunt directorul școlii, Ionuț.
- ▶ – Ionuț, eu sunt directorul școlii.
- ▶ – Eu sunt, Ionuț, directorul școlii.

b) Alcătuiți și voi un exemplu asemănător.

Să ne amintim!

- ▶ **Dialogul** este convorbirea dintre două sau mai multe persoane.
- ▶ Comunicarea dialogată se realizează astfel:

- ▶ Replicile fiecărui vorbitor se scriu cu alineat și cu linie de dialog.

Rețineți!

În propoziție, virgula se folosește pentru a separa cuvântul care arată o adresare.

- 4 Observați ce semne de punctuație se folosesc în textul de mai jos.
Un bărbat înalt l-a întrebat blând:
– De ce plângi, copile?
– Vreau acasă, nene!

Rețineți!

Când într-un text urmează un dialog, de obicei, se folosesc două puncte [.]

- 5 Transcrieți textul punând semnele de punctuație necesare.

Tata întreabă

Cum a fost azi la școală Nicu

Foarte bine Am fost lăudat de doamna învățătoare pentru răspunsurile frumoase

6 Să învățăm jucându-ne!

Interpretați dialoguri dintre diferite personaje din poveștile lui Ion Creangă:

a) cuptorul cu plăcinte și fata moșneagului; b) ursul și vulpea.

- 7 Ordonăți, pe caiet, enunțurile pentru a obține o convorbire telefonică.

1 – Bună ziua, doamnă Scutaru! Sunt Dumitru, colegul lui Vlad.
Aș dori să vorbesc cu el, dacă se poate.

– La revedere, Dumitraș!

– Mulțumesc! Sărut mâna!

– Salut! La ora 17.00.

– Salut, Vlad! La ce oră începe azi repetiția?

– Bună ziua, Dumitru. Îl chem imediat.

– Mulțumesc. Ne întâlnim la Palatul Copiilor. La revedere!

8 Să lucrăm în perechi!

Realizați câte un dialog în baza imaginilor de mai jos. Dramatizați-l.

- Cum vă dezmiardă părinții și bunicii? De ce?
- Cum v-ar plăcea să vi se adreseze la școală: cu numele de alint sau cu cel adevărat (oficial)?

Luchi în prima zi de școală

după Otilia Cazimir

Intrăm în clasă.

Pupitrul e înalt. Abia izbutesc să mă așez. În clasă e liniște.

– Casian Alexandra!

E numele meu. Știu. Dar nu răspund. Pe mine nu mă strigă nimeni așa. Toată lumea mă strigă Luchi...

Îmi vine a râde. Așa-i de caraghios să te strige cineva Casian Alexandra!

Doamna se uită la mine și zâmbeste.

– Cu tine vorbesc, fetițo... Cum te cheamă?

Am uitat că banca e înaltă și cad de sus, bocănind, în picioare. Simt în jurul meu râsul stăpânit al clasei.

– Cum îți zice mama acasă? stăruie învățătoarea tot blând, dar cu un fel de nerăbdare.

– Luchi, ca la căței! sare de lângă mine o fetiță bondoacă și zburlită.

Toate fetele se uită la mine. Încă nu râd, dar ochii lor împung și dor. Și dintr-odată mi se face rușine de numele meu și de mine.

– Nu-i adevărat! Acasă, mama îmi zice... Casian Alexandra! răspund repede, uitându-mă urât spre zburlită.

S-a isprăvit. Mă așez la locul meu și mă uit la mine, la fetița asta nouă pe care-o cheamă Casian Alexandra și pe care parcă n-o cunosc.

Casian Alexandra are șorț negru, ciorapi lungi, guler alb și cozi împletite strâns. Stă cuminte cu mâinile pe pupitru. Îi este rușine că o cheamă Luchi, ca pe căței...

Ce observăm?

- ▶ Titlul sugerează conținutul textului.
- ▶ Fragmentul prezintă momentul în care fetița devine elevă.

Dar nu-i adevărat. N-o cheamă Luchi. Luchi nu mai este. Luchi a murit. În locul ei, o școlăriță cuminte clipește mărunțul și-și înghite lacrimile.

Să înțelegem textul!

- 1 Când are loc întâmplarea din text?
- 2 Care sunt personajele acțiunii?
- 3 Cine rostește Casian Alexandra?
De ce?
- 4 Din ce cauză fetița nu răspunde la rostirea numelui ei adevărat?
- 5 De ce i se părea lui Luchi că nu o cunoaște pe Casian Alexandra?
- 6 Ce s-a întâmplat cu numele ei de alint?
- 7 Ce simte fata despărțindu-se de acest nume?

Vocabular

caraghios – comic, care provoacă râsul

a stăru – a insista

bondoacă – scundă și grăsuță

a se isprăvi – a se termina

pupitru – aici: bancă școlară cu fața înclinată

- ▶ Numele adevărat al autoarei era Alexandra Gavrilescu.
- ▶ Otilia Cazimir a evocat copilăria descriind propriile amintiri din anii de școală, din vacanțele petrecute la bunici.
- ▶ Povestirea „A murit Luchi” este despre o fetiță care, pășind pragul școlii, intră într-o lume nouă. Ea lasă în urmă viața lipsită de griji, jucăriile, poznele și numele ei de alint.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul respectând semnele de punctuație.
- 2 Recitați enunțurile:
 - a) care redau vorbirea directă a doamnei învățătoare;
 - b) în care este descrisă eleva Casian Alexandra.
- 3 Ordonăți ideile principale ale textului, apoi citiți fragmentul corespunzător fiecăreia.
 - ▶ Eleva Casian Alexandra se desparte de numele ei de alint.
 - ▶ Școlarii au intrat în sala de clasă.
 - ▶ Doamna învățătoare face apelul.
- 4 Povestiți fiecare fragment, apoi textul în întregime.

5 Selectați perechile de cuvinte cu sens opus: **înalt**, *intrăm*, *liniște*, **scund**, *răspund*, *fals*, *slabă*, *ieșim*, *gălăgie*, *râd*, *întreb*, *bondoacă*, *plâng*, *adevărat*.

6 Găsiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru:

bancă – ...; reușesc – ...; ciufulită – ...;
privesc – ...; ascultătoare – ...; elevă – ...

7 Precizați cuvintele care exprimă sentimentele fetei în prima zi de școală:

▶ teamă ▶ mâhnire ▶ rușine ▶ durere
▶ amărăciune ▶ speranță ▶ dezamăgire ▶ bucurie

8 Alegeți cuvintele ce exprimă sentimentele trăite de voi pentru Casian Alexandra:

milă

simpatie

ură

compasiune

dușmănie

duioșie

admirație

9 a) Observați sensul cuvintelor evidențiate din următoarele propoziții:

- ▶ Toate fetele se uită la **mine**.
- ▶ Andreea a cumpărat **mine** pentru creion.
- ▶ Cărbunele se extrage din **mine**.

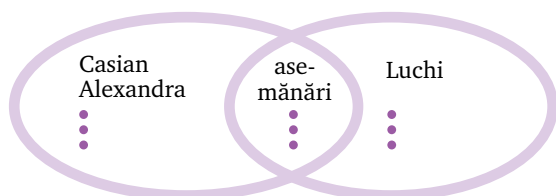
b) Alcătuiți trei propoziții în care cuvântul „mine” să aibă sensuri diferite.

10 Scrieți propoziții în care cuvintele „sare” și „nouă” să aibă sensuri diferite.

11 Selectați din text cuvinte-însușiri pentru:
pupitru ...; guler ...; cozi ...;
șorț ...; ciorapi ...; școlăriță ...

12 **Să lucrăm în echipă!**

a) Găsiți asemănări și deosebiri între micuța Luchi și eleva Casian Alexandra.

b) Imaginați-vă o discuție dintre aceste două fete.

COMUNICAREA NONVERBALĂ

- 1 a) Priviți atent imaginea și identificați indicatoarele.

- b) Răspundeți la întrebări:

- Ce informații transmite fiecare indicator?
- Cine anunță plecarea trenului?
- Care sunt gesturile cu ajutorul cărora se transmite acest mesaj?
- Ce semnale sonore anunță plecarea trenului?

- 2 Observați persoanele din imaginile de mai jos. Ce mesaje transmit ele prin gesturi și mimică?

Să ne amintim!

- Observând imaginile, descifrăm mesajele lor.

E bine să știți!

- Persoana care organizează și controlează mișcarea trenurilor într-o gară se numește **impiegat**.

Ce observăm?

- Comunicarea nonverbală (fără cuvinte) asigură transmiterea de mesaje prin:
 - imagini simbolice;
 - sunete;
 - culori;
 - gesturi și mimică.
- Comunicarea fără cuvinte înlocuiește sau completează comunicarea orală.
- Prin zâmbet, vorbitorul atrage bunăvoința ascultătorului.

- 3 Analizați chipurile din imagini. Ce stare exprimă fiecare prin gesturi și mimică?

bucurie

duioșie

furie

tristețe

spaimă

- 4 Nicolina vrea să le comunice bunicilor orarul ei. Ce lecție din orar reprezintă fiecare imagine?

Ora	Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri
1	$a + 9 = 13$		$a + 9 = 13$		
2		$a + 9 = 13$		$a + 9 = 13$	
3					
4					

- 5 Comunicarea se poate realiza și prin semne desenate. Selectează mesaje potrivite pentru indicatoarele rutiere.

Atenție, în preajmă este o școală!

Traversarea străzii este interzisă!

Pe aici e voie plimbarea cu bicicleta!

Traversați pe aici!

- Alcătuiți oral un text scurt folosind cuvintele: *tată, feciori, galbeni, pungă, fructe, răsplată*.

Fructul cel mai valoros

(poveste bulgară)

A fost odată un tată înțelept care avea trei feciori. Într-o zi îi chemă la dânsul și le spuse:

– Dragii mei, vă dau la fiecare câte o pungă cu galbeni. Mergeți în lume și căutați fructul cel mai valoros. Care dintre voi mi-l va aduce, îi voi dărui jumătate din averea mea.

Feciorii luară pungile cu galbeni și porniră fiecare în trei părți ale lumii în căutarea celui mai prețios fruct.

După trei ani se-ntoarseră cu toții la tatăl lor.

– Ei, zise acesta, întorcându-se către feciorul cel mai mare, ce mi-ai adus?

– Fructul cel mai valoros, tată, este acela care e cel mai dulce. Eu ți-am cumpărat struguri. Dintre toate fructele pământului, ei sunt cei mai dulci.

– Bine ai făcut, spuse tatăl. Mi-ai adus fructe tare bune!

– Iar eu, tată, zise feciorul cel mijlociu, m-am gândit că fructul cel mai valoros este acela care se găsește mai rar. De aceea m-am dus în țările sudice și ți-am cumpărat fructe rare ce nu cresc pe la noi: nuci de cocos, portocale, curmale, banane. Din fiecare câte puțin, ca să ai de unde să-ți alegi. Poftim, ia ce-ți place!

– Bine ai făcut, fiul meu, mi-ai adus fructe minunate! zise bătrânul.

Apoi se întoarse către mezin:

– Dar tu, fiule, ce mi-ai adus? De ce te-ai întors cu mâinile goale?

Ce observăm?

- ▶ Textul conține mai multe fragmente.
- ▶ Fiecare fragment cuprinde enunțuri grupate în jurul unei idei.

– Este adevărat, tată, că m-am întors cu mâinile goale, însă banii pe care mi i-ai dat nu i-am risipit pe fructe scumpe, ci m-am înscris la o școală. Trei ani de zile am tot învățat. Fructele pe care le-am cules nu se văd, pentru că ele se află în inima și în mintea mea. Socot, tată, că acestea sunt cele mai valoroase fructe, zise fiul cel mic.

Auzind aceste cuvinte, tatăl se bucură și zise:

– Tu mi-ai adus fructele cele mai scumpe, fiul meu! Tu meriți răsplata făgăduită, pentru că nu există fruct mai valoros ca învățătura.

Vocabular

galbeni – aici: bani din aur

răsplată – recompensă

făgăduită – promisă

Să înțelegem textul!

- 1 Care sunt personajele textului?
- 2 Unde i-a trimis tatăl pe fiii săi? Cu ce scop?
- 3 Ce le-a promis dânsul în schimb?
- 4 Ce fel de fructe a adus fiecare fecior?
- 5 De ce răsplata promisă i-a revenit mezinului?
- 6 Ce fructe ați fi ales voi, dacă erați în locul acestor fii?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Recitiți textul. Observați asemănările și deosebirile dintre povestea citită și textele create de voi înainte de prima lectură.
- 2 Ordonăți ideile textului, apoi citiți fragmentele corespunzătoare.
 - ▶ Primul fecior i-a adus struguri.
 - ▶ Fructele mezinului se aflau în inima și în mintea sa.
 - ▶ Fiul cel mic a fost răsplătit pentru cele mai valoroase fructe.
 - ▶ Tatăl i-a trimis pe fiii săi în căutarea celui mai valoros fruct.
 - ▶ Fiul mijlociu s-a întors cu fructe exotice.
- 3 Povestiți textul pe fragmente folosind planul de idei.
- 4 Găsiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *rod, prețios, fiu, avuție, a cheltuit, recompensă, promisă*.
- 5 Găsiți în text două perechi de cuvinte cu sens opus.

6 Scrieți din text cuvinte-însușiri pentru:

tată ...; fruct ...; mâini ...;
fecior ...; țări ...; răsplată ...

7 Alcătuiți câte o propoziție în care cuvântul „galben” să aibă sensuri diferite, utilizând drept repere imaginile de mai jos.

8 Transcrieți doar afirmațiile adevărate.

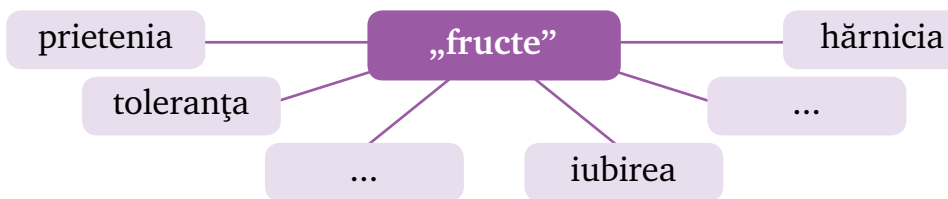
- ▶ Fiii s-au întors acasă peste trei ani.
- ▶ Fiul cel mare a adus fructe exotice.
- ▶ Feciorul cel mic a cheltuit banii pentru învățătură.
- ▶ Tatăl s-a bucurat de înțelepciunea mezinului, dându-i jumătate din avere.

9 Ordonăți cuvintele și veți obține proverbe. Explicați înțelesul lor.

a) este cel mărgăritar. prețios
Învățătura mai

b) e sale. înțelept Omul
făuritorul fericirii

10 Numiți și alte „fructe” pe care le poate culege omul pe parcursul vieții:

11 Formulați într-un enunț mesajul textului. Puteți folosi și un proverb cunoscut.

12 **Joc de rol.**

Repartizați rolurile și dramatizați conținutul poveștii.

PĂRȚILE UNEI COMPUNERI

1 Citiți compunerea lui Știetot și răspundeți la întrebările lui Creionaș.

Prima zi de școală

Așteptam cu nerăbdare prima mea zi de școală. Părinții îmi cumpăraseră uniformă și un ghiordan frumos în care mi-am pus cu grijă rechizitele școlare.

Drumul spre școală părea un râu nesfârșit de elevi, părinți și bunici. Curtea era neîncăpătoare pentru mulțimea care se adunase. Copiii abia se vedeau de după buchetele mari de flori.

Apariția doamnei învățătoare mi-a sporit emoțiile. Glasul ei blând ne-a îndemnat s-o urmăm în sala de clasă. Eram o ceată de pitici cu ghiordane mari. Pe fiecare bancă am găsit manuale și câte o crizantemă.

— Sunt flori pentru flori! ne-a spus râzbind doamna învățătoare. Voi sunteți florile vieții, dragii copii!

Acasă, le-am povestit tuturor emoțiile pe care le-am trăit la școală. Cu siguranță, această zi va rămâne mereu în mintea și în sufletul meu.

Ce observăm?

Părțile compunerii

► Introducerea:

- timpul și locul întâmplării;
- personajul.

► Cuprinsul:

- faptele și întâmplările în ordinea în care s-au desfășurat.

► Încheierea:

- sfârșitul întâmplării.

- Care este titlul compunerii? Unde este plasat?
- Câte alineate are textul compunerii?

2 Citiți pe rând:

- introducerea;
- cuprinsul;
- încheierea.

3 Ce ați aflat din fiecare parte a compunerii?

4 Creionaș a încurcat părțile compunerii. Citiți compunerea, plasînd fiecare parte la locul ei. Găsiți un titlu potrivit.

▶ A sunat clopoțelul. Plin de voieșie, am intrat în sala de clasă.

▶ Azi am ajuns mai devreme la școală. Mai aveam o jumătate de oră până la intrarea în clasă. M-am așezat pe o bancă în curtea școlii.

▶ Aerul proaspăt al dimineții trezise la viață întreaga natură. Soarele își trimitea razele jucăușe printre frunzele somnoroase ale copacilor. Florile se deșteptau rînd pe rînd, spălându-și obrajii cu rouă. Păsările salutau cu trilurile lor frumoase dimineața înșorită.

5 Creați și voi un text despre prima voastră zi de școală. Nu uitați de cele trei părți ale compunerii!

Atelier de lectură

Aritmetica învățării

după Mircea Sântimbrianu

Amicul meu, Spirache, e convins că învață. O spune și în fața domnului profesor, după ce la o cascadă de întrebări încleștează buzele.

– Nu știu să răspund..., dar eu am învățat! spune băiatul.

Să nu vă închipuiți că minte... Nu! Spirache e absolut convins că a învățat.

Mirării profesorului îi dau răspuns aerul de jignit, buza răsfrîntă și primele lui lacrimi. Toate stau mărturie că băiatul a învățat.

– Am citit de patru ori, timp de două ore, și din carte, și din caiet...

Numai că Spirache a învățat în felul lui. Cum? Jucându-se... Dar nu în parc, ci la masa lui de scris, cu manualul și caietul în față. Și atunci? Aici e problema... El socotea că dacă

ține cartea în față, treaba e gata făcută. Își plimbă ochii peste rânduri într-o dulce somnolență. În același timp își poartă gândurile leneșe roi... Din când în când își ridică ochii spre ceas:

– Mai am încă jumătate de oră..., un sfert de oră...

Spirache crede că e de ajuns să se uite în carte o oră-două ca să știe. Să fim serioși! Ceea ce face el e o treabă de ochii lumii!

Pe cine păcălește jucându-se cu timpul, prefăcându-se că învață? Se aseamănă cu o locomotivă care scoate fum, pufăie

din când în când, dar nu „înghite” kilometri. Părinții îl văd la masa de lucru și sunt liniștiți... Se liniștește și el: n-a citit oare 120 de minute? Acum ácele ceasornicului indică ora pentru joacă.

– Uf!... În sfârșit! Ia să mă dezmoțesc nițel... La joacă! exclamă băiatul.

Dar el, de fapt, s-a jucat până acum. Deși a stat în fața manualului cu tâmpile în pumni, în minte nu i-a pătruns nimic.

De ce oare?

- 1 Cine este Spirache?
- 2 Ce răspunde el, de obicei, când este chemat să povestească tema?
- 3 Care sunt semnele ce ne dau de înțeles că el se simte nedreptățit?
- 4 Cum își pregătește, de fapt, Spirache temele?
- 5 Cu cine poate fi comparat un asemenea elev?
- 6 De ce după două ore de „muncă” în mintea lui nu a pătruns nimic?
- 7 Ce credeți că s-a întâmplat a doua zi, la școală?
- 8 Ce sfaturi i-ați da voi lui Spirache?

Agendă de lectură

- ▶ Titlul textului
- ▶ Autorul
- ▶ Personajul principal
- ▶ Locul desfășurării acțiunii
- ▶ Textul mi-a amintit de momentul în care
- ▶ Mi-a atras atenția replica
- ▶ Consider că Spirache
- ▶ Acum am înțeles

Vocabular

aritmetică – aici: pașii învățării

cascadă de întrebări – aici: mulțime de întrebări

a încleșta buzele – aici: a nu putea vorbi, a amuți

rășfrântă – întoarsă în afară

mărturie – dovadă

Proiect de grup

CARTEA – PRIETENA MEA

- 1 Realizați o carte a clasei cu titlul „Cartea – prietena mea”.
- 2 Formați grupuri de lucru:

- ▶ **micii scriitori** (două grupuri) – cei mai creativi vor crea mici texte despre carte în proză sau în versuri; al doilea grup va aduna și alte materiale:
 - ghicitori;
 - proverbe;
 - maxime despre carte;
 - careuri de cuvinte...

- ▶ **pictorii** vor ilustra cartea;

- ▶ **redactorii** vor scrie totul pe carte, vor aranja în pagină materialul propus;

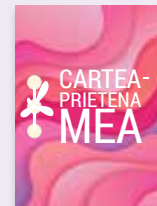
- ▶ **corectorii** vor verifica totul și, dacă va fi cazul, vor corecta, ghidați de învățător;

- ▶ **grupul elevilor responsabili de copertă** vor realiza cele două coperte (titlu, imagine);

- ▶ **micii legători** vor perfora foile și le vor lega frumos într-o carte;

- ▶ **reporterii** vor lua interviuri pentru a afla drumul cărții realizate;

- ▶ **prezentatorii** vor demonstra produsul final altor colegi de la serie sau elevilor din clasa I.

- 3 Sfaturi: Puteți solicita ajutorul învățătorului, părinților, fraților, surorilor ș.a.

Recapitulare

Gluma

după Ion Druță

Chiar în prima zi de școală, Bobocel a întârziat, deoarece toți ai casei l-au gătit, l-au strunit și l-au povățuit.

- Tu, măi Țică, de unde mi te-ai luat? a întrebat învățătoarea.
- Am intrat pe ușa aceea. Altfel de unde aveam să mă iau?
- Cum te cheamă? Ca să fii școlar, trebuie să te scriu în catalog.
- Scrieți Andrei Bobocel!
- Cum adică Bobocel? Doar tatălui tău i se spune Boboc?

– Lui i se spune Boboc pentru că e mare, iar eu, fiind mic, sunt Bobocel.

– Și cine te-a învățat acest lucru?

– Nimeni. M-am gândit și eu așa în capul meu.

– Mă rog, zise învățătoarea, dacă ții numaidecât, te scriem Bobocel. Și cam până în ce clasă ai să fii tu Bobocel? Când te vom scrie Boboc?

– Veți vedea și dumneavoastră cum voi merge cu învățătura, cu purtarea, cu creșterea. Doar atunci când veți socoti că este de ajuns, mă veți scrie Boboc.

Învățătoarea îl scrie în catalog, zâmbind ușor în sinea ei.

1 Răspundeți la întrebări:

- ▶ De ce a întârziat Bobocel la școală?
- ▶ Cum credeți că a fost scris băiețelul în catalog?

2 Continuați enunțurile.

- ▶ Învățătoarea a zâmbit în sinea ei, deoarece ...
- ▶ Bobocel este un copil ...

3 Găsiți dovezi amuzante care să arate curajul băiatului.

4 Transcrieți versurile. Observați sensurile cuvintelor evidențiate. Alcătuiți alte enunțuri cu aceste cuvinte:

Cel mai mic boboc de găscă,
Vezi, s-a speriat de-o muscă!

Doar cu greu găsi scăpare
Lângă un boboc de floare.

(T. George. Dicționar de omonime)

Probă de evaluare

- 1 Descoperă autorul, titlul și personajul principal al textelor.

Otilia Cazimir	„Nenea directorul”	Spirache
George Șovu	„Aritmetica învățării”	Luchi
Mircea Sântimbreanu	„Luchi în prima zi de școală”	Ionuț Popa

6p.

- 2 Transcrie enunțurile de mai jos, înlocuind cuvintele subliniate cu altele:

8p.

a) cu sens opus:

Casian Alexandra este o elevă **neascultătoare**, cu cozile **despletite**, îmbrăcată cu șorț **alb** și ciorapi **scurți**.

b) cu sens apropiat:

Mezinul merită **recompensa promisă**, pentru că nu există fruct mai **prețios** ca învățătura.

- 3 Scrie câte două cuvinte-însoșiri pentru:

6p.

clasă ... , ... ; școală ... , ... ; elev ... ,

- 4 Continuă pe caiete dialogul cu trei sfaturi pe care le-ar putea primi un copil în prima lui zi de școală.

6p.

- Astăzi e prima ta zi de școală, Dragoș.
- Sunt așa de emoționat, mamă! Oare mă vor îndrăgi noii mei colegi?
- Sunt sigură că-ți vei face repede prieteni. Dar nu uita ...

- 5 Analizează cu atenție imaginile de mai jos. Alcătuieste enunțuri în baza lor. Folosește formule politicoase.

6p.

FB

32 p.–29 p.

B

28 p.–21 p.

S

20 p.–11 p.

Am acumulat din 32 p.

Unitatea 2

Și iar cad frunze colorate Din cartea toamnei aurii...

- Creați expresii frumoase despre toamnă.
- Exemplu: *cer metalic, soare palid, anotimpul tufănelor, ...*

Toamna în Moldova

de Petru Cărare

Din pomul verde și frumos
Mai cade-o frunză, încă una...
Se țese un covor pufos –
Așa e toamna-ntotdeauna!

Și păsări zi de zi se duc,
Și vezi doar una câte una...
Precum o frunză-n vârf de nuc –
Așa e toamna-ntotdeauna!

Pe drum, pe case și pe flori
Frumoase brume-și pun cununa...
Se-ascunde soarele în nori –
Așa e toamna-ntotdeauna!

Să înțelegem textul!

- 1 Ce anotimp descrie autorul în poezie?
- 2 Ce se țese din frunzele căzute din pom?
- 3 Unde pleacă păsările călătoare?
- 4 Ce se așterne pe drum, pe case și pe flori în diminețile reci de toamnă?
- 5 Ce semne ale toamnei sunt descrise în poezie?
- 6 De ce oare poetul repetă ultimul vers la sfârșitul fiecărei strofe?

- ▶ Petru Cărare este un poet umorist, prozator și dramaturg din Republica Moldova.
- ▶ Debutează cu volumul de poezii umoristice „Soare cu dinți”.
- ▶ A scris pentru copii: „Poiana veselă”, „Ploaia cu soare”, „Ce culoare are vântul?”, „Umbrela”.

Să dezlegăm tainele textului!

1 Citiți expresiv poezia.

a) Alegeți titlul potrivit pentru fiecare imagine.

Plecarea
păsărilor

Bruma
strălucitoare

Căderea
frunzelor

b) Recitați strofele corespunzătoare imaginilor.

2 Găsiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru:

arbore – ...; pleacă – ...; locuințe – ...;
moale – ...; cale – ...; coroană – ...

3 a) Recitați versurile și scrieți, pe caiete, cuvintele ce rimează.

b) Creați alte rime pentru cuvintele:

frumos, ...; flori, ...; nuc, ...; cunună, ...

4 Descoperiți în text cuvinte-însușiri pentru: pom, covor, brume.

5 Selectați din text cuvinte-acțiuni.

6 Alcătuiți o propoziție în care cuvântul „mai” să aibă alt sens decât cel din text.

7 Transcrieți strofa care v-a plăcut mai mult.

8 Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: *toamnă, frunză, brumă, cunună, nori*.

9 Desenați un peisaj de toamnă, inspirându-vă din conținutul poeziei.

- A venit toamna la noi!
După ce-o cunoașteți voi?

Sărbătoarea frunzelor

după Călin Gruia

Primăvara, bunicul i-a adus Mădălinei un pui de cireș și i-a spus:
– Sădește-l în grădină și să ai grijă de el!

Fetița se ducea deseori să vadă ce face pomișorul, să-l întrebe dacă are nevoie de ceva...

Într-o după-amiază de toamnă l-a găsit schimbat. Haina îi era zugrăvită cu acuarelă roșie, cu puțin aur și cu pistrui de rugină.

Mădălina a voit să-l mângâie și, vai! Câteva frunze se desprinseseră și căzură.

– De puiul de cireș să nu te atingi, toamnă haină și rea!

Dar nu sfârși bine vorbele, că din frunzele căzute și din câțiva nori rotofei se întruchipă o zână nespus de frumoasă. Ea avea privirea blândă, purta eșarfă aurie la gât, struguri chihlimbarii în păr și strai mândru, lung până la pământ.

– Vai, ce vorbe ai rostit, Mădălina! Nu mă așteptam de la tine. Eu sunt Zâna Toamnă.

– Sunt supărată pe dumneata, mărită zână!

– De ce?

– Din pricina cireșului meu. De ce zugrăvești frunzele copacilor și apoi le scuturi?

– Așa e mai frumos. E o sărbătoare a frunzelor. N-o găsești minunată? Vântul le poartă pe sus și ele visează să se prefacă în păsări, îi vorbi zâna și îi dădu două mere rumene.

– Dar copacii? Întrebă fata.

– Copacii se odihnesc și apoi adorm. Cât bat ploile reci și ninsorile iernii, ei visează flori și albine. Ai vrea ca pomul tău să nu se odihnească deloc? Să nu prindă puteri? Să rămână pitic?

– Nu! Nu! răspunse Mădălina. Să se odihnească și puiul de cireș, ca să crească.

Cum rosti vorbele acestea, fetița n-o mai văzu pe Zâna Toamnă, ci doar auzi printre copaci o șoaptă și un cântec abia îngânat. Nu mult după aceea, un vânt scutură toate frunzele puiului de cireș. Mădălina oftă ca la o despărțire de cineva drag.

Vocabular

rotofei – aici: mari
eșarfă – fâșie de mătase purtată la gât (ca podoabă)
îngânat – șoptit

Să înțelegem textul!

- 1 Cine i-a adus Mădălinei puiul de cireș?
- 2 Cum îngrijea fetița pomișorul?
- 3 Cum îl găsisese ea într-o zi de toamnă?
- 4 Ce s-a întâmplat când fata a vrut să-l mângâie?
- 5 De ce considera Mădălina că toamna e rea?
- 6 Cine își făcu apariția pe neașteptate?
- 7 Cum arăta Zâna Toamnă?
- 8 Ce i-a explicat ea fetiței curioase?
- 9 De ce, până la urmă, Mădălina a acceptat ca și puiul de cireș să fie desfrunzit?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul, respectând semnele de punctuație.
- 2 Recitați pe roluri dialogul dintre fetiță și Zâna Toamnă.
- 3 Alegeți răspunsurile potrivite:
 - a) Personajele textului sunt:
 - ▶ cireșul; ▶ bunicul; ▶ Mădălina; ▶ Zâna Toamnă.
 - b) Acțiunea are loc:
 - ▶ în curte; ▶ în grădină; ▶ la vie; ▶ în parc.
 - c) Acțiunea se desfășoară:
 - ▶ vara; ▶ toamna; ▶ primăvara; ▶ iarna.
- 4 Ordonati imaginile după cum se desfășoară acțiunea în text.

- 5 Delimitați fragmentele textului, urmărind imaginile de la exercițiul 4.
- 6 Alegeți pentru fiecare imagine câte un titlu din cele propuse mai jos.

Desfrunzirea cireșului

Apariția Zânei Toamnă

Discuția dintre zână și fetiță

Pomișorul dezgolit

Sădirea și îngrijirea pomișorului

- 7 Povestiți textul mai întâi pe fragmente, apoi în întregime.

8 Să lucrăm în perechi!

a) Găsiți și alte expresii frumoase despre Zâna Toamnă.

b) Alcătuiți propoziții cu aceste expresii.

*crăiasă darnică,
pictoriță talentată...*

- 9 Transcrieți enunțurile în care este descrisă Zâna Toamnă. Explicați scrierea semnelor de punctuație.

10 Să scriem corect!

a) **Ia** câteva mere!
Fata **ia** darurile zânei.

b) Bunicul **i-a** adus un pomișor.

c) **Ea** avea privirea blândă.

ia = a lua,
a apuca,
a prinde,
a ține

i-a se scrie înaintea
unei acțiuni

ea ține locul unui
nume

- 11 Creați enunțuri în care să folosiți: **ia**, **i-a**, **ea**.

- 12 Alcătuiți un enunț, în care cuvântul „**pui**” să aibă alt sens decât în text.

13 Să lucrăm în echipă

O frunză ruginie v-a căzut în palmă și a început a vorbi. Imaginați-vă ce ați putea discuta.

E bine să știți!

- Toamna, locul unde frunza a fost prinsă de ram se acoperă cu un strat protector care va preveni evaporarea apei și va împiedica pătrunderea diverselor insecte.

PROPOZIȚIA. INTONAREA PROPOZIȚIEI

- 1 Citiți textul cu atenție și răspundeți la întrebări.

E toamnă. Zilele scad mereu. Noapțile devin mai reci. Roua de pe frunze se prefăce în brumă. Florile câmpului încep să piară. Nu mai vezi fluturi. Nici albinele nu au de unde aduna miere. Frunzele își simt puterile slăbite. Ce palide sunt! Abia mai pot ține piept vântului. Oare de ce le smulge? Ce va țese din ele?

Cât de tristă este toamna!

- Câte propoziții conține textul?
- Citiți propozițiile la sfârșitul cărora s-a scris punct. Explicați ce exprimă ele.
- Recitați propozițiile care au cel mult patru cuvinte, apoi pe cele care au mai mult de cinci cuvinte.
- Citiți propozițiile la sfârșitul cărora s-a scris semnul întrebării, apoi cele care au semnul exclamării. Ce exprimă ele?

Rețineți!

- ▶ Propozițiile care conțin o constatare se numesc **enunțiative**. La sfârșitul lor se scrie semnul punct (.).
- ▶ Propozițiile care exprimă o întrebare se numesc propoziții **interogative**. La sfârșitul lor se scrie semnul întrebării (?).
- ▶ Propozițiile care exprimă o rugămintă, un îndemn, un salut, o bucurie, o tristețe sau o mirare se numesc propoziții **exclamative**. La sfârșitul lor se scrie semnul exclamării (!).

- 2 Transcrieți din textul „Sărbătoarea frunzelor” câte două propoziții enunțiative, interogative și exclamative.
- 3 Alcătuiți trei propoziții (enunțiativă, interogativă, exclamativă) pentru imaginea alăturată.
- 4 Ordonăți cuvintele astfel încât să creați trei propoziții. Scrieți majuscula și semnele de punctuație corespunzătoare.

zâna

poposit

unde

a

culorilor

toamnei

sunt

ce

culorile

frumoase

belșug

adus

a

bucurie

toamna

și

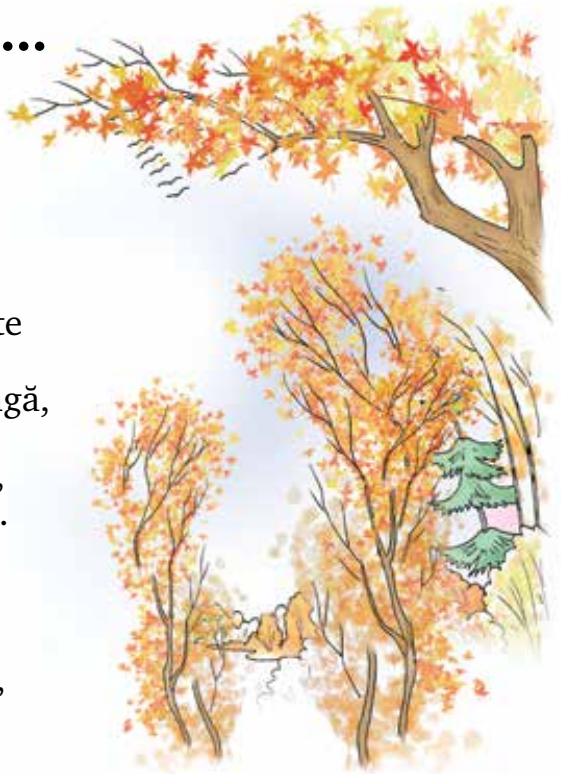
- Care este anotimpul vostru preferat? Argumentați.

Ce te legeni...

de Mihai Eminescu

– Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?
– De ce nu m-aș legăna,
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește.
Bate vântul frunza-n dungă,
Cântăreții mi-i alungă.
Bate vântul dintr-o parte,
Iarna-i aici, vara-i departe.
Și de ce să nu mă plec,
Dacă păsările trec!

Peste vârf de rămurele,
Trec în stoluri rândunele,
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii-ntunecând,
Și se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
Și mă lasă pustiit,
Veștejit și amorțit
Și cu doru-mi singurel,
De mă-ngân numai cu el.

Ce observăm?

- ▶ Poetul se adresează codrului ca unui vechi prieten.
- ▶ El îi atribuie însușiri omenești, personificându-l (codrul vorbește, suferă, simte că îmbătrânește, gândește la fel ca un om).

Să înțelegem textul!

- 1 Cine dialoghează în poezie?
- 2 Ce întrebare îi adresează poetul codrului?
- 3 De ce se leagănă codrul?
- 4 Cum este codrul la sfârșit de toamnă?
- 5 Care sunt motivele pentru care codrul este trist?

Vocabular

în dungă – aici: dintr-o parte
zare – orizont
aripele – corect: aripi
pustiit – părăsit, lipsit de viață
amorțit – înțepenit, fără simțire
a se îngâna – aici: a se însoți

- ▶ Mihai Eminescu este cel mai mare poet român, fiind numit *Luceafărul poeziei românești*.
- ▶ Ipotești, satul copilăriei poetului, era înconjurat de dealuri împădurite. De mic copil, el cutreiera pădurile cu o carte în mână. Uneori, admirând peisajul, adormea pe malul apelor. Rămânea vrăjit de cântecul păsărilor și susurul apelor.
- ▶ Mai târziu, Mihai Eminescu va scrie mai multe poezii inspirate de frumusețea codrilor: „Fiind băiet, păduri cutreieram”, „Revedere”, „Ce te legeni...”, „Freamăt de codru” etc.

Să dezlegăm tainele textului!

1 Citiți poezia cu intonația cerută de semnele de punctuație.

2 Realizați corespondența:

„...Fără ploaie, fără vânt, ...”

▶ vântul rece bate lovind frunzele și prevestind o iarnă friguroasă;

„...Dacă trece vremea mea!...”

▶ fără niciun motiv;

„...Și se duc ca clipele, ...”

▶ simt că îmbătrânesc;

„...Bate vântul frunza-n dungă, ...”

▶ se duc foarte repede.

3 Transcrieți din poezie grupurile de cuvinte ce caracterizează toamna.

Model: frunzișul mi-l rărește;

4 Alegeți răspunsul potrivit:

a) Poezia apare sub forma:

▶ unui dialog; ▶ unei povești; ▶ unei legende.

b) Discuția dintre poet și codru are loc:

▶ toamna devreme; ▶ toamna târziu; ▶ iarna.

c) Codrul este părăsit de:

▶ păsări; ▶ dor; ▶ frunziș.

5 Recitați poezia. Spuneți ce vedeți? Ce auziți? Ce simțiți?

6 Precizați cuvintele ce exprimă sentimentele poetului: *tristețe, fericire, singurătate, deznădejde, amărăciune, optimism, durere*.

7 Găsiți în text cuvinte cu sens apropiat pentru:

pădure – ...; se micșorează – ...; pleacă – ...;
ramuri – ...; cârduri – ...; orizontul –

8 Atribuiți însușiri omenești, după model:

- ▶ **frunză** gânditoare, ... ,
- ▶ **toamnă** îndurerată, ... ,
- ▶ **vânt** nemilos, ... ,
- ▶ **pasăre** veselă, ... ,

9 Explicați utilizarea liniei de dialog în poezie.

10 Transcrieți propozițiile, plasând la sfârșitul lor semnele de punctuație necesare.

E sfârșit de toamnă Codrul e cuprins de tristețe A rămas pustiu, deoarece au plecat păsările migratoare Va înfrunta singur crivățul nemilos al iernii

Delia se întreabă

Oare cum vor supraviețui păsările sedentare

11 Construiți câte o propoziție enunțiativă, interogativă și exclamativă despre codru.

12 Selectați cuvintele-însușiri atribuite codrului. Exemplificați cu versuri din poezie.

▶ neclintit	▶ pustit	▶ gânditor
▶ trist	▶ amortit	▶ veșnic
▶ vesel	▶ înfrunzit	▶ desfrunzit

13 Descoperiți în poezie perechi de cuvinte ce rimează.

Model: vânt – pământ.

14 Găsiți în text două perechi de cuvinte cu sens opus.

15 **Să lucrăm în perechi!**

Alcătuți un scurt dialog dintre o rândunică și un copil. Dramatizați-l.

16 Ilustrați poezia printr-un desen.

17 Scrieți două-trei enunțuri, în care poetul atribuie codrului însușiri omenești.

Model: Codrul se plânge poetului de necazurile sale.

18 Observați plasarea în pagină a textului în versuri.

Aurel David.
„Eminescu arbore”

Ce te legeni...
de Mihai Eminescu

— Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vânt,
Cu crengile la pământ?

- Cine este supranumit *Luceafărul poeziei românești*?
- Ce cunoașteți din viața poetului-nepereche?

S-au auzit a toamnă pădurile

după Gheorghe Tomozei

Zilele trec.

S-au auzit a toamnă pădurile cu arbori tineri, ale Ipotestilor.

Iazurile s-au acoperit cu o pânză subțire de verdeață. Firele ierburilor ascunse taie oglinda domol mișcătoare a apei. Păsări cu pene galbene trec încetșor, sfioase parcă, peste ele, clătînându-le blând.

Se aud sunete îndepărtate... Ciocănitorele? Nu, gospodarii din sat bat nucii cu prăjini lungi și cad în iarba ofilită frunze rupte. Și cad nuci lemnoase, îmbrăcate în cămăși zdrențuite. Mustul lor amar curge în pământ. Se face poteca amară.

Degetele mici ale lui Mihai sunt negre.

Gârla e rece. Mihai își afundă picioarele în apa străvezie. Pe prundiș, pe nisipul mărunț, urmele pașilor lui s-au umplut cu apă...

E toamnă.

Zboară peste răchite o albină cu aripi de borangic. Mihai se gândește la moș Miron, vechiul său prieten, la prisaca lui plină de minunății. Pe neașteptate, îi apare în față și chipul bunicului drag, dar se destramă apoi în valurile curgătoare ale amintirii... Nuiele mlădioase se ating, mișcate de vântul răcoros al toamnei.

Se face întuneric.

Mihai se îndreaptă spre casă. Blânda sa mamă, Raluca, a aprins luminile și a ieșit în cerdac să-și strige copiii. Mihai e aproape de treptele de piatră ale casei. Înainte de a intra, băiatul întârzie o clipă. Ochii lui visători caută, fără să găsească, printre miliardele de stele, zimții de gheață ai Luceafărului de seară.

Vocabular

- prundiș** – îngrămădire de pietriș și nisip pe malul apei
gârla – apă curgătoare mică
borangic – țesătură foarte fină de mătase
răchită – specie de salcie

Să înțelegem textul!

- 1 Ce anotimp este descris în text?
- 2 Cine este copilul despre care se vorbește? Cum v-ați dat seama?
- 3 Ce fac oamenii din sat toamna?
- 4 Ce îi plăcea lui Mihai să facă în zilele frumoase de toamnă?
- 5 De cine și-a amintit el, colindând natura?
- 6 Când obișnuia băiatul să se întoarcă acasă?
- 7 De ce mai întârzia puțin, înainte de a intra?

Casa-muzeu de la Ipotești

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Realizați corespondența dintre expresiile selectate din text și explicațiile potrivite:

„S-au auzit a toamnă pădurile...”

► razele reci ale stelei par niște zimți de gheață;

„...zimții de gheață ai Luceafărului...”

► cojile verzi par zdrențuite;

„...nuci... în cămăși zdrențuite.”

► frunzele pădurii au îngălbenit.

- 3 Ordonăți ideile principale ale textului. Citiți fragmentul corespunzător fiecăreia.
 - Mihai, copilul visător
 - Întoarcerea băiatului acasă
 - Scuturatul nucilor
 - Sosirea toamnei la Ipotești
- 4 Povestiți:
 - a) fragmentul în care e descrisă toamna;
 - b) pasajul din care aflăm despre întoarcerea băiatului acasă;
 - c) fiecare fragment, apoi textul în întregime.

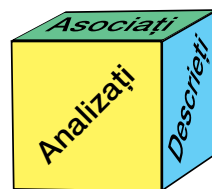
Raluca Eminovici

- 5 Transcrieți din text cuvinte-înșușiri pentru: *arbori, pânză, pene, sunete, cămăși, must, nuiele, nisip, degete, mamă.*
- 6 Găsiți în text sinonime pentru cuvintele: *s-au îngălbenit, codri, copaci, lin, veștejită, cărare, transparentă, scări.*

- 7 Alcătuiți alte enunțuri cu ajutorul expresiilor: *s-au aurit, oglinda apei, aripi de borangic, apă străvezie, ochi visători.*
- 8 Transcrieți cuvintele ce arată acțiunile băiatului în ordinea în care apar în text.
- 9 Exemplificați cu propoziții din text următoarele calități ale personajului:
- ▶ plăcerea de a colinda împrejurimile;
 - ▶ singurătatea;
 - ▶ spiritul de observație;
 - ▶ firea visătoare;
 - ▶ sensibilitatea;
 - ▶ atracția către stele.
- 10 Continuați enunțurile folosind informațiile din text.
- ▶ Mihai se gândește la
 - ▶ Copilului îi apare în față
 - ▶ Înainte de a intra în casă, băiatul
- 11 Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: aur, auriu, aurit, a auri.
- 12 Creați mijloace artistice pornind de la:
- ▶ pene galbene ca și;
 - ▶ gărlă rece aidoma;
 - ▶ gospodari harnici ca;
 - ▶ chip drag precum

13 Să lucrăm în echipă!

Cubul

- **Argumentați** de ce textul este intitulat astfel.
- **Analizați** imaginea care însoțește textul.
- **Asociați** cuvintele evidențiate cu sinonimele lor:
 - ▶ **bat** nucii pulsează
 - ▶ inimile **bat** ciocănesc
 - ▶ **bat** la ușă suflă
 - ▶ **bat** vânturi scutură

- **Descrieți** în câteva propoziții paleta de culori a toamnei.
- **Comparați** textele „S-au aurit a toamnă pădurile” și „Ce te legeni...”.
- **Aplicați** cunoștințele acumulate anterior, recitând câte o strofă din poeziile cunoscute despre toamnă.

E bine să știți!

- ▶ Fragmentul „S-au aurit a toamnă pădurile” face parte din volumul „Dacă treci râul Selenei”, în care scriitorul Gheorghe Tomozei povestește despre viața marelui poet Mihai Eminescu.

CUVÂNTUL. SENSURILE CUVINTELOR

- 1 Citiți cu atenție fragmentul de mai jos. Înlocuiți cuvintele evidențiate cu cele dintre paranteze care au sens asemănător.

„Se scutură cu **înfiorare** livada peste căsuța **liniștită** și **prisaca** bunicului. **Aerul** are **limpezime** de izvor. Pe șesul **larg**, buchetele de sălcii și-au schimbat **straietele** verzi în altele aurii. Rațe și găște sălbatice trec pe sus, vâslind în înălțimi.”

(Mihail Sadoveanu. „Bucurii de toamnă”)

(*hainele, văzduhul, spaimă, stupina, tihnită, puritate, întins*)

- 2 Înlocuiți cuvintele evidențiate cu cele dintre paranteze care au sens opus:

Cuvântul are **formă** (sunetele/literele din care este alcătuit) și **sens** (unul sau mai multe).

Rețineți!

Cuvintele cu sens asemănător, dar cu forme diferite se numesc **sinonime**.

„Un vântișor **rece** îmi amintește de locul în care am petrecut cândva **ultimele** zile ale vacanței de **vară** și primele **zile** ale unui **început** de toamnă.”

(Mihail Sadoveanu. „Bucurii de toamnă”)

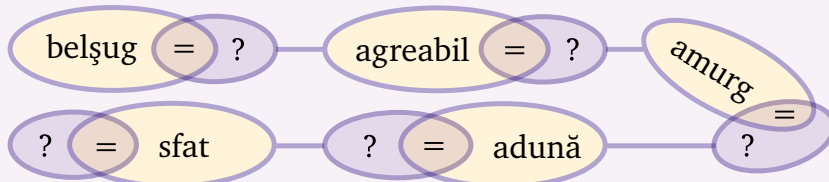
(*noști, primele, iarnă, cald, sfârșit*)

Rețineți!

Cuvintele care au forme diferite și sensuri opuse se numesc **antonime**.

- 3 Completați pe caiete lanțul sinonimelor. Consultați „Dicționarul de sinonime”.

- 4 Grupați perechile de antonime de pe cele patru coloane:

sfârșit

frig

tânăr

supărare

căldură

zgârcit

bucurie

deschis

darnic

început

închis

bătrân

- 5 Descoperiți „intrușii” și alcătuiți cu aceste cuvinte propoziții:

a) plăpând, slăbuț, firav, viguros, gingaș;

b) mică, vastă, mare, încăpătoare, imensă;

c) util, necesar, folositor, prielnic, potrivit, inutil;

d) succes, reușită, izbândă, eșec, victorie.

- 6 Citiți perechile de propoziții care conțin antonime.

Moș Ion era slugă la boier.

Dănuț stă foarte departe de școală.

Mama o laudă deseori pe Cătălina.

Rareori doamna învățătoare o critică pe colega mea.

Înainte de ploaie, rândunelele zboară aproape de pământ.

Neptun e un adevărat stăpân al apelor.

- 7 Scrieți antonime pentru cuvintele: *dibaci, lin, plăcut, renumit, intrare, a urî, niciodată, viață, înfrângere.*

Consultați, dacă e cazul, un dicționar de antonime.

- 8 Descoperiți în grila alăturată sinonimele cuvintelor scrise în casete și alcătuiți cu ele enunțuri.

întuneric

decise

sfârșit

veselie

agale

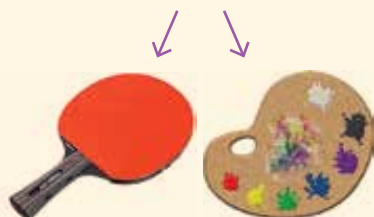
spun

cenușiu

l	n	r	b	g	z
e	m	v	e	r	i
n	h	a	z	i	c
t	f	i	n	a	l
h	o	t	ă	r	î

- 9 Formulați enunțuri folosind corect sensurile următoarelor cuvinte.

paletă

pară

- Care sunt lucrările agricole de toamnă?
- La care dintre ele ați participat și voi?

Culesul porumbului

după Ion Agârbiceanu

În anul acela a fost o primăvară secetoasă. Plugarii erau îngrijorați.

- Când vom semăna? De-acum, pentru porumb e prea târziu.
- Să fie ploaie destulă și o toamnă lungă. Să vezi ce porumb frumos se va face!

Într-o noapte s-a descuiat cerul. A plouat o săptămână. Vara porumbul a crescut înalt până la piept, cu fire puternice și frunze groase.

La mijlocul lui septembrie a căzut bruma, dar după o săptămână vremea s-a încălzit și s-a pus o toamnă senină care a ținut până la mijlocul lui noiembrie.

Ce porumb s-a făcut! Pădure! Câte doi-trei știuleți pe fir, încât le râdea oamenilor inima de bucurie.

La începutul lui noiembrie a intrat tot satul la cules. În toate lanurile se auzea cum sunt ruți știuleții și aruncați în grămezi. În văzduh plutea neîncetat larma vorbelor și o mireasmă îmbătătoare. Se culegea cu pănuși cu tot. Dezghiocau porumbul acasă, în șuri, să nu piardă bunătate de nutreț.

Plugarii își înălțau carele cu scânduri, să încapă cât mai mult porumb. Și nu era unul să nu fi adus copii din sat! Ei îi ajutau o vreme pe maturi, dar știuleții se rupeau greu și curând îi dureau mâinile. Așa că se pierdeau îndată prin lanul de porumb scoțând frunzele de mătase ale știuleților, în căutarea porumbului de fiert. Din când în când, se auzea ici-colo câte un chiot de bucurie:

- Am găsit un știulete cu grăunțe roșii!
- Iar eu unul pestriț!

Se adunau doi-trei să-l rupă cu puteri unite. Apoi îl dezghiocau cu înfrigurare, mirându-se de frumusețea lui.

Spre seară, carele porneau spre sat, scârțâind de povara porumbului. Oamenii erau fericiți că recolta a întrecut orice așteptare. Culesul a însemnat pentru ei o adevărată sărbătoare!

Vocabular

știulete – fructul porumbului

pănuși – foile care înfășoară știuletele

nutreț – hrană pentru animale

a dezghioca – a desface pănușile sau boabele de pe știulete

Să înțelegem textul!

- 1 De ce erau îngrijorați plugarii în primăvara aceea?
- 2 Cum crescuse porumbul semănat după ce plouase?
- 3 Cum a fost toamna din acel an?
- 4 De ce le râdea oamenilor inima?
- 5 Când a început culesul porumbului?
- 6 Cum culegeau plugarii recolta?
- 7 Ce făceau copiii?
- 8 De ce se minunau cei mai mici culegători?
- 9 Ce a însemnat culesul porumbului pentru întregul sat?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul respectând semnele de punctuație.
- 2 Realizați corespondența:

„...s-a descuiat cerul...”

▶ se bucurau de recolta bogată;

„Ce porumb s-a făcut! Pădure!”

▶ a plouat din belșug;

„...le râdea oamenilor inima...”

▶ porumbul se făcuse înalt și roditor.

- 3 Alegeți răspunsurile potrivite:

a) Personajele textului sunt:

▶ sătenii; ▶ ploaia; ▶ copiii; ▶ știuleții.

b) Acțiunea are loc:

▶ în lanul de grâu; ▶ în sat; ▶ în lanul de porumb.

c) Acțiunea se desfășoară:

▶ primăvara; ▶ vara; ▶ din primăvară până toamna târziu.

- 4 Selectați pentru fiecare imagine câte un titlu din cele alăturate:

La culesul porumbului

Pădurea de porumb

Îngrijorarea plugarilor

Bucuria agricultorilor

Ploaia mult așteptată

Copiii în lanul de porumb

- 5 Delimitați textul pe fragmente. Scrieți un plan de idei, transformând titlurile de la exercițiul anterior în propoziții enunțiative.
- 6 Descoperiți în text cuvinte cu sens asemănător pentru: *uscată, agricultori, îngândurați, suficientă, timp, mulțumire, aer, imediat, emoție.*
- 7 Scrieți cuvinte cu sens opus pentru: *secetoasă, s-a descuiat, senină, târziu, înalt.*
- 8 Alcătuiți enunțuri în care cuvintele „fir” și „car” să aibă sensuri diferite.
- 9 Care dintre proverbele de mai jos exprimă mesajul textului?
▶ În casa leneșului totdeauna e sărbătoare.
▶ De muncești bine, Dumnezeu este cu tine.

10 Să lucrăm în echipă!

Căutați și citiți informații despre porumb.

Realizați un poster, în care să prezentați legenda porumbului, beneficiile lui, bucatele preparate din făina de porumb.

Confecționați o lucrare din pănuși.

CUVÂNTUL. SILABA. SUNETUL ȘI LITERA

- 1 a) Citiți cu atenție versurile de mai jos:

Ieri vedeam pe luncă flori,
Vedeam fluturi zburători
Și vedeam zburând albine,
Ieri era și cald și bine.

Azi e frig și nori și vânt,
Frunzele cad la pământ.
Florile stau supărate,
Veștejesc de brumă toate.

(George Coșbuc. „Zile de toamnă”)

- b) Stabiliți numărul cuvintelor din fiecare vers al primei strofe.
- c) Selectați din strofa a doua a poeziei cuvintele formate dintr-o singură silabă, iar din prima strofă – cuvintele formate din două și trei silabe.
- d) Despărțiți în silabe cuvintele din poezie care rimează.

Să ne amintim!

- ▶ **Sunetul** se rostește și se aude. El este partea cea mai mică a unui cuvânt rostit.
- ▶ Sunetele limbii române se împart în **vocale** și **consoane**.
- ▶ Spre deosebire de consoane, vocalele pot forma singure silabe (a-e-ro-port)
- ▶ **Literele** se scriu, se văd și se citesc. Ele sunt semnele scrise ale sunetelor și se plasează în alfabet într-o anumită ordine: a A, ă Ă, â Â, b B etc.

- 2 Transcrieți al doilea vers din strofa a doua și subliniați vocalele cu o linie, iar consoanele – cu două linii.
- 3 Stabiliți pe caiete corespondența dintre schemele și cuvintele date (c – consoană, v – vocală):

cvcv	frig	cvccv	pământ
cvcc	bine	ccvcv	luncă
ccvc	vânt	cvcvcc	brumă

- 4 Arătați câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *frunze, casă, Alex, exotic*.

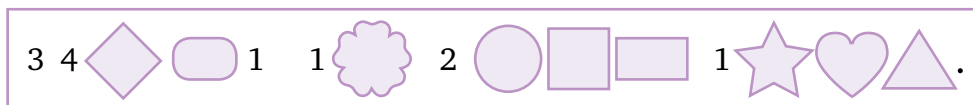
Model: carte – 2 silabe, 5 litere, 5 sunete;

exactă – 3 silabe, 6 litere (e, x, a, c, t, ă), 7 sunete [e, g, z, a, c, t, ă].

- 5 a) Scrieți în ordine alfabetică următoarele cuvinte: *ramă, cupă, mână, responsabil, măr, păr, motiv*.
- b) Adăugați la începutul cuvintelor date o vocală și scrieți cuvintele obținute.

6 Să învățăm jucându-ne!

Descifrați enunțul codificat din chenarul de mai jos, folosind formele și cifrele care înlocuiesc literele. Scrieți-l corect pe caiete.

a = 1 o = 2 E = 3 u = 4

7 Completați pe caiete următoarele propoziții:

Enunțul de mai sus are ... cuvinte. Penultimul cuvânt are ... silabe. În ultimul cuvânt sunt ... consoane și ... vocale.

8 Arătați cum pot fi despărțite la capătul rândului cuvintele: locomotivă, elicopter, acordeon, inimioară.

Model: eve-niment, eveni-ment.

Rețineți!

- ▶ În scris, cuvintele se despart în silabe cu ajutorul cratimei.
- ▶ Despărțirea în silabe este obligatorie la sfârșitul rândului, atunci când spațiul rămas este mai mic decât lungimea cuvântului.
- ▶ Silaba formată dintr-o literă nu se lasă la capăt de rând și nici nu se trece în alt rând.

Exemple: ele-vul (nu e-levul)
ura-re (nu u-rare)
ca-rie (nu cari-e)

9 Scrieți în ordine alfabetică toate cuvintele din ultimele două versuri ale poeziei „Zile de toamnă” de George Coșbuc.

10 Completați propozițiile folosind cuvintele potrivite:

- ▶ Propoziția este alcătuită din ...
- ▶ Cuvintele sunt compuse din ...
- ▶ Silabele sunt formate din ...
- ▶ Semnul scris al sunetului este ...

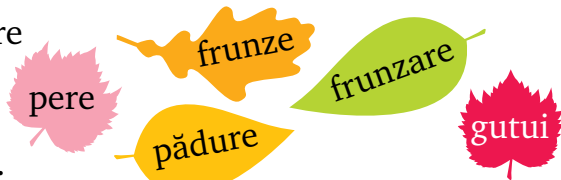

Atelier de creație

COMPUNERE DUPĂ UN PLAN SIMPLU DE IDEI

- 1 Completați versurile cu rimele potrivite de pe frunzele alăturate:

Regină mândră în culoare
Aduce aur în ...,
Rotunde, înroșite mere
Și galben-parfumate

- 2 Observați imaginea. Răspundeți oral la întrebările planului de idei:

Introducere:

- a) În ce anotimp ne aflăm?

Cuprins:

- b) Cum este cerul?
c) Unde se ascunde soarele palid?
d) Ce se întâmplă cu iarba, frunzele?
e) Ce lucrări agricole se fac în câmp?
f) Unde se duc copiii cu părinții lor?
g) Ce fac viețuitoarele pădurii?

Încheiere:

- h) De ce toamna e numită zâna belșugului și regina culorilor?

- 3 Alcătuiți enunțuri cu ajutorul expresiilor propuse de Creionaș.

- ▶ cer căptușit cu nori plumburii;
- ▶ soare palid și somnoros;
- ▶ covor arămiu și foșnitor;
- ▶ ramuri împodobite de lumină;
- ▶ struguri chihlimbarii;
- ▶ miresme de toamnă;
- ▶ munca este în toi;
- ▶ parfumul fructelor.

- 4 Îmbinați răspunsurile la întrebările planului de idei și enunțurile alcătuite într-o compunere. Intitulați textul.

Rețineți!

- ▶ Răspunzând, cât mai amănunțit, la întrebări, veți obține, în final, o variantă de compunere, pe care o mai puteți îmbogăți.

De ce pleacă păsările?

după Emilia Căldăraru

Astăzi, pe când Gheorghită răsfoia o carte în cerdacul umbrat cu viță al căsuței bunicilor, auzi un fâlfâit ușor ca o părere și un glăscior:

– Cip-cirip! La revedere, amice!

– Tu erai? tresări Gheorghită, ridicând ochii de pe carte. Încotro, rândunică, prietenă mică?

– Plec departe... Departe tare... Cu suratele mele, păsările călătoare, vom zbura peste țări, peste mări, vom pleca spre ținuturi cu veșnică vară.

– De ce? De ce plecați, prieteni înaripați?

– E toamnă deja și noi...

– Dar e cald încă-afară.

– Nu va mai fi în curând.

Uite, frunzele viței-de-vie au ruginit. Vor cădea, rând pe rând, pe pământ. Va fi ploaie, frig și șuier de vânt... După toamnă va sosi negreșit iarna, cu ger și ninsoare, iar noi, păsările migratoare...

– Înțeleg, spuse Gheorghită. Iarna, mie, îmbrăcat

cu blăniță, și tot mi-e frig uneori... Dar vouă, numai cu pene și fulgișori...

– Ș-apoi iarna, când totul e amorțit sub zăpezi, nu mai găsim de mâncare. Hrana noastră – semințe, gândaci, viermișori – doar în lunile calde o aflăm din belșug pe câmpii, în păduri, în livezi.

– Dar de-i cald acolo unde mergi, rândunico, și-i bine, ce te-n-deamnă aici să te-ntorci, an de an, când mereu primăvara revine?

– Dragul meu, nu-i greu de-nțeles. Iată cuibul sub streășina veche a cerdacului, unde puii micuți s-au născut. I-am crescut, i-am vegheat nopți și zile... Dragi îmi sunt toate-aceste plaiuri, unde ochii spre lume-am deschis. Și creanga aceea-n bătrânul cais, către care, cândva-n primăvară, puii mei au zburat prima oară. E mai tare ca mine chemarea ce mă-ndeamnă să-nfrunt depărtarea și, când cel dintâi ram a-nverzit, să mă-ntorc la cuibul iubit.

– Du-te, deci, rândunică, prietenă mică. Uite, stolul se-adună. Puii te-așteaptă să plecați împreună. Drum bun, surioarelor, drum bun, călătoarelor!

– Rămas-bun, Gheorghită! Cip-cirip! Cip-cirip!...

Și cu această ultimă salutare, stolul se pierdu în depărtare.

- 1 În ce anotimp are loc acțiunea?
- 2 Cu ce scop veni rândunica în cerdacul umbrit?
- 3 Din ce cauză ne părăsesc toamna prietenii înaripați?
- 4 De ce revin în fiecare primăvară acasă?
- 5 De ce păsările călătoare consideră că patria lor e anume aici?

Agendă de lectură

- ▶ Titlul textului este
- ▶ Titlul sugerează
- ▶ Autorul textului este
- ▶ Personajele sunt
- ▶ Gheorghită se comportă ca un adevărat
- ▶ Acțiunea are loc (unde?) ..., (când?)
- ▶ Cel mai mult m-a impresionat
- ▶ Citind textul, am trăit sentimente de
- ▶ Expresii frumoase:
- ▶ Mesajul textului:

Să lucrăm în echipă!

Imaginați-vă că sunteți o pasăre călătoare și le vorbiți oamenilor. Ce gânduri le-ați putea comunica înainte de plecare?

Recapitulare

Culesul viilor

după Ion Agârbiceanu

Era o dimineață de octombrie. Negurile începuseră să se împrăștie. Nu intrarăm încă în vie.

Eram toți în pruniștea neagră pe la poalele viei care urca pe coastă și nu se vedea din ceață. Frunzele pomilor căzuseră toate de bruma din nopțile din urmă.

Nici n-am băgat de seamă cum s-a luminat. Cerul deveni senin, albastru-verzui.

Am intrat apoi în vie, unde culegătorii se înșiruiseră de la o margine la alta. Copiii se grăbeau să-și umple coșulețele, cu ochii după strugurii mari și frumoși. Fiecare viță era plină de struguri mari și rumeniți de brumă.

Culegătorii gustau câte-o bobită, neoprindu-se din lucru. Coșurile se umpleau și se vărsau în vase mari de lemn.

- 1 Formulați întrebări referitoare la textul citit care să înceapă cu următoarele cuvinte: „Ce...?”, „Cine...?”, „Când...?”, „Unde...?”, „Cum...?”
- 2 Arătați câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *dimineață, frunze, coșuleț, text.*
- 3 Creați perechi de sinonime din cuvintele de mai jos.

negură	coastă	se împrăștie	pantă
se risipește	panere	ceață	coșuri

- 4 Restabiliți proverbele, apoi explicați-le.

Omul muncitor...	... și Dumnezeu este cu tine.
Cine lucrează și tace...	... de pâine nu duce dor.
Munca de ți-o cauți bine...	... mai multă treabă face.

- 5 Alcătuiți enunțuri în care cuvintele: *vie, coastă, urmă* să aibă alte sensuri decât în text.

6 Să lucrăm în perechi!

Realizați un poster cu produsele ce se pot obține din struguri.

Probă de evaluare

1 Citește textul.

Pe sârmele de telegraf, Gheorghită a văzut o mulțime de rândunici. Aveau ședință. Își făceau planuri de plecare spre ținuturile calde.

Băiatul s-a întristat.

– Nu fi amărât, copile! Se vor întoarce neapărat la primăvară, i-a spus frunza de aur care i s-a oprit în palmă.

2 Scrie trei întrebări în baza textului care să înceapă cu următoarele cuvinte:

Cine...? Unde...? Când...?

6p.

3 Selectează din text sinonime pentru cuvintele:

adunare – ...; locuri – ...; mâhnit –

3p.

4 Găsește din text antonime pentru cuvintele:

sosire – ...; vesel – ...; reci –

3p.

5 Scrie câte silabe, litere și sunete au cuvintele: *rândunică*, *ședință*.

6p.

6 Continuă propozițiile cu idei din textele învățate:

- ▶ Culesul porumbului a însemnat pentru țărani
- ▶ Zâna Toamnă avea privirea blândă, purta eșarfă

4p.

7 Imaginează-ți o întâlnire cu Zâna Toamnă. Alcătuieste un dialog din patru replici.

6p.

FB

28 p.–25 p.

B

24 p.–18 p.

S

17 p.–9 p.

Am acumulat

din 28 p.

Unitatea 3

Străbunii noștri ne lăsară Trecutul sfânt și o frumoasă țară...

- Ordonăți literele din casete pentru a obține un cuvânt:

r e a p t i

- La ce vă gândiți când roștiți cuvântul obținut mai sus?

Către pasăre

de Ion Vatamanu

Tu, pasăre, pe unde treci
Să tot spui de mine,
Pământul meu ca din povești
Poveste tot rămâne.

Tu lumilor să spui ce vezi,
Cum ai simțit cântarea
Înmiresmatelor livezi,
Cât ține cerul, marea...

Tu, pasăre, pe unde-ajungi
Să tot spui înainte
Iubirea ce o chem în prunci
Cu suflet de părinte.

Să spui pe-acolo-n calde țări,
Că m-ai văzut ferice,
De-i lungă calea-n depărtări,
Mai lungă-i până-aice...

- ▶ Ion Vatamanu a fost poet, prozator și savant (chimist) din Republica Moldova.
- ▶ A scris pentru copii: „Aventurile lui Atomică”, „Teiul”.
- ▶ Versurile sale sunt pătrunse de un patriotism adânc și de o dragoste mare față de neamul românesc. Volumele care îl reprezintă sunt: „De ziua frunzei”, „Primii fulgi” etc.

Să înțelegem textul!

- 1 Cui i se adresează poetul?
- 2 Ce o roagă el pe pasăre înainte de lunga călătorie?
- 3 Cu ce compară poetul pământul țării noastre? De ce?
- 4 Ce valori trebuie să transmită părinții copiilor?
- 5 De ce drumul de întoarcere acasă pare mult mai lung?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți poezia cu intonația potrivită.
- 2 Scrieți din poezie perechi de cuvinte ce rimează.
- 3 Selectați din text sinonimele cuvintelor: *străbați, să vorbești, ținut, basm, observi, parfumate, dragoste, regiuni, drum.*
- 4 a) Transcrieți doar cuvintele înrudite cu cuvântul „țară”: *țaran, țarancă, țarm, țărăncuță, țărănime, țărănesc, țărănește, țarc.*
b) Alcătuiți propoziții cu trei dintre cuvintele acestei familii.
- 5 Găsiți câte două cuvinte-însușiri pentru:

▶ livezi înmiresmate; ...;	▶ pasăre gureșă, ...;
▶ cer necuprins, ...;	▶ părinți dragăstoși, ...;
▶ mare agitată, ...;	▶ cale anevoioasă,

Model: țară glorioasă, ospitalieră; bogată;

- 6 Folosiți cuvintele propuse de DEXI în enunțuri proprii.
- 7 Memorați poezia. Scrieți după autodictare strofa care v-a plăcut mai mult.
- 8 Propuneți și alte titluri posibile pentru poezia studiată.
- 9 Explicați sensul proverbului:
Fie pâinea cât de rea, tot mai bună-i în țara mea.
- 10 Ce obiective (locuri) turistice din Republica Moldova ați vizitat? Povestiți despre cele care v-au impresionat în mod deosebit.

11 Să lucrăm în echipă!

Imaginați-vă că ați plecat în ospeție la niște prieteni din altă țară. Ce le-ați povesti despre Republica Moldova?

Vocabular

înmiresmate – parfumate, frumos mirositoare
prunci – copii mici
ferice – fericit
aice – corect: aici

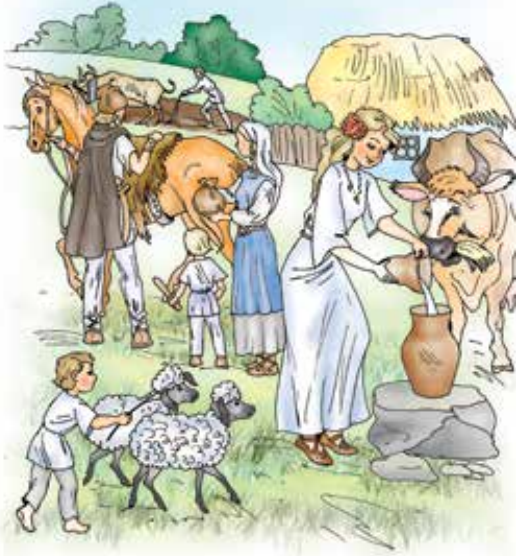

- Cine sunt strămoșii noștri? Ce știți despre ei?

Din viața dacilor

după Alexandru Vlahuță

Demult, cu câteva mii de ani în urmă, trăia prin locurile acestea un neam de oameni harnici, mândri și viteji. Erau dacii, strămoșii noștri. Ei nu aveau frică de nimic, decât de cer.

Stăpâni pe un pământ frumos și bogat, și-au întemeiat o țară puternică, Dacia, condusă de regi înțelepți și neînfricați.

Dacii erau oameni voinici, bine legați, de statură potrivită. Purtau părul lung, lăsat în plete pe umeri și pe spate, rețezat în dreptul frunții, barbă mare și stufoasă. Erau cinstiți și corecți.

Îmbrăcămintea lor era o cămașă de in, lungă până la genunchi, strânsă cu un brâu peste mijloc. Purtau ȋtari, iar pe deasupra o manta lungă fără mâneci, prinsă pe umăr.

Femeile erau înalte, mândre la port, cu multă blândete și duiosie pe chipul lor frumos. Aveau ochii mari, galeși, umbriți de gene lungi. Ele se îngrijeau de casă: torceau, țeseau, coseau, creșteau copii.

Purtau o rochie ușoară până-n călcâie, pe deasupra o haină până la genunchi, strânsă la brâu. Pe cap aveau o broboadă de in sau de cânepă, mărgelile la gât și flori în cosițe.

Bărbații, când nu erau în război, duceau la pășune hergheliile de cai, cirezile de vite și turmele de oi. Semănau grâu pentru negoș și mei pentru hrana lor – străvechea mămăligă. În poienile pădurii, creșteau albine pentru miere, iar cei din munți scoteau aur.

Ce observăm?

- Scriitorul realizează în acest text portretul fizic și moral al strămoșilor noștri.

Toamna, coborau la mare belșugul holdelor, aurul munților, cai, lână, miere și ceară. De la negustorii greci aduceau arme, stofe alese, vase de bronz, scule și podoabe de care n-aveau ei.

Știindu-și țara dorită de dușmani lacomi, nu uitau să-și pregătească și armele de luptă: săbii, scuturi și arcuri cu săgeți. La nevoie, dacii mai foloseau măciuci, coase și topoare.

Dorința lor de a-și apăra țara și traiul liber îi făcea neînfricați în războaie. Despre vitejia strămoșilor noștri vorbesc istoricii vremii.

Să înțelegem textul!

- 1 Cine erau dacii?
- 2 Când și unde au trăit ei?
- 3 Cum se numea țara lor? Cum era ea?
- 4 Cum arătau dacii?
- 5 Ce însușiri morale aveau ei?
- 6 Care era portul dacilor?
- 7 Cu ce se ocupau strămoșii noștri?
- 8 Din ce cauză dacii se pregăteau mereu de luptă?
- 9 Ce arme își făureau ei?
- 10 Ce vorbesc istoricii vremii despre strămoșii noștri?

- ▶ Alexandru Vlahuță a fost un mare iubitor și admirator al trecutului istoric, despre care a și scris în lucrările sale.
- ▶ El s-a remarcat prin jurnalul de călătorie „România pitorească”, în care descrie frumusețile impresionante și bogățiile patriei.
- ▶ A fost contemporan și confrate de condei (coleg de profesie) cu Mihai Eminescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea și Ion Luca Caragiale.

Vocabular

ițari – pantaloni specifici portului popular românesc
galeși – duioși, dragăstoși
negoț – comerț
măciucă – bătă (ciomag) îngroșată la un capăt

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți fragmentul în care:
 - a) sunt prezentați bărbații dacii;
 - b) sunt menționate ocupațiile lor în vreme de pace;
 - c) sunt descrise femeile dace.

2 Alegeți explicația potrivită pentru enunțul:

Dacii nu aveau frică de nimic, decât de cer.

Strămoșii se temeau de ploaie, de grindină, de fulgere etc.

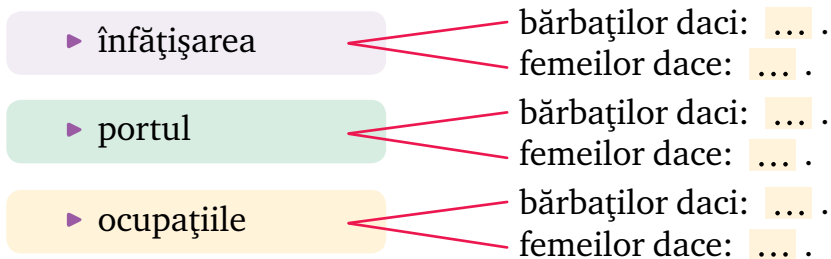
Strămoșii noștri se temeau doar de puterea zeilor.

- 3 Ordonăți ideile textului, apoi citiți fragmentul corespunzător fiecărei idei.
- ▶ Femeile aveau chip frumos și se îmbrăcau în haine confecționate de ele.
 - ▶ În timpul liber, dacii își pregăteau armele de luptă.
 - ▶ Demult, pe aceste pământuri au trăit dacii.
 - ▶ Bărbații daci erau de statură potrivită și purtau părul lung, lăsat în plete pe umeri și pe spate.
 - ▶ Dacii făceau schimb de mărfuri cu negustorii din alte țări.
 - ▶ Ei se ocupau cu păstoritul, creșterea albinelor, agricultura etc.
- 4 Povestiți fiecare fragment, apoi textul în întregime.
- 5 Grupați perechile de sinonime: **blândețe**, *veac*, *viteaz*, *primejdie*, *sculă*, *râvnită*, *instrument*, **bunătate**, *curajos*, *secol*, *dorită*, *pericol*.
- 6 Grupați perechile de antonime: **bogat**, *fricos*, *război*, *lung*, **sărac**, *drept*, *viteaz*, *scurt*, *pace*, *nedrept*, *cinstit*, *scund*, *necinstit*, *înalt*.
- 7 Selectați cuvintele ce exprimă sentimentele scriitorului față de strămoși.
- ▶ mândrie ▶ admirație ▶ respect ▶ ură
- 8 Găsiți în text cuvinte-însușiri pentru:
pământ ... ;	ochi ... ;	chip ... ;
țară ... ;	gene ... ;	traii ... ;
oameni ... ;	rochie ... ;	statură

E bine să știți!

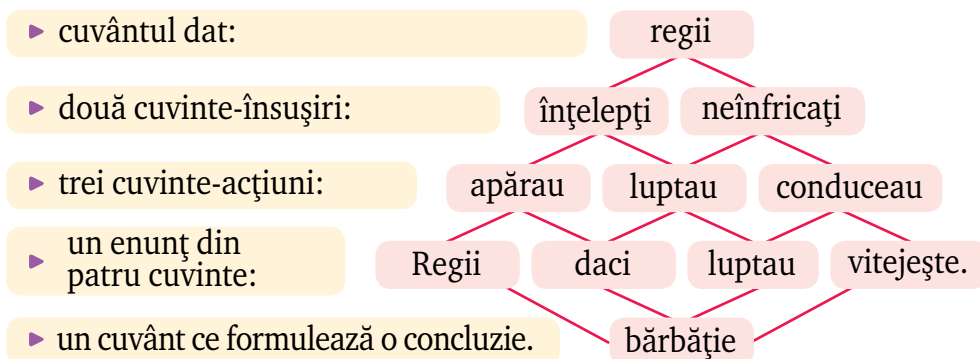
- ▶ Dacii nu se temeau de moarte. Ei credeau, potrivit religiei lor, că sufletul este nemuritor și considerau moartea nu ca pe un sfârșit, ci ca pe un început al altei vieți.

9 Completați, pe caiete, spațiile folosind informațiile din text.

10 Să lucrăm în echipă!

Creați un „diamant”, referindu-vă la daci, după modelul de mai jos.

11 a) Citiți din text enunțurile în care apar cuvintele: port, ceară, coase.
b) Alcătuiți enunțuri în care cuvintele de mai sus să exprime acțiuni.

12 Precizați înțelesul cuvintelor evidențiate din propoziția de mai jos.

- ▶ Am plecat în vizită la un neam din Râșcani.
- ▶ Noi ne tragem dintr-un neam de oameni viteji.
- ▶ Mazărea și linteaa sunt de același neam.
- ▶ Leul și pisica fac parte din același neam.

soi, fel
rudă
popor
specie

13 Invitație la lectură

Citiți și alte lecturi despre vitejia strămoșilor noștri:

„Decebal, eroul strămoșilor noștri”
și „Străbunul străbunilor –
Burebista” de Dumitru Almaș.

Burebista și Decebal –
cei mai mari regi ai dacilor

CUVÂNTUL – PARTE DE VORBIRE

- 1 Citiți textul. Indicați ce denumește fiecare dintre cuvintele evidențiate.

Sute de călăreți neînfricați străbăteau Dacia sunând **din corn**, la porunca lui **Decebal**. **Ei stârneau mii de oameni harnici** din liniștea și bucuria muncii. **Dacii se înarmau cu scuturi, arcuri și săgeți**. Din cale nu-i oprea nici chiar **vijelia cumplită cu fulgerele și tunetele** ei. Vitejia și iscusința dacilor le-am moștenit și **noi**, poporul român.

- 2 Selectați din text cuvintele care:
- denumesc ființe și lucruri;
 - arată însușiri ale ființelor și lucrurilor;
 - exprimă acțiuni.

Ce observăm?

- În text sunt cuvinte care:
- denumesc ființe: *călăreți, Decebal, oameni*;
 - denumesc lucruri: *corn, scuturi, arcuri, săgeți*;
 - denumesc fenomene ale naturii: *vijelie, fulgere, tunete*;
 - arată însușiri: *neînfricați, harnici, cumplită*;
 - exprimă acțiuni: *străbăteau, stârneau, se înarmau*;
 - exprimă numere: *sute, mii*;
 - înlocuiesc nume: *ei, noi*;
 - fac legătura dintre cuvinte: *la, din, și*.

Rețineți!

Oamenii comunică între ei cu ajutorul propozițiilor. Acestea sunt alcătuite din cuvinte ce denumesc *ființe, lucruri, fenomene ale naturii, arată însușiri, exprimă acțiuni, numere, țin locul numelor, fac legătura dintre cuvinte*. Ele sunt părți de vorbire.

- 3 Spuneți ce exprimă fiecare dintre cuvintele: *darnic, creez, câine, creioane, înoată, rouă, zece, verde, colorate, pâine, rege, ploaie*.
- 4 Construiți propoziții folosind părțile de vorbire ce denumesc:

a)	o ființă	o acțiune	un lucru	o însușire
b)	o ființă	o însușire	o acțiune	un lucru
c)	un fenomen	o însușire	o acțiune	un lucru
d)	o însușire	o ființă	o acțiune	un lucru
e)	o acțiune	un fenomen	o însușire	

- Cine a fost Ștefan cel Mare?
- Ce cunoașteți despre acest mare domnitor al Moldovei?

Muma lui Ștefan cel Mare

de Dimitrie Bolintineanu

I

Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel,
Unde curge-n vale un râu mititel,
Plânge și suspină tânăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.

.....

Însă doamna soacră lângă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

II

Un orologiu sună noaptea jumătate,
La castel în poartă oare cine bate?
– Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată:
Mica mea oștire fuge sfărâmată.
Dar deschideți poarta...
Turcii mă-nconjur...
Vântul suflă rece... Rănilile mă dor!

.....

– Ce spui tu, străine? Ștefan e departe,
Brațul său prin taberi mii de morți împarte,
Eu sunt a sa mumă; el e fiul meu;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu!

.....

Dacă tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire, pentru țară mori
Și-ți va fi mormântul coronat cu flori!

Ce observăm?

- Textul este o legendă istorică, deoarece pornește de la un eveniment istoric real (lupta de la Războieni din 1476). Autorul încearcă să-l explice cu ajutorul unor elemente fantastice, neobișnuite.

III

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună,
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice de securi loviți.

Să înțelegem textul!

- 1 Care sunt personajele principale ce apar în text?
- 2 Cine a bătut noaptea în poarta castelului?
- 3 De ce s-a întors Ștefan acasă?
- 4 De ce nu i-a permis mama să intre în castel?
- 5 Ce l-a îndemnat ea pe fiul său?
- 6 Ce hotărâre a luat domnitorul?
- 7 Cum se termină lupta românilor cu turcii?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Recitați versurile în care descoperiți:
a) cererea lui Ștefan; b) îndemnul mamei;
c) hotărârea domnitorului.
- 3 Ordonăți ideile textului, apoi citiți fragmentele corespunzătoare.
 - ▶ Ștefan își adună o nouă oaste și îi zdrobește pe dușmani.
 - ▶ Tânăra domniță își așteaptă soțul de la război.
 - ▶ Mama îl determină pe fiul său să continue lupta.
 - ▶ Domnitorul se întoarce la castel rănit și înfrânt.
- 4 Povestiți conținutul poeziei.
- 5 Găsiți în text cuvinte-înșușiri pentru:
stâncă ...; râu ...; domniță ...; fiu ...;
castel ...; soț ...; cuvinte ...; oștire ...
- 6 Descoperiți în text sinonimele cuvintelor:
luptă = ...; ceas = ...; zdrobită = ...;
armată = ...; destin = ...; victorie = ...

Vocabular

mumă – mamă
suavă – delicată, fină, gingașă, grațioasă
a îmbărbăta – a încuraja
orologiu – ceas mare, fixat pe fațada unei clădiri, pe o coloană, pe un perete interior
taberi – aici: oștiri ale dușmanilor
coronat – împodobit

7 Precizați trăsăturile morale:

a) ale voievodului:

▶ hotărât	▶ laș	▶ iubitor de țară
▶ viteaz	▶ demn	▶ iubitor de neam
▶ nepăsător	▶ înțelept	▶ respectuos

b) ale mamei:

▶ curajoasă	▶ plină de speranță	▶ fermă
▶ convingătoare	▶ cu dragoste de țară	▶ egoistă

8 Continuați ideile:

- ▶ Mama nu l-a primit pe fiul său la castel, deoarece
- ▶ Voievodul ascultă sfatul mamei și
- ▶ Ștefan își adună o oaste nouă și

se întoarce la luptă, obținând victorie

îi izgonește pe turci din țară

nu dorea să vadă țara ocupată de dușmani

9 Alcătuiți enunțuri în care cuvintele „poartă”, „dor”, „mori”, „crudă” să aibă alte sensuri decât în text.

10 Explicați plasarea semnelor de punctuație în propozițiile:

a) – Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit.

b) – Ce spui tu, străine?

11 **Atelier de dezbateri!**

Demonstrați prin argumente pro sau contra dacă mama a procedat corect, interzicându-i fiului să intre în castel.

12 **Ce s-ar fi întâmplat dacă...** mama l-ar fi primit pe Ștefan la castel?**E bine să știți!**

- ▶ Ștefan cel Mare a fost unul dintre cei mai străluciți voievozi ai Moldovei. El a cărmuit țara timp de 47 de ani. După orice victorie, domnitorul înălța câte o biserică sau o mănăstire.
- ▶ Ștefan-Vodă a fost înmormântat la mănăstirea Putna.

Mănăstirea Putna

Mormântul lui Ștefan cel Mare

SUBSTANTIVUL

1 Priviți imaginile și spuneți ce reprezintă fiecare.

Ce observăm?

- ▶ Prin cuvintele:
 - *castel, sabie* – dăm nume unor lucruri;
 - *ostaș, domnitor* – dăm nume unor ființe;
 - *curcubeu, fulger* – dăm nume unor fenomene ale naturii.

Rețineți!

- ▶ Cuvintele care *denumesc ființe, lucruri și fenomene ale naturii* se numesc **substantive**.
- ▶ Substantivul este o parte de vorbire care poate fi numărat.
Exemple: o mamă – două mame; un nor – doi nori; un castel – două castele.
- ▶ Substantivele pot fi însoțite de cuvinte ce arată însușiri.
Exemple: **mamă** înțeleaptă, grijulie; **castel** mare, impunător.

2 Selectați din textul „Muma lui Ștefan cel Mare” câte cinci substantive ce denumesc ființe și lucruri.

3 Completați pe caiete tabelul de mai jos, folosind șirul de cuvinte: *bancă, școală, ploaie, carte, elev, învățător, vânt, colegi, viscol, catedră, tunet, părinte, zăpadă, director, ghiozdan, ger, pix, ren*.

ființe

lucruri

fenomene ale naturii

4 Scrieți un bilețel prietenului, în care să-i comunicați că v-ați cumpărat o carte nouă. Folosiți cel puțin trei substantive.

5 Să lucrăm în echipă!

Enumerați cât mai multe substantive ce denumesc:

- ▶ animale domestice
- ▶ animale sălbatice
- ▶ unelte
- ▶ jucării
- ▶ flori
- ▶ legume

Am trei flori

de Vasile Romanciuc

Am trei flori alese Iară floarea sfântă
Floare lângă floare... Cu petale roșii
Datu-mi-le-a mie Din vecii mi-aduce-n
Neamul spre păstrare. Inimă strămoșii.

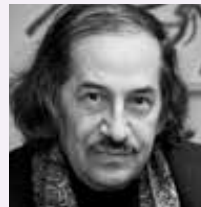
Dulce, preacurată, Cresc pe-o rădăcină,
Floarea cea albastră Un pământ adună,
Ține cer de pace Vii sunt și frumoase
Peste casa noastră. Numai împreună.

Foc nestins în vatră, Am trei flori alese –
Galbenă cea floare, Cresc, din veac, pe lume
Graiu-mi luminează, În același suflet,
Ruptă ca din soare. În același nume.

Să ne amintim!

- ▶ Fiecare rând al poeziei este un vers.
- ▶ Două sau mai multe versuri formează o strofă.
- ▶ Când citim sau recităm o poezie, nu facem pauză la sfârșitul fiecărui vers, ci doar acolo unde o cer semnele de punctuație.

- ▶ Poetul Vasile Romanciuc s-a dedicat literaturii pentru copii. Cărțile destinate micilor cititori sunt: „Copilul cu aripi de carte”, „Dacă ai un prieten”, „O furnică în bibliotecă”, „De ce plânge clovnul?”.
- ▶ Scrie sincer și inspirat despre limba maternă, despre patrie, despre carte și despre casa părintească.

Să înțelegem textul!

- 1 Ce are în vedere poetul prin cele trei flori?
- 2 Ce simbolizează floarea albastră? Dar cea roșie și cea galbenă?
- 3 De ce floarea cu petale roșii este sfântă?
- 4 Cum înțelegeți versul „Cresc pe-o rădăcină”?
- 5 De ce poezia este intitulată „Am trei flori”?
- 6 Ce alte titluri i s-ar mai potrivi?

Să dezlegăm tainele textului!

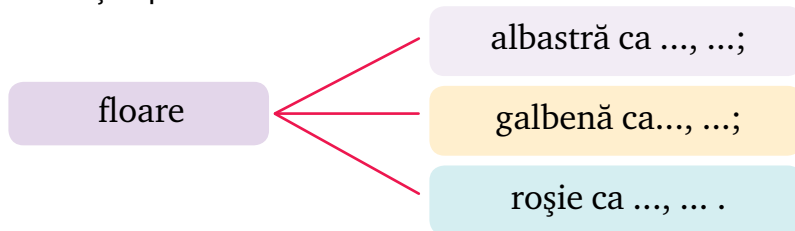
- 1 Citiți strofele în care poetul explică semnificația fiecărei culori.

- 2 Găsiți în poezie sinonimele cuvintelor: *deosebite, poporul, plăcută, limbă, divină, veșnicii, străbunii, secol.*
- 3 Selectați cuvintele ce aparțin unei familii lexicale: *pământ, plai, pământean, pământesc, pământeană, meleag, pământiu, nepământesc.*
- 4 Selectați din primele trei strofe ale poeziei cuvintele din trei silabe și despărțiți-le ca pentru trecere dintr-un rând în altul.
- 5 Scrieți câte două enunțuri în care să folosiți sensurile diferite ale cuvintelor: *roșii, neam, vii, cer.*
- 6 Stabiliți, pe caiete, valoarea de adevăr a propozițiilor, indicând în căsuțe A sau F.
 - ▶ Fiecare trebuie să respecte simbolurile țării.
 - ▶ Culorile tricolorului sunt în această ordine: roșu, albastru și galben.
 - ▶ Drapelul este înălțat în zilele de sărbătoare.

7 Să lucrăm în echipă!

Informați-vă cu privire la simbolurile țării: drapelul, imnul, stema. Realizați un poster, descriind fiecare simbol, apoi prezentați-l în fața clasei.

- 8 Formați expresii frumoase:

- 9 Descoperiți intrusul din fiecare șir de cuvinte:
 - ▶ albastru, galben, roșu, verde;
 - ▶ drapel, stemă, patrie, imn;
 - ▶ floare, steag, drapel, flamura.

E bine să știți!

- ▶ Pe data de 27 aprilie se sărbătorește Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova.
- ▶ Culorile drapelului Republicii Moldova sunt așezate pe verticală și se succed de la lance în ordinea următoare: albastru, galben, roșu.

SUBSTANTIVELE COMUNE

- 1 a) Citiți enunțurile și observați substantivele.
 - ▶ În cămarile lor, furnicile au adunat hrană.
 - ▶ Veverițele au strâns ciuperci și alune.
 - ▶ Zăpada, gerul și crivățul nu le mai sperie.
- b) Substantivele *furnicile* și *veverițele* denumesc ființe de același fel.
- c) Substantivele *cămări*, *ciuperci* și *alune* denumesc lucruri de același fel.
- d) Substantivele *zăpada*, *gerul* și *crivățul* denumesc fenomene ale naturii de același fel.

Ce observăm?

- ▶ Cuvintele evidențiate sunt **nume comune** date ființelor, lucrurilor și fenomenelor naturii.
- ▶ Substantivele comune se scriu, de regulă, cu literă inițială mică.
- ▶ La începutul unei propoziții, al unui vers sau titlu, substantivele comune se scriu cu literă inițială mare.

Rețineți!

- ▶ Substantivele care denumesc *ființe, lucruri și fenomene ale naturii* de același fel se numesc **substantive comune**.

- 2 Transcrieți textul. Subliniați substantivele comune.

Cerul este plumburiu. Peste sat s-a așternut o pătură de nea. Plini de veselie, copiii au ieșit la derdeluș. Fac mare larmă. Pe marginea drumului au construit un om de zăpadă. Înserarea se lasă ușor. Jocul s-a terminat.

- 3 Scrieți substantive comune care se înrudesesc cu cele enumerate: *fotbal, geam, zid, pian, pază, schi, flaut*.

Model: plug – plugar.

- 4 **Să lucrăm în echipă!**

Scrieți în trei minute cât mai multe substantive care denumesc:

- ▶ adăposturi pentru animale: ...;
- ▶ sporturi: ...;
- ▶ luni ale anului: ...;
- ▶ fructe:

- 5 Completați propozițiile cu substantive potrivite:

... a fost păcălit de vulpe.

... își pierde părul, dar năravul ba.

... se face un ghem de ace.

... se sperie și de umbra lui.

SUBSTANTIVELE PROPRII

- 1 Citiți textul. Găsiți substantivele.

Eu și colega mea, Ana Florescu, locuim în orașul Soroca. Ea stă pe strada Mihai Eminescu, aproape de librăria „Făt-Frumos”. Eu locuiesc în cartierul de pe malul fluviului Nistru. Nu departe se află cetatea înălțată de Petru Rareș. Aici sosesc zilnic grupuri turistice din România, Italia, Ucraina și din alte țări.

- Ce fel de substantive sunt cuvintele: *colega, orașul, strada, librăria, fluviul, țara*? Ce denumesc ele?
- De ce sunt scrise cu majuscule anumite substantive?

Ce observăm?

- ▶ Numele *Ana Florescu* s-a dat unei persoane, pentru a o deosebi de celelalte persoane.
- ▶ *Soroca* este numele dat unui oraș pentru a-l deosebi de celelalte orașe.
- ▶ Numele *Nistru* s-a dat unui fluviu, pentru a-l deosebi de celelalte fluvii etc.

Rețineți!

- ▶ Substantivul care denumește o *anumită ființă sau un anumit lucru*, pentru a-l deosebi de altele de același fel, este un **substantiv propriu**.
- ▶ Substantivele proprii se scriu întotdeauna cu literă inițială mare.

- 2 Completați oral lista substantivelor proprii:

- ▶ nume de persoane: Ana, ...;
- ▶ nume de ape: Prut, ...;
- ▶ nume de familii: Enciu, ...;
- ▶ nume de animale: Tărcuș, ...;
- ▶ nume de localități: Bălți, ...;
- ▶ nume de reviste: „Amic”, ...;
- ▶ nume de sărbători: Crăciun, ...;
- ▶ nume de cărți: „Prisaca”, ...

- 3 Formați substantive proprii din substantivele comune date.

Model: lemn – Lemnaru.

cojocar – ...; violetă – ...; zidar – ...; morar – ...

- 4 Transcrieți și subliniați substantivele proprii, apoi înlocuiți-le cu altele comune, după model:

- ▶ Dumitrița citește o poveste. *Fetița citește o poveste.*
- ▶ Ieri în Carpați a nins ca în povești.
- ▶ Vara voi merge la Marea Neagră împreună cu familia mea.
- ▶ Grivei doarme în căsuța lui și visează.

- 5 Alcătuiți trei enunțuri în care să folosiți substantive proprii.

- Când plecăm departe, unde ne întoarcem mereu cu gândul și cu pasul? De ce?
- Ce locuri din satul/orașul natal ne rămân pentru totdeauna în suflet? De ce?

Chișinău, capitala țării mele

Se mijește de ziuă. Departe, la orizont, soarele apare ca un punct luminos, apoi devine un bulgăre de aur. El împrăștie mănunchiul de raze printre blocurile înalte, printre plopii piramidali și macaralele răsărite ici-colo.

Ca un vâl miraculos, lumina se așterne peste cele șapte coline, unde crește și se înalță mândru și puternic, de câteva secole, orașul Chișinău.

Sprijinindu-se în coloanele de granit, capitala țării își ridică spre cer umerii albi de piatră și turlele bisericilor ce poartă semnul dăinuirii, crucea.

Dis-de-dimineată, orașul este inundat de autoturisme, troleibuze, autobuze și oameni care merg în toate direcțiile, formând vârtejuri la intersecțiile reglate de semafoare. Larg își deschid porțile altarele luminii: școli, licee, universități, biblioteci și biserici.

Străzile și bulevardele, tivite cu verdele arborilor, se strecoară printre casele și blocurile îngrijite, ajungând în inima capitalei, Piața Marii Adunări Naționale. Acest loc

important este un leagăn al istoriei, supravegheat de crucea și sabia domnitorului Ștefan cel Mare și Sfânt, îmbrăcat în haină de bronz.

Când seara își lasă vălurile negre asupra orașului, una câte una, se aprind luminile felinarelor din parcuri și ale panourilor publicitare. Sălile de concert, teatrele, cinematografele, cafenelele

oferă orașenilor și oaspeților capitalei posibilitatea de a se odihni și a se îmbogăți spiritual.

Chișinăul, cu oamenii lui harnici și ospitalieri, cu obiectivele sale istorice și culturale, devine un oraș european atractiv pentru o lume întreagă.

Vocabular

se mijește de ziuă – se face ziuă

piramidali – aici: uriași

turlă – construcție ce se înalță deasupra unei biserici

dăinuire – faptul de a dura în timp, de a se menține

tivite – aici: mărginite

ospitalieri – care primesc bucuroși oaspeții

Să înțelegem textul!

- 1 Cum apare soarele la orizontul Chișinăului în fiecare dimineață?
- 2 Pe câte coline se înalță capitala țării noastre?
- 3 Din ce sunt construite blocurile din oraș?
- 4 Care loc este considerat inima capitalei? De ce?
- 5 Cine supraveghează Piața Marii Adunări Naționale?
- 6 Unde se pot odihni și îmbogăți spiritual orașenii și oaspeții capitalei?
- 7 De ce Chișinăul este un oraș atractiv?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul, respectând semnele de punctuație.
- 2 Transcrieți din text cuvintele-însușiri ale următoarelor substantive:
blocuri ...; văl ...; loc ...;
plopi ...; umeri ...; oraș ...
- 3 Găsiți explicațiile potrivite pentru expresiile din text, stabilind corespondența:

„...umerii albi de piatră...”

▶ înfrumusețate cu arbori verzi;

„...tivite cu verdele arborilor, ...”

▶ afară înnoptează;

„...seara își lasă vălurile negre...”

▶ blocurile din piatră albă.

- 4 Completați propozițiile folosind informații din text:
▶ Soarele apare ca un ... ▶ Lumina se așterne ca un ...
- 5 Selectați propoziția în care cuvântul evidențiat are sens figurat (neobișnuit).
▶ Lumina se așterne peste colinele orașului.
▶ Viorel așterne covorul în casa cea mare.

- 6 Construiți propoziții în care cuvântul „bloc” să aibă sensuri diferite.

- 7 Completați strofa cu rimele potrivite, alegându-le de pe steluțe:

„Orașul meu, în licăriri de stele,
Cu arbori legănați de vânt ușor,
Tu ești grădina bucuriei ...,
Un cânt de care-mi este veșnic ...”

(Gheorghe Vodă. „Imnul orașului Chișinău”)

izvor

dor

acele

cor

inele

mele

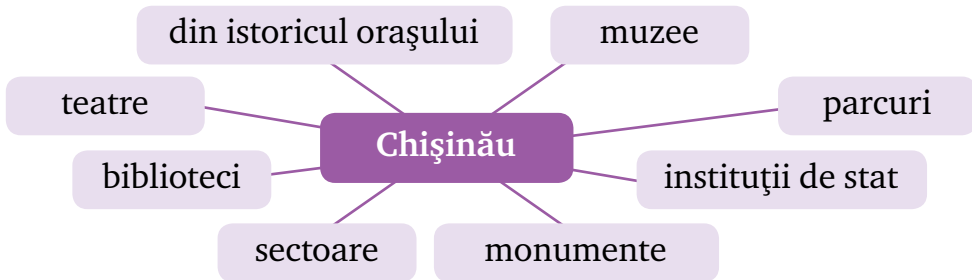
- 8 Substituiți cuvintele evidențiate cu sinonimele lor.

- ▶ Orașul Chișinău are mai bine de cinci **secole**.
- ▶ În inima capitalei **se află** monumentul **voievodului** Ștefan cel Mare și Sfânt.
- ▶ Chișinăul este un oraș cu tradiții **străvechi**.

- 9 Alcătuiți propoziții cu fiecare cuvânt: *oraș, orașel, orașeancă, orașenesc, orașean*.

10 Să lucrăm în echipă!

Documentați-vă și realizați un proiect despre orașul Chișinău cu ajutorul clusteringului.

E bine să știți!

- ▶ Pentru prima dată denumirea orașului Chișinău apare în 1436.
- ▶ Savanții afirmă că această denumire ar însemna „izvor, șipot, cișmea”.
- ▶ Orașul are cinci sectoare: Botanica, Buiucani, Centru, Ciocana și Râșcani.
- ▶ Chișinăul are stemă, imn și drapel propriu.

NUMĂRUL SUBSTANTIVELOR

- 1 a) Citiți versurile de mai jos și selectați substantivele:

Orașul meu, din albe flori de piatră,
În ploii de soare zi de zi scaldat,
Mai tânăr ca oricând pe vechea vatră,
Cu brațele iubirii înălțat.

(Gheorghe Vodă. „Imnul orașului Chișinău”)

- b) Descoperiți în catrenul de mai sus substantivele ce denumesc un singur obiect.
c) Găsiți substantivele ce denumesc mai multe obiecte.

Rețineți!

- Substantivele care denumesc un singur obiect sunt la **numărul singular**, iar cele care denumesc mai multe obiecte sunt la **numărul plural**.

- 2 Modificați numărul substantivelor după model:

a) copil – copii; b) străzi – stradă;
drapel – ...; blocuri – ...;
dimineață – ...; monumente – ...;
piață – ...; biblioteci – ...

Drapelul Chișinăului

- 3 Schimbați numărul substantivelor evidențiate, făcând modificările necesare în restul propoziției:

a) **Găina** cea moțată ciugulește grăunțe aurii.
b) Ce frumos cântă **privighetoarea** cea măiastră!
c) **Plopii** uriași străjuiesc împrejurimile satului.
d) **Copiii** harnici citesc legende istorice cu plăcere.

Rețineți!

- Unele substantive au forme numai de singular: *miere, piper, lapte, mărar, fotbal* etc. Altele au forme numai de plural: *icre, ochelari, patine, pantaloni, tăiței* etc.

- 4 Alcătuiți propoziții în care să folosiți substantivele *sărbătoare, sat, casă, drum* la numărul plural.

SCRIEREA CORECTĂ A SUBSTANTIVELOR

- 1 Scrieți pluralul substantivelor de mai jos. Precizați ce literă se scrie înaintea lui **b** și **p**.

sâmbure – ...; limbă – ...; câmpie – ...;
 umbră – ...; umbrelă – ...; plimbare – ...;
 bomboane – ...; cimpanzeu – ...; amprentă –

- 2 Completați tabelul, după model, cu următoarele substantive:
ciocănitoare, ceapă, gem, ginere, argint, agendă, accent, ghem, ochi, ocean, melci, chenare, șoarece, accident, lege, unghi, schi.

ce, ci, che, chi, ge, gi, ghe, ghi		
la început	în interior	la sfârșit
ciocănitoare	ocean	melci

- 3 Pronunțați corect cuvintele cu **cs** sau **gz**, apoi despărțiți-le în silabe:
examinator, expunere, expediție, explică, exemplu, exercițiu, xerox, există, extraterestru.

- 4 Selectați forma corectă a substantivelor:

examen/egzamen	Vasile Alexandri/Vasile Alecsandri
rucsac/ruxac	Alexandru/Alecsandru
taxă/tacsă	mixandă/micsandă

- 5 Scrieți pluralul substantivelor:

viață – vieți; iarnă – ...; piatră – ...;
 fiară – ...; iarbă – ...; iapă –

- 6 Transformați după model:

a) vizitiu – vizitii – vizitiii;	b) vie – vii – viile;
geamgiu – ... – ...;	câmpie – ...;
copil – ... – ...;	propoziție – ...;
fiu – ... – ...;	poezie – ...;
c) fluviu – fluvii – fluviile;	deceniu – ...;
acvariu – ...;	oficiu –

- 7 Dați exemple de substantive ce denumesc pomi și fructele lor.

Model: gutui – gutuie.

Atelier de creație

ORAȘUL/SATUL MEU

- 1 Răspundeți la întrebări:
- Cum se numește orașul/satul în care locuiți?
 - Unde este așezat?
 - Ce ape curgătoare sau stătătoare îl străbat?
 - Cum sunt casele, străzile, drumurile localității voastre?
 - Ce edificii mai importante se află în orașul/satul vostru?
 - Cu ce se ocupă locuitorii orașului/satului natal?
 - Cu ce oameni de vază se mândrește localitatea în care locuiți?
 - Cum ați putea contribui la înfrumusețarea, prosperarea orașului/satului vostru?
 - Ce sentimente aveți față de orașul/satul de baștină?

- 2 Ajutați-l pe Creionaș să continue enunțurile:
- ▶ Satul/orașul meu este așezat
 - ▶ În zilele de sărbătoare orașul/satul meu e
 - ▶ Oamenii din localitatea mea sunt
 - ▶ Orașul/satul meu este deosebit prin
 - ▶ El este întretăiat de
 - ▶ Orașul/satul meu este binecuvântat de

- 3 Plasați în enunțuri expresiile care se potrivesc orașului/satului vostru:
- ▶ bulevarde largi/străzi lungi, împodobite cu arbori și flori;
 - ▶ drumuri întortocheate, umbrite de pomi/ulicioare misterioase;
 - ▶ case bătrânești, alături de alte construcții moderne;
 - ▶ blocuri uriașe;
 - ▶ grădini înfloritoare;
 - ▶ oraș/sat scufundat în verdeață;
 - ▶ oameni harnici și ospitalieri;
 - ▶ leagăn al copilăriei;
 - ▶ oraș/sat cu tradiții vechi.

- 4 Redactați o compunere despre orașul/satul vostru, ghidându-vă de materialele ajutătoare propuse la exercițiile anterioare.

Recapitulare

Ștefan cel Mare și Vrâncioaia

de Alexandru Vlahuță

Era odată o babă vădană și avea șapte feciori...

Așa-și încep vrâncenii frumoasa lor legendă.

Și cum sta bătrâna pe prispă și torcea, iată că tresare de un ropot venit de pe deal. Un călăreț se oprește în fața ei.

– Sunt Ștefan, turcii ne-au călcat țara, vin din război, oastea mi-i spartă și-s singur!

– Am șapte feciori, frumoși și voinici, și mi-s dragi ca lumina ochilor... ai tăi sunt, doamne.

În zori sunau din corn, pe munții Moldovei, cei șapte voinici. Oastea nouă ieși ca din pământ.

S-a pornit domnul cu ea și s-a lăsat pe neașteptate asupra turcilor, care se credeau stăpâni pe țară. Atunci a văzut Ștefan ce pot feciorii Vrâncioaiei.

Voievodul, biruitor, în cuibul lui de vultur, la Cetatea Neamțului, a chemat cu drag pe cei

șapte voinici și le-a zis:

– Voi sunteți șapte frați. În Vrancea sunt șapte munți, ai voștri să fie de veci și neam de neamul vostru să-i stăpânească în pace.

1 Scrieți patru întrebări în baza textului care să înceapă cu următoarele cuvinte: Cine...? Câți...? De unde...? Cum...?

2 Selectați din text sinonime pentru: *armată*, *deodată*, *domnitor*.

3 Transcrieți din text câte cinci substantive comune și proprii.

4 Schimbați numărul substantivelor: *voievod*, *munți*, *neam*, *seri*.

5 Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: *vin*, *corn*, *nouă* cu alte sensuri decât în text.

6 Atelier de discuție!

▶ Îl apreciez/o apreciez pe ...

▶ Am trăit sentimente de ...

▶ M-a impresionat momentul ...

▶ Am învățat ...

Evaluare sumativă orală

Alege fișa preferată și realizează sarcinile:

FIȘA 1

1. Citește un fragment din textul „Chișinău, capitala țării mele”.
2. Cărui personaj îi aparține replica:
„Ce spui tu, străine? Ștefan e departe...”?
3. Descrie bărbații daci în câteva enunțuri.
4. Alcătuește un enunț despre Ștefan cel Mare.

FIȘA 2

1. Recită poezia „Către pasăre” de Ion Vatamanu.
2. Cărui personaj îi aparține replica:
„Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit...”?
3. Cine erau dacii?
4. Textul care mi-a plăcut cel mai mult este ..., deoarece ...

FIȘA 3

1. Povestește legenda „Muma lui Ștefan cel Mare” de Dimitrie Bolintineanu.
2. Ce simbolizează cele trei flori în poezia scrisă de Vasile Romanciuc?
3. Cel mai interesant lucru pe care l-am aflat din texte este ...
4. Alcătuește un enunț folosind cuvântul „capitală”.

FIȘA 4

1. Povestește textul „Din viața dacilor”, după Alexandru Vlahuță.
2. Continuă cu versul care urmează.
„Pământul meu ca din povești ...”
Care este titlul poeziei?
3. Ce o roagă poetul pe pasăre înainte de lungă sa călătorie?
4. Alcătuește un enunț folosind cuvântul „strămoși”.

FIȘA 5

1. Citește expresiv poezia „Am trei flori” de Vasile Romanciuc.
2. Enumeră personajele poeziei „Muma lui Ștefan cel Mare” de Dimitrie Bolintineanu.
3. Descrie femeile dace în câteva enunțuri.
4. Alcătuește un enunț folosind cuvântul „patrie”.

Probă de evaluare

Citește textul.

Demult, pe pământul patriei noastre a trăit un neam de oameni harnici și viteji. Ocupațiile lor principale erau păstoritul și agricultura. Creșteau cu grijă și albinele.

Țara lor se numea Dacia. Ea a fost ocupată de romani, în timpul domniei împăratului Traian.

Când romanii au cunoscut acest pământ frumos și bogat, mulți au rămas aici, în Dacia. Încet-încet, împreună cu dacii, ei au format poporul român.

Noi suntem urmașii dacilor și ai romanilor, pe care îi numim strămoșii noștri.

1 Răspunde la întrebări:

- ▶ Cum se numea țara dacilor?
- ▶ De către cine a fost ocupată Dacia?

4p.

2 Scrie din al doilea alineat al textului substantivele proprii, iar din al treilea substantivele comune.

6p.

3 Completează cuvintele cu litera potrivită: **m** sau **n**.

a...balaj, sâ...bătă, noie...brie, î...părat, î...condeiat, e...blemă, î...frânt, exe...plu, a...bulanță.

9p.

4 Schimbă numărul substantivelor: pământ, neam, țară, oameni, romani, urmași.

6p.

5 Alcătuieste o propoziție în care cuvintele „țară” și „neam” să aibă alt sens decât în text.

4p.

6 Descrie în trei enunțuri femeile sau bărbații daci.

4p.

FB
35p.–32p.

B
31p.–23p.

S
22p.–12p.

Am acumulat din 33 p.

Unitatea 4

Cad din cer mărgăritare Peste plaiul meu iubit...

- Ce schimbări au loc în natură odată cu sosirea iernii?
- De ce zăpada aduce bucurie atât copiilor, cât și maturilor?
- Cum se comportă animalele (mamiferele, păsările, insectele) în acest anotimp?

Decembrie

după George Coșbuc

„Își scutură Sfântul Nicolae barba!”, așa zic oamenii când pe la începutul lunii decembrie ninge puternic. Ninge cu fulgi mari și zăpada se așterne groasă, ca un veșmânt cald, pe pământul care adăpostește atâtea vieți.

Decembrie, când e cu zăpadă îndeajuns și e liniștit, aduce multă bucurie oamenilor. După atâta ploaie și vreme urâtă din noiembrie, alba haină a zăpezii proaspete înveselește inimile oamenilor. Ea îl umple de speranță și pe plugarul care și-a încredințat grâul pământului.

„Iarna soarele e cu dinți”, se zice în popor.

Dar când lucește pe bolta senină, el umple cerul și pământul de frumusețe, de bucurie. Gerul nu ne înspăimântă, dacă ne îmbrăcăm bine. Și el este o binecuvântare a lui Dumnezeu, căci ucide în aer vietățile mici care aduc diferite boli și omoară atâtea ouă din care ar ieși la primăvară omizi și alte insecte dăunătoare.

Râurile sunt înghețate acum. Gheața ocrotește vietățile din apă, căci printr-înșa nu pătrunde gerul cumplit. O face Dumnezeu pentru ele tot cu aceeași bunătate și înțelepciune, cum lasă zăpada pentru a proteja semințele din pământ.

Și lumea păsărilor simte că a venit iarna. Ghionoiaia toată ziua ciocănește cu ciocul ei tare scoarța copacilor, scoțând de sub ea

insectele amorțite. „Hoățele” de vrăbii fac roată pe lângă case și caută locurile pe unde oamenii iubitori de păsări le pun grăunțe. Alături de ele se bucură de hrana dăruită și stoluri de scatii, pițigoi, botgroși și sticleți.

Iarna a pus stăpânire pe tot cuprinsul țării. În afară de mantia albă ce face ca totul să pară mai pur, regina fulgilor de nea aduce și multe sărbători minunate.

Vocabular

ghionoaie – ciocănitoare
pur – aici: curat, imaculat

Să înțelegem textul!

- 1 Ce zic oamenii când ninge puternic la începutul lui decembrie?
- 2 De ce haina albă a zăpezii umple de speranță inimile plugarilor?
- 3 Din ce cauză gerul este considerat o binecuvântare a lui Dumnezeu?
- 4 Cum sunt ferite de gerul cumplit al iernii vietățile din ape?
- 5 Despre ce păsări sedentare este vorba în text?
- 6 Cum înfruntă ele frigul iernii?
- 7 Ce sărbători minunate ne aduce anotimpul fulgilor de nea?

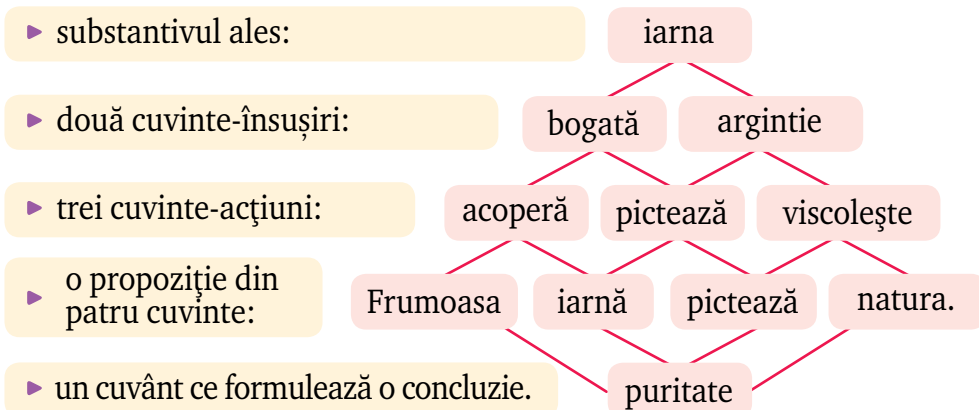

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Recitiți fragmentul în care se vorbește despre prietenii noștri înaripați.
- 3 Ordonati ideile principale ale textului, apoi evaluați-vă reciproc.
 - ▶ Vietățile apelor în timpul iernii
 - ▶ Prietenii noștri înaripați
 - ▶ Bucuria adusă de prima ninsoare
 - ▶ Regina fulgilor de nea
 - ▶ Gerul – o binecuvântare a lui Dumnezeu
- 4 Povestiți fiecare fragment, apoi textul în întregime.
- 5 Transcrieți din text cuvinte-înșușiri pentru următoarele substantive:

▶ fulgi ...;	▶ zăpadă ...;	▶ ger ...;
▶ veșmânt ...;	▶ boltă ...;	▶ cioc ...;
▶ vreme ...;	▶ insecte ...;	▶ mantie ...;
▶ haină ...;	▶ râuri ...;	▶ sărbători ...
- 6 Selectați din text toate cuvintele care conțin grupurile de litere **mp** sau **mb**. Alcătuiți cu ele enunțuri.

- 7 Observați „diamantul” cuvântului „iarna”. Citiți explicațiile din partea stângă. Încercați să creați după modelul dat „diamantul” cuvântului „fulgi”.

- 8 Găsiți câte un sinonim și câte un antonim pentru cuvintele: *liniștit, senin, bucurie, a venit, pur, a zice, puternic.*

Scriți-le pe caiete într-un tabel, după modelul dat:

cuvântul	sinonimul	antonimul
multe	nenumărate	puține

- 9 Alcătuiți familia cuvântului „gheață”. Construiți propoziții cu patru dintre cuvintele familiei alcătuite.
- 10 Creați o propoziție în care cuvântul „lună” să aibă alt sens decât în text.
- 11 Ilustrați fragmentul care v-a plăcut mai mult.

12 Să lucrăm în echipă!

Dezlegați ghicitoarea, apoi explicați înțelesul ei:

„Albă, moale și pufoasă,
Pentru grâu e haină groasă.”

E bine să știți!

- În popor, luna decembrie este numită: Andrea, Îndrea, Undrea, luna lui Andrei etc. Toate variantele vin de la numele Andrei.
- La creștini, Sfântul Andrei este protector al animalelor domestice și se sărbătorește la 30 noiembrie (stil nou) sau 13 decembrie (stil vechi).

ADJECTIVUL

1 Citiți dialogul și răspundeți la întrebări.

Ce observăm?

- ▶ Pe lângă **substantive** (ființe, lucruri și fenomene ale naturii) pot sta cuvinte-însușiri.
- * Aceste cuvinte îmbogățesc și înfrumusețează exprimarea.

- Ce cuvinte care arată însușiri ați descoperit în dialog? Pe lângă ce substantive stau ele?
- Citiți dialogul renunțând la cuvintele care arată însușiri. Ce ați constatat?

Rețineți!

- ▶ Adjectivul este partea de vorbire care arată însușirea unui substantiv (a unui lucru, a unei ființe sau a unui fenomen al naturii).
- ▶ Însușirile se pot referi la culoare (roșii), formă (rotundă), mărime (gigant), gust (dulce), miros (îmbietor), trăsături fizice (scund) sau morale (bun).

2 Subliniați diferit adjectivele și substantivele pe care le determină.

„Pe mușchiul gros, ca o blană moale, o căprioară stă lângă iedul ei micuț. El și-a întins capul cu botul catifelat și umed pe spatele mamei. Căprioara îl linge. Limba ei subțire culcă blana mătăsoasă a iedului.”

(Emil Gârleanu. „Căprioara”)

3 Transcrieți zece adjective din textul „Decembrie” de George Coșbuc.

4 Formați adjective din următoarele substantive, după model:

portocală – portocaliu;	bucurie – ...;	lumină – ...;
ramură – ...;	argint – ...;	castan – ...;
prieten – ...;	frică – ...;	fericire – ...;

ACORDUL ADJECTIVULUI CU SUBSTANTIVUL

- 1 Citiți enunțurile copiilor din imagine și răspundeți la întrebări:

- Care este substantivul din prima propoziție? Dar cel din a doua?
- La ce număr este fiecare substantiv?
- Ce adjective însoțesc substantivele din propoziții?
- De ce nu putem schimba între ele aceste adjective?

Rețineți!

- Adjectivul se acordă (se potrivește) în număr cu substantivul pe care îl însoțește.

- 2 Treceți adjectivul la numărul potrivit substantivului.

fulg mic, nor vioriu, brad împodobit, crăiasă frumoasă,
fulgi ..., nori ..., brazi ..., crăiese

- 3 Transcrieți textul. Subliniați substantivele și adjectivele care le însoțesc.

Casele și-au pus căciuli albe. Albine argintii zboară prin aerul rece. Vesela natură parcă a amortit. Miraculosul anotimp al fulgilor de nea a pus stăpânire peste frumoasa noastră țară.

- 4 Realizați acordul dintre adjectivele și substantivele pe care le determină:

„Acea era o încăpere (spațioase), cu acoperișul (înalți). Pereții, tavanul și dușumeaua erau împodobite cu smaralde (mare). Lumina (strălucitori) din mijlocul acoperișului făcea ca smaraldele să sclipească într-un chip (neobișnuiți).”

(Frank Baum. „Vrăjitorul din Oz”)

Ce observăm?

- Adjectivul poate sta înaintea substantivului pe care îl determină sau după el.

- 5 a) Schimbați locul adjectivelor față de substantivul determinat.

Model: veverițele jucăușe – jucăușele veverițe;

- ▶ zăpada imaculată – ... ;
- ▶ ochii zâmbitori – ... ;
- ▶ sărbătoarea minunată – ... ;
- ▶ moșul jovial – ... ;
- ▶ soarele palid – ... ;
- ▶ vorbele duioase –

- b) Alcătuiți propoziții cu trei îmbinări de cuvinte.

- 6 Completați după model:

- ▶ fluture argintiu – fluturi argintii;
- ▶ nor plumburiu – nori ... ;
- ▶ glob auriu – globuri ... ;
- ▶ cojoc cafeniu – cojoace ... ;
- ▶ strugure chihlimburiu – struguri

Ce observăm?

- ▶ Adjectivele care se termină la numărul singular în **iu**, la numărul plural se termină în **ii**.

- 7 Observați scrierea adjectivelor *înnegrît*, *înnorat*, *înnodat*, *înnoit*, *înnoroit* și alcătuiți cu ele propoziții, alăturându-le câte un substantiv.

- 8 Alcătuiți o propoziție în care să folosiți cel puțin două adjective.

9 Să învățăm jucându-ne!

Dacă veți realiza sarcinile propuse, veți putea urca pe minipiramida dată.

Găsiți substantivele însoțite de adjective în propoziția ce urmează:

- ▶ Din cerul oțelit cad lin fluturi albi de zăpadă.

Scrieți câte trei însușiri fizice și sufletești care vi se potrivesc.

Realizați acordul adjectivelor cu substantivele în proverbul:

- ▶ Pe un cap (buni) stă bine și o căciulă (rupte).

Alegeți varianta corectă

Adjectivul este:

- ▶ parte de vorbire;
- ▶ parte de propoziție.

Selectați varianta corectă.

Adjectivul arată:

- ▶ însușiri ale obiectelor;
- ▶ nume de persoane, lucruri, fenomene ale naturii.

Dați exemple de adjective care arată:

- ▶ forma obiectelor;
- ▶ culoarea obiectelor.

TEXTUL LITERAR NARATIV

- Ce obiceiuri și tradiții specifice sărbătorilor de iarnă cunoașteți?

Colindătorii

după Mihail Sadoveanu

De sărbătoarea Crăciunului, cei doi băieți porniră cu Steaua. Au plecat peste podul de gheață al râului, spre satul vecin. Drumul era greu prin zăpadă, iar tăcerea tainică a înserării strecura picături de neliniște în sufletele copiilor. Buzele celui mic prinseră să tremure.

– Nu se vede nimic! murmură Vasile, băiatul cel mare.

– Ce ne facem noi acum? Îmi este frig! îngână cu greu și frate-său cel mic.

– Vără mâinile în mâneci! Steaua o duc eu. N-ai uitat „Trei crai”?

– Nu, n-am uitat!

Merseră înainte prin lumina cenușie a serii. Pustiu de zăpadă – înaintea lor, pustiu de zăpadă – în urma lor. Frigul creștea. Cel mic suspină abia deslușit:

– Dacă ne rătăcim?

– Ne-om ruga lui Dumnezeu și ne va ajuta.

Într-un târziu, colindătorii văzură izvorând din întuneric nenumărate stele ale satului. În lătratul unui câine, pătrunseră într-o ogradă.

– Primiți stelarii? îndrăzni cu întrebarea Vasile.

Glasul lui era așa de slab și plin de tremur, încât gospodarul ce ieșise să-i primească se aplecă înduioșat spre ei. Stăpânul casei, om tânăr, ca de treizeci de ani, zdravăn și spătos, se uita la ei ca la o minune.

– Intrați să mâncați și voi, băieți, că este de unde, slavă Domnului! Dar mai întâi să-mi cântați un colind, acela cu Domnul nostru Iisus.

Ce observăm?

- ▶ Acest text este literar, deoarece este creația imaginației autorului cu scopul de a transmite idei și sentimente.
- ▶ Este un text narativ, deoarece relatează întâmplări la care participă personaje, plasate în timp și în spațiu.

Înălțară băieții steaua și clopoțelul sună ușor. Glasurile lor curate începură să depene firul poveștii de demult:

„Trei Crai de la Răsărit
Cu steaua călătorind...”

Celor din casă li se păru că îngerii cerului coborâseră să le aducă prin cântec vestea cea bună. Și n-a mai fost loc în sufletele lor decât pentru mângâiere, pace și lumină.

Vocabular

crai – *aici*: mag

stelar – *aici*: colindător, copil care umblă cu Steaua

Să înțelegem textul!

- 1 Când are loc acțiunea din text?
- 2 Care sunt personajele ce participă la desfășurarea acțiunii?
- 3 Cu ce scop au pornit cei doi copii spre satul vecin?
- 4 Ce colind pregătiseră ei?
- 5 De ce s-a înduioșat gospodarul casei văzându-i pe stelari?
- 6 Ce vestesc colindătorii în seara de Crăciun?
- 7 Ce simțeau cei din casă, ascultând colindul celor doi frați?
- 8 Considerați că sărbătorile îi fac pe oameni mai buni cu cei din jur? Argumentați.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Recitiți pe roluri dialogul dintre cei doi frați. Dramatizați-l.
- 3 Citiți propoziția din care aflăm cum arăta gospodarul casei.
- 4 Lecturați fragmentul în care se descrie starea sufletească a celor ce îi ascultă pe colindători.
- 5 Grupați perechile de sinonime: **deslușit**, *a suspina*, *înduioșat*, *înserare*, *a ofta*, *gri*, *glas*, *misterioasă*, **lămurit**, *tainică*, *a murmura*, *cenușiu*, *amurg*, *a îngâna*, *emoționat*, *voce*.
- 6 Găsiți explicațiile potrivite, stabilind corespondența:

„...tăcerea tainică a înserării stre-cura picături de neliniște...”

▶ întindere albă nemărginită;

„...pustiu de zăpadă...”

▶ au zărit geamurile luminate ale caselor;

„...văzură izvorând din întuneric... stele ale satului.”

▶ pe copii i-a cuprins neliniștea, odată cu lăsarea serii.

- 7 Transcrieți din text substantivele care sunt însoțite de adjective.

Model: *drumul greu.*

- 8 Ordonati ideile, apoi cititi fragmentul corespunzator fiecareia.
- ▶ Cuprinși de neliniște, cei doi copii discută prin întunericul serii.
 - ▶ Colindul a picurat în sufletele celor din casă mângâiere, pace și lumină.
 - ▶ Doi frați porniră cu Steaua spre satul vecin.
 - ▶ Într-un târziu, colindătorii au intrat în curtea unui gospodar.
- 9 Pe o foaie de hârtie împărțită în patru cadrane, îndepliniți sarcinile de mai jos:

Formulați întrebări pentru propoziția:
De Crăciun, cei doi frați porniră
cu Steaua.

Alcătuiți o familie din
3-4 cuvinte, pornind de la
cuvântul „colind”.

Plasați expresiile
„pod de gheață”, „pustiu de zăpadă”
în enunțuri proprii.

Scrieți propoziții în care cuvintele
„a depăna” și „colind” ar avea alte
sensuri decât în text.

10 Să scriem corect!

- ▶ *n-ai uitat = nu ai uitat;*
- ▶ *n-am uitat = nu am uitat;*
- ▶ *n-a mai fost = nu a mai fost.*

- 11 a) Transcrieți doar afirmațiile adevărate, apoi corectați-le oral pe cele false.
- ▶ De Crăciun, copiii au plecat cu Steaua.
 - ▶ Drumul către satul vecin l-au străbătut ușor.
 - ▶ Afară se făcea din ce în ce mai frig.
 - ▶ Cei doi frați s-au rătăcit mergând spre satul vecin.
 - ▶ Cei din casă i-au asemănat pe cei doi colindători cu niște îngeri care le aduceau vestea cea bună.
- 12 Alcătuiți familia cuvântului „sat”. Scrieți 3-4 cuvinte.
- 13 Ilustrați printr-un desen ultimul fragment al textului.
- 14 Interpretați un fragment dintr-un colind specific localității voastre.

15 Să lucrăm în echipă!

Realizați un proiect de grup în care să prezentați obiceiurile de Crăciun atât din țara noastră, cât și din alte țări.

TEXTUL LITERAR ÎN VERSURI

- Cine este Moș Crăciun? Ce știți despre el?
- Ce cadouri v-ar plăcea să primiți din partea Moșului?

Ajunul Crăciunului

de Elena Farago

Toată noaptea asta, colo-n ceruri sus,
Stelele lucrează fără de-ncetare,
Căci le-adună-n clacă steaua sfântă care
A-ndrumat pe vremuri magii la Iisus.

Torc de zor în noaptea Sfântului Ajun
Câlți de nea și raze harnicele stele,
Pentru noi, copiii, torc să facă ele
Funia cu trepte pentru Moș Crăciun.

Lungă cât e drumul din pământ la cer,
Trainică să-i țină Moșului povara,
Vor întinde-o-n noapte, nevăzută, scara
Moșului ce luptă cu-ndârjitul ger,

Ca să ne aducă iar, de colo sus,
Pe la toți copiii darurile care
Ni le va trimite, iar, la fiecare,
Sfânta și duioasa Mamă-a lui Iisus.

Ce observăm?

- Poezia „Ajunul Crăciunului” este un text literar în versuri, care prezintă fapte, întâmplări, aspecte din natură imaginate de autor ce emoționează cititorul.

Să înțelegem textul!

- 1 Cine adună stelele în clacă?
- 2 Ce fac ele în noaptea Sfântului Ajun?
- 3 Cine va coborî pe treptele funiei noaptea?
- 4 Cu cine va lupta Moșul coborând pe scară?
- 5 Din partea cui ne va aduce el daruri?

Vocabular

mag – fiecare dintre cei trei regi veniți să se închine lui Iisus la nașterea sa

în clacă – la muncă

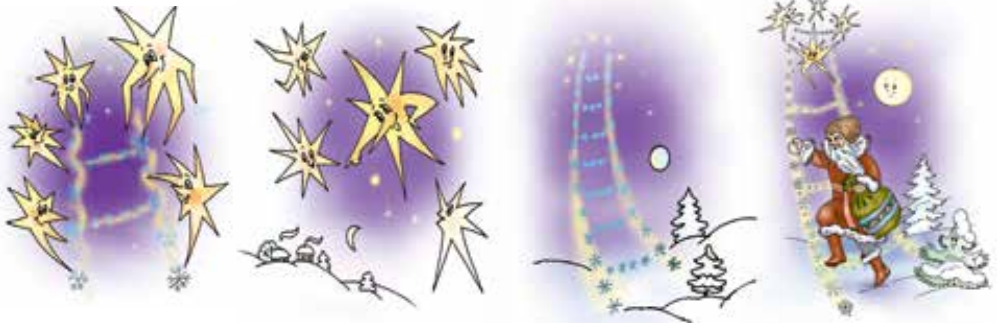
câlți de nea – aici: mulțime de fulgi

- ▶ Elena Farago este considerată una dintre cele mai bune creatoare de poezie pentru copii.
- ▶ A scris multe volume, dintre care amintim: „Pentru copii” (două volume), „Copiilor”, „Din traista lui Moș Crăciun”, „Ziarul unui motan” etc.
- ▶ Poeziile ei apar ca niște povește pline de înțelepciune.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia, respectând semnele de punctuație.
- 2 Ordonati imaginile, citind versurile care se potrivesc fiecăreia.

- 3 Scrieți perechi de sinonime: *povară*, *a sfătui*, *sfântă*, *greutate*, *sacră*, *a îndruma*, **a lupta**, *funie*, **a se război**, *frânghie*, *mângâietoare*, *trainică*, *nevăzută*, *rezistentă*, *invizibilă*, *duioasă*.
- 4 Descoperiți în poezie adjective pentru substantivele: *steaua*, *stele*, *scară*, *ger*, *mamă*. Alcătuiți enunțuri cu ele.
Model: steaua sfântă; Steaua sfântă s-a arătat pe cer mare și strălucitoare.
- 5 Găsiți explicația potrivită pentru următoarele versuri:

„...să-i țină Moșului povara, ...”

- ▶ stelele fac scara pe care va coborî Moșul;

„A-ndrumat pe vremuri magii...”

- ▶ scara trebuie să reziste greutateii sacului plin cu daruri;

„...harnicele stele ... torc...”

- ▶ le-a arătat magilor locul unde s-a născut Iisus.

- 6 Găsiți în text antonime pentru cuvintele: *ziua, jos, odihnesc, împrăștiie, leneșe, scurtă, văzută*. Evaluați-vă reciproc.
- 7 Completați enunțurile folosind cuvintele potrivite:
- ▶ În noaptea de Crăciun se deschid porțile ...
 - ▶ Se știe că toți copiii cuminiți și harnici primesc darurile preferate în seara de ...
 - ▶ În Ajunul Crăciunului se mănâncă grâu fiert, amestecat cu fructe, miez de nucă și ...
- 8 Construiți două propoziții în care cuvântul „stea” să aibă sensuri diferite.
- 9 Atribuiți însușiri omenești cuvintelor: *noapte, stele, raze, ger*.
- 10 Selectați cuvintele-rimă din poezia învățată.
- 11 Scrieți pe caiete cuvintele date, după model:

Crăciun

miere

cerului

o	niște	toate
noapte	nopti	noptile
rază
stea
...	poveri	...
...	...	scările

12 Să lucrăm în perechi!

Extrageți din text două-trei expresii frumoase și integrați-le în enunțuri proprii.

- 13 Precizați înțelesul cuvintelor evidențiate.
- ▶ Fulgii strălucitori de **nea** roiesc în văzduhul rece al iernii.
 - ▶ Vecinul nostru, **nea** Ion, este un pictor talentat.
- 14 Desenați și descrieți cadoul pe care îl așteptați de la Moș Crăciun.

15 Joc de rol

Ce întrebări i-ați adresa Moșului în momentul întâlnirii cu el?

E bine să știți!

- ▶ Se spune că în noaptea sfântă a Nașterii lui Iisus s-a deschis cerul și Duhul Sfânt a coborât deasupra Fiului lui Dumnezeu, luminând grajdul întunecos în care se afla Mântuitorul.
- ▶ Crăciunul, astfel, este o sărbătoare sfântă, care aduce lumină în sufletele oamenilor.

Textul nonliterar informativ. Articolul

- 1 Citiți cu atenție textul, apoi răspundeți la întrebări.

Muzeul Satului din Chișinău

Este un colțișor sfânt și liniștit, în care poți vedea cum au trăit strămoșii noștri. Aici sunt expuse în aer liber diverse unelte de uz casnic, urmează a fi construite sau sunt deja în construcție mori de vânt, de apă, case de locuit ca-n povești. Toți care poposesc aici rămân surprinși de fantasticul peisaj cu o atmosferă de calm.

(26 martie 2020 www.floriledalbe.md)

*Biserica de lemn
„Adormirea Maicii Domnului”,
Muzeul Satului, Chișinău*

- ▶ Ce informații comunică textul?
- ▶ Cu se scop sunt transmise aceste informații?
- ▶ Ce legătură există între imagine și text?

Ce observăm?

- ▶ Textul de mai sus are ca scop transmiterea unei informații adevărate despre date și fapte.

Rețineți!

- ▶ Textul nonliterar (informativ) oferă cititorilor explicații și informații despre anumite date, fapte și evenimente adevărate.
- ▶ Articolele din ziare, enciclopediile, buletinele meteo, ghidurile turistice, rețetele etc. sunt considerate texte nonliterare.
- ▶ Din grupul textelor nonliterare informative fac parte și adresele străzilor, orarul circulației transporturilor, prețul mărfurilor etc.

- 2 Căutați în reviste, ziare sau Internet un articol interesant care să-i captiveze pe colegii tăi. Prezentați-l în fața clasei.

3 Să lucrăm în echipă!

Scrieți un articol despre un subiect important din viața clasei voastre.

Afișul

- 1 Priviți afișul alăturat.
- ▶ Ce informații apar în acesta?
 - ▶ Cui îi este adresat?
 - ▶ Ce legătură este între textul prezentat și imagine?

Rețineți!

- ▶ Mesajul prin care se aduce la cunoștința publicului un eveniment se numește **afiș**.
- ▶ Afișul conține imagini și un text nonliterar. El este expus în spații publice, la loc vizibil.
- ▶ Un afiș trebuie să conțină:
 - sloganul
 - data, ora și locul evenimentului
 - imagini atractive
 - comunicări scurte, dar convingătoare.

2 Să lucrăm în echipă!

Realizați, la alegere, un afiș prin care să anunțați:

- a) deschiderea unei expoziții de desene „În așteptarea Moșului”;
- b) organizarea unei serbări școlare „E vremea colindelor”.

Anunțul

- 3 Citiți anunțurile de mai jos. Ce informații ne oferă ele?

CUMPĂR MONEDE VECHI.

+373 7023245

VÂND CĂȚEI. RASA - PECHINEZ.

+373 7012345

Rețineți!

- ▶ Anunțul dă informații folositoare oamenilor (obiecte pierdute, obiecte de vânzare, schimburi de locuințe, închirieri, întâlniri, evenimente etc.).

4 Atelier de dezbateri!

Demonstrați prin argumente Pro sau Contra dacă este bine să fie expuse multe afișe/anunțuri în locurile publice.

SCRISOARE LUI MOȘ CRĂCIUN

- 1 Citiți împreună cu Creionaș scrisoarea lui Știetot și observați părțile ei componente.

Data și locul

20.12.2012, Chișinău

Formula de adresare

Dragă Moș Crăciun,

Introducerea

Ți scrie un băiat de nouă ani.
Mă numesc Știetot.

Cuprinsul

Aștept cu nerăbdare să sosești și în acest an, aducând aerul de poveste și misterul sărbătorilor de iarnă.

Știu că vii de departe, tocmai din Țara Zăpezilor, că drumul e greu, dar sper să te ajute renii iuți ca săgeata. Cred că iepurașul Vârșă-Dulce și pitecul Bombonică au răsfoit cu atenție cartea de purtări și au pregătit multe daruri pentru copiii cuminiți.

M-aș bucura dacă aș primi și eu un cadou, ceva ce se potrivește umui băiat, de vârsta mea.

Încheierea

În fiecare an îți pun un scaunel lângă Pomul de Crăciun ca să te odihnești puțin. Îl voi pune și acum.

Formula de încheiere

Te aștept cu nerăbdare, Moșule!

Semnătura

Cu drag,
Știetot

- 2 Alcătuiți și voi o scrisoare pentru Moșul. Nu uitați să fiți sinceri și să-i povestiți despre faptele voastre, cerându-i ceea ce meritați.

Legenda lui Moș Crăciun

Cândva, la marginea unei păduri, trăia un om bătrân ca vremea. Doar singurătatea locuia cu el. Avea plete lungi și barbă albă, iar ridurile parcă-l întinereau când zâmbea.

Căsuța lui era curată ca un pahar de cristal, iar la geamurile ei râdeau flori multicolore.

Cea mai mare dorință a lui era să aibă un nepoțel, pentru că iubea foarte mult copiii. Odată, a făcut o ladă de jucării și a mers la copiii din satul vecin. Era tare bucuros că i-a făcut fericiți, oferindu-le daruri. Aceștia i-au mulțumit și au plecat pe la casele lor. Moșul iar a rămas singur. Durerea lui era atât de mare, încât a hotărât să plece încotro îl vor duce ochii. Merse bătrânul drum lung și greu, până ajunse în Împărăția Zăpezilor.

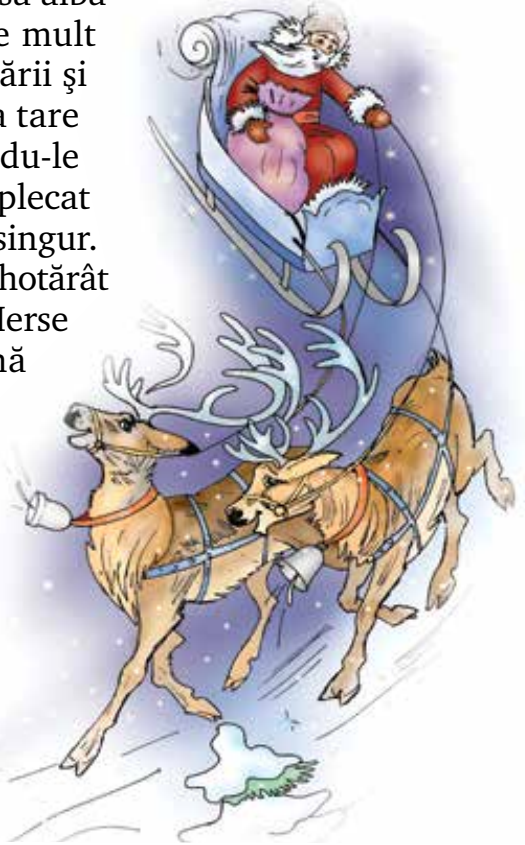
Acolo, el își construi o căsuță de brad. Vânturile șuierătoare îl făceau să-și aducă deseori aminte de locurile natale, dar cel mai mult îi era dor de copii. De tristețe, începu să confecționeze seară de seară avioane, trenulețe, păpuși, urși. Își închipuia că are în fața lui o mulțime de copii cărora le împarte jucării. Atunci muncea mai cu spor.

Vestea despre acest bătrânel se răspândi repede, ajungând și la urechile Crăiesei Zăpezilor.

Într-o zi, ea se îndreptă spre căsuța lui. Tare s-a mai bucurat moșul de oaspeți!

– Pentru că iubești foarte mult copiii, îți voi alunga tristețea din suflet! Fie ca de azi încolo să-i bucuri cu darurile tale pe cei mici!

Zicând acestea, ea l-a atins cu o baghetă fermecată și a continuat:

– Vei avea însă doar o singură zi a anului, ziua de Crăciun, pentru a-i vizita pe copii. De aceea toți te vor numi Moș Crăciun. Să ai viață veșnică, să trăiești cât vor fi copii pe pământ!

Ce fericit era moșul! Din acea zi, muncea cu mai multă tragere de inimă alături de spiridușii și piticii veniți în ajutor.

În Ajunul Crăciunului, Crăiasa Zăpezilor i-a trimis o sanie trasă de reni. Moșul a adunat toate jucăriile și le-a așezat cu grijă într-un sac mare. A îmbrăcat o haină roșie, tivită cu blăniță albă, ca să fie văzut de departe. A luat un toiag de alun, a agățat clopoței de argint la gâtul renilor și a pornit la drum.

Se oprea unde știa el că sunt copii cuminiți. Intra pe geam, pe gura cheii, pe horn, lăsându-le daruri sub Pomul de Crăciun.

După ce sacul lui fermecat se golea, Moșul se întorcea iar în Țara Zăpezilor.

- 1 Unde locuia omul bătrân ca vremea?
- 2 Cum arăta el?
- 3 Care era cea mai mare dorință a lui?
- 4 Ce întâmplare l-a făcut să plece încotro îl vor duce ochii?
- 5 Unde a ajuns bătrânul?
- 6 Ce făcea el seară de seară în căsuța lui de brad? De ce?
- 7 Cine l-a vizitat într-una din zile?
- 8 Cum i-a alungat Crăiasa Zăpezii tristețea din suflet?
- 9 Ce face Moșul, în fiecare an, în Ajunul Crăciunului?
- 10 Cum intră el în casele copiilor cuminiți?

Agendă de lectură

- ▶ Personajul principal al legendei este
- ▶ Acțiunea se desfășoară la început (unde?) ..., apoi ..., iar în final
- ▶ Mi-a părut ciudat că
- ▶ Sunt curios/curioasă să aflu
- ▶ Aș vrea/n-aș vrea să trăiesc în Țara Zăpezilor, pentru că
- ▶ Sunt convins/convinsă că
- ▶ Dacă aș putea, aș
- ▶ Mă bucur enorm atunci când

Recapitulare

- 1 Citiți povestea.

Povestea omului de zăpadă

Într-o iarnă cu multă zăpadă, un copil a avut ideea să așeze trei bulgări mari unul peste celălalt ca să ridice un fel de turnuleț în grădina din spatele casei.

În joacă, i-a pus bulgărelui mai mic ochi din bucăți de cărbune și nas dintr-un morcov. Pe cap i-a așezat o căciulă de lână roasă și în loc de brațe – o mătură veche. Așa a apărut primul om de nea... Pe înserat, copilul a intrat în casă.

Zâna Iarna, care colinda lumea în sania ei trasă de cerbi albi, a zărit arătarea din grădină și s-a gândit să îi dea viață.

Când s-a așternut liniștea, din pădure au început să sosească musafirii nopții.

Omul de nea le-a făcut cadouri celor din jur: firele de paie din mătură le-a dat unor iepurași pentru un culcuș cald, morcovul unor căprioare înfometate, iar cărbunii unor pitici ai pădurii pentru a-și aprinde felinarele.

Pentru bunătate lui, Zâna s-a gândit să-i ofere și lui un dar special: dragostea tuturor copiilor.

- 2 Formați câte o întrebare pentru fiecare alineat.

- 3 Completați enunțurile cu informații din text.

- ▶ ... în grădina din spatele casei.
- ▶ ... i-a dat viață
- ▶ Omul de zăpadă a oferit daruri
- ▶ Zâna l-a răsplătit pentru

- 4 Descrieți în patru-cinci enunțuri omul de zăpadă.

- 5 Adevărat sau fals?

- ▶ „Povestea omului de zăpadă” este un text literar.
- ▶ Afișul este un text literar.
- ▶ Textul care oferă informații exacte din realitate este un text non-literar.

Să lucrăm în echipă!

- ▶ Creați un afiș prin care să invitați copiii din școală la spectacolul „Povestea omului de zăpadă”.

Probă de evaluare

Citiți cu atenție textul de mai jos.

Pomul de Crăciun

„Părinții au luat copiii nerăbdători de mână și le-au spus:

– Veniți să vedeți Pomul de Crăciun!

– Vai, ce frumos este! au exclamat ei.

Bradul înalt din mijlocul camerei spațioase era împodobit cu mere aurite și argintate, migdale zaharisite, bomboane poleite și alte dulciuri îmbietoare. Lumânările de pe el sclipeau ca niște stele.

Maria zări sub pom păpuși grațioase și tot felul de jucării mici. Cel mai mult însă îi plăcu o rochiță împodobită cu panglici colorate.”

(E.T.A. Hoffmann. „Spărgătorul de nuci”)

1 Răspunde la întrebări.

- ▶ Unde se afla Pomul de Crăciun?
- ▶ Cu ce erau împodobite ramurile lui?

4p.

2 Transcrie din ultimul alineat al textului toate substantivele însoțite de adjective.

8p.

3 Treci adjectivul la numărul potrivit.

brad înalt copil ... părinte dragăstos
brazi ... copii nerăbdători părinți ...

3p.

4 Scrie substantivele de la care s-au format adjectivele date:

aurite – ...; zaharisite – ...; argintate –

3p.

5 Scrie un text din 4-5 propoziții folosind îmbinările de cuvinte: *fulgi ușori și pufoși, stelute argintii, copacii împodobiți, covor sclipitor, mantie albă*. Dați-i un titlu potrivit.

8p.

FB
26 p.–23 p.

B
22 p.–17 p.

S
16 p.–9 p.

Am acumulat din 26 p.

Unitatea 5

Iarna multe jocuri știe Prin zăpada argintie...

- Unde v-ar plăcea să călătoriți alături de cei dragi? De ce?

La Polul Nord

după Marin Sorescu

Azi, vă rog să vă îmbrăcați într-un timp record. Mergem la Polul Nord. Rugați toate mătușile să vă caute mai repede căciulițele, fularele, mănușile. Hai, lăsați gălăgia și jocurile, că pierdem acolo locurile. Că la pol ninge foarte tare și, într-o clipă, zăpada acoperă orice numărătoare. Și s-ar putea întâmpla să ne așezăm cu un loc mai jos ori mai sus, să ne scoale de pe el un urs.

Acum, până una-alta, eu o să studiez harta. Am și găsit! Din orice încurcătură tot eu vă scap! Mergem cu tramvaiul până la cap! Acolo căutăm o săniuță, dacă se poate cu ataș, și înhămăm la ea doisprezece iepurași. Noi vom pocni o dată din biciușcă și iepurii vor porni ca din pușcă.

A, va fi pentru ei un fleac să străbată nouă păduri, să sară peste șapte munți și să ocolească un lac. Din când în când vom țipa la urechea lor, să se-audă ca la difuzor: „Hei, mergem bine, nordul e pe-aici, după cum ne învață mușuroaiele de furnici”.

Trebuie să spun că acele meleaguri se caracterizează prin ger. Clima de la Polul Nord e climă de frigider.

Ce observăm?

- Textul este în proză rimată.

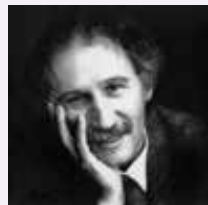
Plecăm! Bineînțeles nu la război! Aoleu, până vă pregătiți, uite c-a venit polul la noi. L-au văzut ciorile și coțofenele, care au început a-și vărui cu zăpadă penele. Acum, că tot ați rugat să umble după mănuși, haideți la săniuș! N-o fi chiar ca la Oceanul Înghețat, dar, ca să zic așa, tot e ceva.

Să înțelegem textul!

- 1 Unde sunt invitați copiii?
- 2 Cum vor să ajungă ei până la Polul Nord?
- 3 Ce fel de săniuță ar dori să ia?
- 4 Pe cine vor să înhame la sanie? De ce?
- 5 După ce se vor orienta copiii ca să nu rătăcească drumul spre pol?
- 6 Cum este clima în zonele polare?
- 7 De ce invitația într-o călătorie la Polul Nord s-a transformat într-o invitație la săniuș?

- ▶ Marin Sorescu, poet și prozator român, este cunoscut pe toate continentele. Opera sa e tradusă în mai mult de douăzeci de limbi ale lumii.
- ▶ Cartea pentru copii „Unde fugim de-acasă?”, scrisă în proză rimată, cucerește inimile micilor cititori de aproape patru decenii la rând.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Citiți fragmentul din care aflăm:
 - a) cum trebuie să se îmbrace copiii pentru a ajunge la pol;
 - b) ce mijloace de transport doreau să folosească în acest scop;
 - c) cum este clima la Polul Nord.
- 3 Citiți fragmentul care corespunde imaginii ce însoțește textul.

Vocabular

- cap** – aici: capătul liniei de tramvai; stația terminus
- ataș** – aici: anexă de metal prinsă de sanie
- biciușcă** – bici scurt și subțire
- difuzor** – obiect care amplifică și răspândește sunetele
- climă** – totalitatea fenomenelor (temperatură, vânturi, ploi, ninsori etc.) caracteristice unei regiuni

4 Grupați perechile de sinonime: **încurcătură**, *studiez*, *să străbată*, *meleag*, *nord*, **bucluc**, *miazănoapte*, *ținut*, *cercetez*, *să traverseze*, *record*, *să ocolească*, *performanță*, *să înconjoare*.

5 Găsiți explicațiile potrivite stabilind corespondența:

„...vor porni ca din pușcă.”	▶ la Polul Nord putem întâlni urși-albi (urși-polari);
„...climă de frigider.”	▶ vor porni foarte repede din loc;
„...s-ar putea... să ne scoale de pe el un urs.”	▶ la pol temperaturile sunt foarte scăzute;
„...într-o clipă, zăpada acoperă orice numărătoare.”	▶ ninsoarea acoperă penele păsărilor, ca și cum le-ar vărui;
„...ciorile și coțofenele... au început a-și vărui... penele.”	▶ în zonele polare cad ninsori abundente.

6 Descoperiți în text cuvinte ce rimează. Recitați textul, accentuând rimele.

Model: record – Nord.

7 Formulați 4-5 întrebări pentru următorul răspuns:

Copiii vor să înhame la sanie doisprezece iepurași.

8 Scrieți după model câte trei adjective pentru cuvintele:

Model: călătorie amuzantă, imaginară, poznașă;

ieपुरași ... , ... , ... ; timp ... , ... , ... ; sanie ... , ... , ... ;

zăpadă ... , ... , ... ; păduri ... , ... , ... ; jocuri ... , ... ,

9 Alcătuiți enunțuri cu următoarele cuvinte: *jocuri*, *ninge*, *hartă*, *săniuță*, *ieपुरași*, *Polul Nord*, *Oceanul Înghețat*.

10 Observați în text momentele hazlii care nu sunt posibile într-o călătorie reală.

11 **Să lucrăm în echipă!**

Descrieți un animal de la Polul Nord. Realizați un desen.

E bine să știți!

Ne putem orienta în spațiu și după unele **semne naturale**:

- ▶ Mușuroaiele de furnici au intrarea orientată spre sud.
- ▶ Pe partea de nord copacii au coaja neregulată, crăpată, umedă și uneori acoperită cu mușchi.
- ▶ La copacii singuratici, frunzele sunt mai dese în partea de sud.

PRNUMELE. PRNUMELE PERSONAL

- 1 a) Analizați imaginile. Citiți cu atenție enunțurile rostite de copii.

Ce observăm?

- ▶ Unele cuvinte înlocuiesc nume de persoane.
Exemplu:
Ea este elevă.
Lia este elevă.

- b) Ce nume de persoane înlocuiesc cuvintele evidențiate?

Rețineți!

- ▶ **Pronumele** este partea de vorbire care ține locul unui substantiv. Pronumele care înlocuiesc numele unor persoane se numesc **pronume personale**.
- ▶ Pronumele **eu, tu, el, ea** indică o singură persoană. Ele sunt la **numărul singular**.
- ▶ Pronumele **noi, voi, ei, ele** indică mai multe persoane și sunt la **numărul plural**.

- 2 Citiți pronumele folosite de Ana în discuție. La ce număr sunt?

- 3 Citiți pronumele folosite de Lică și de Ene. La ce număr sunt acestea?

Rețineți!

- ▶ **Persoana I** (eu, noi): arată persoana sau persoanele care vorbesc.
- ▶ **Persoana a II-a** (tu, voi): arată persoana sau persoanele cu care se vorbește.
- ▶ **Persoana a III-a** (el, ea, ei, ele): arată persoana sau persoanele despre care se vorbește.

- 4 Observați tabelul. Alcătuiți opt propoziții în care să folosiți formele pronumelui personal, la ambele numere.

persoana	singular	plural
I	eu	noi
a II-a	tu	voi
a III-a	el, ea	ei, ele

- 5 Scrieți pe caiete fragmentul de mai jos, completându-i spațiile cu pronumele personale potrivite:

„Dragii mamei copilași, ... mă duc în pădure după mâncare. ... încuiați ușa după mine.

– Auzit-ați ce-am spus? Întrebă

– Da, mămucă, ziseră

– Pot să am nădejde în ... ?

– Da, mămucă! ... suntem o dată băieți!”

(Ion Creangă. „Capra cu trei iezi”)

- 6 Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronumele personale potrivite:

- ▶ **Mama** lucrează la biblioteca pentru copii.
- ▶ **Cezar, Emil și Ștefan** au participat la un concurs.
- ▶ **Ion** este pasionat de șah încă din copilărie.
- ▶ După lecții, **Delia și Mirela** au plecat la patinoar.

Rețineți!

- ▶ Pronumele **eu, el, ea, ei, ele** se scriu cu „e”, dar se pronunță cu „ie”.

- 7 Transformați propozițiile, trecând pronumele evidențiate la numărul plural.

- ▶ **Eu** voi merge la munte duminica viitoare.
- ▶ **Ea** și-a cumpărat în vacanța de iarnă schiuri noi.
- ▶ **El** întotdeauna conduce sania sa cu multă atenție.
- ▶ – **Tu** vei veni mâine la derdelușul de la marginea satului?

- 8 Alcătuiți câte un enunț în care cuvântul „noi” să fie adjectiv, apoi pronume personal.

- 9 Selectați din textul „La Polul Nord” pronumele personale învățate și alcătuiți cu ele enunțuri.

- 10 Redactați un text din 5-6 enunțuri intitulat „La derdeluș”. Folosiți cel puțin patru pronume personale.

- Enumerați jocurile de iarnă ale copiilor. Precizați specificul fiecărui joc (locul desfășurării, obiectele necesare...).

La săniuș

după Ion Agârbiceanu

La începutul săptămânii fluturau rar câțiva fulgi de nea prin văzduhul sur. Se opreau pentru o clipă nehotărâți, apoi coborau iar și iar se opreau. Parcă le părea rău după înălțimile din care veneau.

Numai la o săptămână, iarna s-a înstăpânit peste lume, până la marginile zării.

– Cojoc gros ca în anul acesta n-a mai avut dumneaei de mult, vorbesc între ei bătrânii.

Ulițele tăcute ale satului sunt acoperite de un covor alb și gros. Casele par mai mici, dormitând sub acoperișurile grele.

Gerul neîndurător s-a mai muiat. Copiii satului au și pornit cu săniuțele pe coastă. Locul e larg, așa încât pot pleca deodată zeci de săniuțe neobosite ce vin ca trăsnetul până la poale.

Mult s-au mai rugat Vasilică și Niculăiță de părinți să-i lase și pe ei cu săniuța.

– Dacă pățiți ceva? Acolo sunt și sănii mai mari care vă pot doborî.

Dar, până la urmă, au primit îngăduință. Se făcură amândoi cai și porniră în fugă către coasta săniușului. Obrajii le ardeau de bucurie și ochii le scânteiau.

– Șezi tu înainte, Vasilică!

– Ba șezi tu!

– Să șadă cel care știe sania mai bine, zise un băiat de alături.

Până la urmă se așeză Vasilică în față. Apoi ceru să conducă și Niculăiță. Sania se răsturnă de două ori. Trecu la cârmă iar Vasilică. Și tot așa, nici nu știau cum fuge timpul.

Ce observăm?

- ▶ Autorul atribuie însușiri ome-nești unor lucruri și fenomene ale naturii. *Exemplu:* Fulgii se opreau nehotărâți.

Se însera când copiii intrară în curte.
– Acum se vine? le strigă mama.
N-ați pățit nimic? întrebă ea mai blând,
apropiindu-se.

– N-am pățit.

Și copiii intrară în casă, cu gândul că
a doua zi vor merge iar la săniuș.

Vocabular

s-a înstăpânit – s-a făcut stăpână

îngăduință – aici: permisiune, voie

coastă – aici: pantă

Să înțelegem textul!

- 1 Când și unde are loc întâmplarea?
- 2 Cum prezintă autorul începutul iernii?
- 3 Ce aspect au ulițele și casele sub povara zăpezii?
- 4 Care este bucuria copiilor?
- 5 Cum s-au simțit la săniuș Vasilică și Niculăiță?
- 6 De ce s-au întors copiii acasă pe înserate?

- ▶ Marele prozator Ion Agârbiceanu a scris multe povestiri impresionante grupate în volumul „File din cartea naturii”.
- ▶ Activitatea literară și-a început-o încă în ultimii ani de liceu: mai întâi, cu poezii, apoi scrie și schițe umoristice.
- ▶ Școlarii citesc cu plăcere frumoasele sale schițe: „Nepoata lui Moș Mitruț”, „Bunica”, „La săniuș”, „Ciocârlia” etc.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul în lanț, apoi pe roluri.
- 2 Citiți propozițiile în care sunt descrise ulițele satului, casele, locul pentru săniuș.
- 3 Găsiți sinonimele din cele trei coloane.

coastă
a chiui
a se răsturna
a conduce
a scânteia
bucuros

vesel
a îndruma
a se rostogoli
a străluci
a striga
pantă

a țipa
voios
povârniș
a dirija
a sclipi
a cădea

- 4 Realizați corespondența dintre expresiile selectate din text și explicațiile potrivite:

„Obrajii le ardeau de bucurie...”	▶ alunecă foarte repede;
„...vin ca trăsnetul...”	▶ s-au înhămat ca niște cai la sanie;
„Se făcură amândoi cai...”	▶ aveau obrajii rumeni de aerul rece.

- 5 Ordonati ideile principale ale textului, apoi delimitati fragmentele.
- ▶ După ce și-au cerut voie de la părinți, băieții au pornit la derdeluș.
 - ▶ Seara, copiii se întorc fericiți acasă.
 - ▶ Copiii se dau cu săniuțele.
 - ▶ Frumoasa iarnă a pus stăpânire peste sat.
- 6 Recitiți textul, apoi povestiți:
- fragmentul în care frumoasa iarnă pune stăpânire peste sat;
 - fragmentul în care copiii se dau cu sania;
 - textul în întregime.
- 7 Continuați propozițiile pe caiete, folosind informațiile din text.
- ▶ Cățiva fulgi de nea fluturau ▶ Casele par mai mici sub
 - ▶ Iarna a pus stăpânire ▶ Copiii porniră în fugă
- 8 Alcătuiți enunțuri folosind expresiile: *văzduhul sur, covor de zăpadă, marginile zării, ger neîndurător, fulgi nehotărâți.*
- 9 Selectați din text adjectivele potrivite pentru substantivele: văzduhul ... ; covor ... ; acoperișurile ... ; joc ... ; casele ... ; săniile
- 10 Despărțiți în silabe cuvintele: *săptămână, coastă, îmbujorați, îngăduință, fulgi, scânteiau.* Evaluați-vă reciproc.
- 11 Schimbați substantivele: copil, băiat, ochi, fulg, bătrân, părinte după modelul dat: *obraz – obraji – obrajii.*
- 12 Explicați plasarea semnelor de punctuație din ultimul fragment.
- 13 Alcătuiți propoziții în care cuvântul „coastă” să aibă sensuri diferite.

14 Să lucrăm în perechi!

Imaginează-ți că ai obținut primul loc la concursul de săniuțe. Colegul tău, reporter, îți ia un interviu. Dialogați pe această temă. Schimbați-vă rolurile.

- Povestiți despre viața păsărilor sedentare iarna.
- Ce activități de îngrijire a acestor vietăți ați făcut vreodată?

Copiii și păsărelele

după Eugen Jianu

Înspre vremea prânzului a început să ningă. Ninge cu fulgi așa de mari, de parcă roiuri de fluturi albi dădeau năvală peste lume, coborând din cer în zbor leneș. Până în seară, toate se aflau sub acoperământ pufos de omăt gros. Cât ne-am bucurat! Neaua e o bună prietenă a copiilor, doar știți și voi! Am avut vreme să scoatem săniuțele. Ce zarvă a mai fost la derdeluș! Numai noaptea ne-a mai încurcat planurile.

A doua zi dimineață însă, cum am ieșit afară, am și pornit să facem un om de zăpadă. Noi voiam unul din cei cum nu s-a mai văzut. Am muncit mult, dar l-am făcut! Ochii i-am pus din tăciuni negri. Dintr-o perie veche i-am meșterit mândrețe de sprâncene. Pentru dinți am făcut rost de câteva semințe de dovleac. Dintr-un morcov și o sfeclă i-am făcut un nas galben și doi obraji roșii ca para focului. Pe cap i-am pus o căciulă veche, găsită în pod.

N-a durat mult și un stol de pițigoi și câțiva sticleți puși pe șotii au dat năvală peste omul de zăpadă. Nici una, nici două, un pițigoi s-a urcat drept pe nas, începând să ciugulească din morcov, iar ceilalți i-au urmat pilda, tare conștiincioși.

– S-a îngreunat de tot traiul acestor păsărele! spuse nenea Vuia, pădurarul, care se apropiase de noi. Ele au nevoie de adăpost și mâncare în această perioadă a anului.

– Atunci să vină toate păsărelele aici! rostiră într-un glas copiii. Vom face rost de firimituri de pâine uscată și le vom meșteri căsuțe călduroase. Îți vom da și dumitale câteva trăistuțe cu mâncare, pentru cele din pădure.

Să înțelegem textul!

- 1 În ce anotimp are loc acțiunea?
- 2 Cum copiii își exprimă bucuria la căderea fulgilor?
- 3 Ce fel de om de zăpadă voiau să meșterească?
- 4 Ce au folosit copiii pentru a-l înfrumuseța?
- 5 Cine a dat năvală peste omul de zăpadă?
- 6 Ce le-a explicat pădurarul copiilor?
- 7 Ce decizie au luat ei?

Vocabular

zarvă – gălăgie, agitație

tăciune – aici: cărbune ars incomplet

sticlete – pasăre sedentară, viu colorată cu roșu, negru, alb și galben

- ▶ Numele adevărat al autorului este Eugen Ionel Popescu. Acesta rămâne a fi un scriitor de o profunzime rară în peisajul cărților despre natură.
- ▶ Din dragostea lui nemărginită pentru natură și vânătoare, el a lăsat literaturii pentru copii volumele: „Casa lui Moș Vuia”, „Prin fâneată, prin verdeață”, „Întâlniri cu animale”, „Păcăleala bursucului”, „Poveste de iarnă”, „Legenda ciocănitorei”, „Cântecul privighetorii”.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Găsiți în text sinonime pentru cuvintele: *cârduri*, *înveliș*, *moale*, *gălăgie*, *frumusețe*, *pozne*, *s-au năpustit*, *exemplu*, *sârguincioși*, *viață*.
- 3 Alegeți titlul potrivit pentru fiecare imagine.

- ▶ Explicația pădurarului
- ▶ Neaua – prietena copiilor
- ▶ Omul de zăpadă
- ▶ Decizia copiilor
- ▶ Năvălirea păsărilor

- 4 Recitați textul și delimitați fragmentele după titlurile de mai sus.

- 5 Realizați corespondența dintre expresiile selectate din text și explicațiile potrivite. Evaluați-vă reciproc.

„...noaptea ne-a mai încurcat planurile.”	▶ doreau să ajute toate păsările, înțelegându-le greutățile;
„...i-am meșterit mândrețe de sprâncene.”	▶ din cauza întinericului au întrerupt cu greu joaca de pe derdeluș;
„...să vină toate păsările aici!...”	▶ i-au făcut sprâncene deosebite.

- 6 Găsiți în text adjective pentru următoarele substantive:

▶ fulgi ...;	▶ obraji ...;
▶ fluturi ...;	▶ căsuțe ...;
▶ zbor ...;	▶ acoperământ

- 7 Completați enunțurile folosind informațiile din text:

- ▶ Stoluri de fluturi albi
- ▶ ... este o bună prietenă a copiilor.
- ▶ A doua zi, copiii au construit
- ▶ Un stol de ... și câțiva ... au năvălit peste omul de zăpadă.
- ▶ Păsărelele au nevoie de
- ▶ – Vom face rost de ... și le vom meșteri

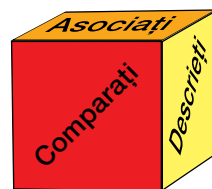
- 8 Alcătuiți enunțuri folosind expresiile: *acoperământ pufos, roșii ca para focului, au dat năvală, puși pe șotii, căsuțe călduroase.*

9 Să lucrăm în echipă!

Cubul

- Descrieți** omul de zăpadă din text.
- Comparați** traiul păsărilor sedentare cu cel al păsărilor călătoare.
- Aplicați** cunoștințele dobândite anterior, alcătuiind familia cuvântului „joc”.
- Analizați** părțile de vorbire învățate: Ei au meșterit căsuțe călduroase.
- Argumentați.** De ce zăpada aduce numeroase foloase?
- Asociați** corect îmbinările de cuvinte pentru a obține expresii frumoase:

▶ obraji roșii	▶ ca tăciunele
▶ ochi negri	▶ ca niște fluturi
▶ fulgi mari	▶ ca para focului

PRONUMELE PERSONAL DE POLITEȚE

- 1 Citiți replicile din imagine. Observați cuvintele evidențiate și răspundeți la întrebări:

- Ce cuvinte pot înlocui substantivele **tată** și **profesor**?
- Cu ajutorul căror cuvinte i se adresează fiica tatălui?
- De ce ea n-a folosit pronumele **tu**?
- De ce tata n-a folosit pronumele **el**, vorbind despre profesor?

Rețineți!

- ▶ **Pronumele personal de politețe** arată respectul deosebit față de o persoană.
- ▶ Formele pronumelui personal de politețe sunt:

	singular	plural
persoana a II-a	dumneata (d-ta)	dumneavoastră (dv., dvs., d-voastră)
persoana a III-a	dumnealui (d-lui), dumneaei (d-ei)	dumnealor (d-lor)

- 2 Transcrieți dialogul și subliniați pronumele personale de politețe:
- Sărut mâna! Dumneavoastră sunteți doamna bibliotecară?
 - Da. Aș putea să te ajut cu ceva, copile?
 - Doamna învățătoare ne-a spus să citim câteva fabule.
 - Dumneaei a precizat un autor anume?
 - Nu.
 - Atunci îți recomand fabulele scrise de Grigore Alexandrescu sau de Alexandru Donici.
- 3 Alcătuiți trei enunțuri folosind pronume personale de politețe.

- Cum v-ar plăcea să vă petreceți timpul liber într-o zi frumoasă de iarnă? Motivați alegerea.

Cheița

după Mircea Sântimbreanu

De trei zile, Costel e foarte amărât. Și-a pierdut cheița de la patine. Nu știați că are patine noi? Mă mir. Le-a văzut tot cartierul: ușoare, nichelate și tocmai cât trebuie de tăioase. Ce mai, o mândrețe de patine! Păcat că nu l-ați văzut cum patina: zbură ca o nălucă pe luciul patinoarului. Tăia cu îndemânare opți șerpuitori, legănându-se în ritmul muzicii, când pe un picior, când pe altul... Pe urmă a pierdut cheița. Când? Unde? Habar n-are. O caută de trei zile. Și unde n-a căutat-o? La patinoar nu mai vorbesc... Dar acasă? Parcă a rămas vreun colțișor nescotocit?

A căutat-o mai întâi, bineînțeles, în buzunare. În toate buzunarele! Apoi în sertare. Apoi în pat, deoarece și-a amintit că, venind de la patinoar, s-a trântit nițel să se odihnească. A scuturat salteaua, plapuma, cearșafurile. Nimic. S-a vârât și sub pat înarmat cu o lanternă. Pe urmă a luat la rând dulapurile, apoi din nou buzunarele.

– Tu n-ai de învățat? îl întrebă bunica amețită de atâta zarvă. Nu ai nimic de scris? Ce tot bodogănești? Pune mâna pe toc, pe creion...

Costel se așeza la măsuță, dar după câteva clipe sărea în sus. În cămară trebuie să fie: într-un borcan de murături! Își amintește precis: când s-a întors de la patinoar a vrut o acritură. Dar nu-și aduce aminte ce: un gogoșar? Un ardei umplut? Un castravete? Sau, nu cumva, a căzut cheița în butoiul cu varză?...

A doua zi – aceeași poveste. Numai că de data asta și-a întins cercetările și în bucătărie. A scotocit oală de oală, cratiță de cratiță.

– Tu n-ai nimic de scris, de învățat? îl certă mama. Ce tot te vârî în picioarele mele? Pune mâna pe toc, pe creion...

Costel se îndreptă spre măsuță, dar nici măcar nu se așeză. În pod n-a căutat! Nici în pivniță... Și repede sus pe scări, apoi jos...

A mai trecut o zi. Costel e foarte amărât. Acum caută în sacul cu nuci. Isprăvește odată cu scotocitul! strigă tata enervat. Tu n-ai nimic de învățat?

Dar băiatul nu are astâmpăr. Matematica, desenul și compunerea pot să mai aștepte... Întâi să-și găsească cheița. Și se vâără din nou sub pat, urcă din nou în pod, coboară iarăși în pivniță și caută... caută... caută... Ah, și când te gândești că dacă și-ar face temele, ar găsi-o imediat. Căci cheița de la patine este în penar: exact între toc și creion!

Vocabular

- nichelate** – aici: lucioase
- șerpuitori** – care descrie o linie ondulată
- a isprăvi** – a termina, a sfârși
- pivniță** – beci

Să înțelegem textul!

- 1 Din ce cauză e amărât de trei zile Costel?
- 2 Cum sunt patinele noi ale băiatului?
- 3 Ce fel de patinator este Costel? Argumentați.
- 4 Pe unde a căutat el cheița?
- 5 Din ce cauză erau nemulțumiți mama, tata și bunica?
- 6 Ce îl îndemneau ei pe Costel să facă?
- 7 Ce sfat i-ați da voi tânărului patinator?

- ▶ Mircea Sântimbreanu, scriitor, publicist și producător de film, s-a remarcat și a fost îndrăgit și ca scriitor de literatură pentru copii.
- ▶ Este cunoscut de copii prin operele: „Cu și fără ghiozdan”, „Recreația mare”, „Să stăm de vorbă fără catalog”, „Lângă groapa cu furnici” etc.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Găsiți explicațiile următoarelor expresii.

„...sărea în sus.”

▶ unul după altul;

„...zbură ca o nălucă.”

▶ tresărea;

„...n-avea habar.”

▶ foarte repede;

„...a luat la rând.”

▶ nu avea nicio idee.

- 2 Scrieți sinonimele, apoi antonimele cuvintelor: *repede, zarvă, a certa, amărât, vorbesc* după modelul de mai jos:

cuvântul	sinonimul	antonimul
îndemânare	dibăcie, pricepere	neîndemânare

- 3 Ordonăți ideile principale ale textului și delimitați fragmentele.

Cercetările au continuat și în ziua următoare.

Băiatul nu și-a găsit astâmpăr nici în a treia zi.

Costel a pierdut cheița de la patine.

În prima zi cheița n-a fost găsită.

- 4 Alcătuiți un cuvânt din silabele de mai jos. Găsiți în text alte trei cuvinte care fac parte din aceeași familie.

-ti-

pa-

-tor

-na-

- 5 Construiți câte o propoziție cu fiecare cuvânt din familia alcătuită la exercițiul anterior.
- 6 Priviți imaginile. Alcătuiți propoziții cu diferite sensuri ale cuvântului „toc”.

tocul pantofului

toc

toc pentru ochelari

tocul ușii

- 7 Transcrieți dialogul pe caiete, punând semnele de punctuație necesare.

Bunico n-ai văzut cheița de la patinele mele a întrebat Costel

N-am văzut-o scumpule răspune bătrâna

8 Să lucrăm în echipă!

Povestiți dacă ați fost cândva și voi în situația personajului principal. Cum ați găsit obiectul pierdut? Ce concluzie ați tras?

- 9 Alcătuiți un miniproiect cu tema „Camera mea – loc de studiu primitiv și prietenos”.

VIRGULA

1 Explicați de ce s-a scris virgula în enunțurile de mai jos:

a) ▶ Costel a scuturat salteaua, plapuma, cearșafurile pentru a-și găsi cheia.

▶ Apoi a luat la rând sertarele, buzunarele și dulapurile.

▶ Mama l-a sfătuit pe băiat să pună mâna pe carte, pe caiet, pe toc, pe creion, ca să-și facă întâi temele.

b) ▶ – Costel, fii mai ordonat!

▶ – De ce ești amărât, copile?

▶ – Astăzi, Vasilică, tu vei conduce sania!

2 Transcrieți propozițiile, scriind virgulele la locul potrivit:

▶ Evelina Ionela Roxana și Bianca sunt foarte bune prietene.

▶ Ciocănitorea botgrosul cioara coțofana și pițigoii ierneză în țara noastră.

▶ – Sorin hai la săniuș!

– Să mergem Marcel!

– Vino Dragoș să participi și tu la concursul de săniuțe!

– Mulțumesc băieți!

3 Scrie câte un enunț în care virgula să despartă cuvintele unei enumerări, respectiv numele strigat al unei ființe.

4 Completați propozițiile cu alte cuvinte, folosind virgula la locul potrivit:

▶ La zoo am văzut lei,

▶ Vrabia, ... sunt păsări sedentare.

▶ ... și brândușele sunt flori de primăvară.

5 **Să lucrăm în echipă!**

Creați propoziții în care se enumeră.

▶ jucării;

▶ lunile anului;

▶ animale;

▶ zilele săptămânii.

6 Alcătuiți trei propoziții în care virgula separă cuvântul care se strigă de restul propoziției.

Ce observăm?

▶ Virgula s-a scris între cuvintele unei enumerări.

Nu se pune virgula când în enumerare este scris cuvântul „și”.

Să ne amintim!

▶ Virgula separă de restul propoziției cuvintele care arată o strigare, o chemare.

Atelier de creație

COMPUNERE ORALĂ DUPĂ UN ȘIR DE IMAGINI

Jocurile de iarnă ale copiilor

1 Priviți imaginile și răspundeți la întrebările lui Creionăș.

- ▶ Ce fac copiii din imagine?
- ▶ Unde patinează ei?
- ▶ Cum trebuie să fie gheața?
- ▶ Cu ce sunt încălțați copiii?
- ▶ Cine face piruete* pe gheață?

- ▶ Ce fac copiii?
- ▶ Din ce este alcătuit corpul omulețului de zăpadă?
- ▶ Cu ce este împodobit el?
- ▶ De ce ne plac omuleții de zăpadă?

- ▶ Unde se află copiii?
- ▶ Ce s-a întâmplat cu una dintre săni?
- ▶ Ce fac copiii după ce ajung la poalele derdelușului?
- ▶ Pe care parte a derdelușului urcă ei? De ce?

- ▶ Ce fac băieții?
- ▶ Ce piese intră în echipamentul unui schior?
- ▶ Ce fel de schior trebuie să fii ca să poți schia printre jaloane sau să execuți sărituri?

* *piruetă* – rotire (rapidă) a corpului în jurul axei sale pe un singur picior.

COMPUNERE CU ÎNCEPUT ȘI SFÂRȘIT DAT

Jocurile de iarnă ale copiilor

(continuare)

- 1 Descrieți fiecare imagine de la pagina 117 în două sau trei enunțuri cât mai originale.

Model: a) Pe gheața ca oglinda, fete și băieți se întrec în dansul cu patine. Cei mai iscusiți execută piruete pe luciul patinoarului.

b) c) d)

- 2 Continuați șirul acțiunilor:

- ▶ săniuțele aleargă, râd ...;
- ▶ derdelușul așteaptă, întâmpină ...;
- ▶ gerul pișcă, alungă ...;
- ▶ omul de zăpadă se bucură, ascultă

- 3 Construiți enunțuri cu ajutorul îmbinărilor de cuvinte: *omăt sclipitor, larmă nemaipomenită, plini de voieșie, zboară ca vântul, în toiul jocului, zâmbete fericite, pârtii șerpuitoare, piruete amețitoare.*

- 4 Alcătuiți cuprinsul compunerii „Jocurile de iarnă ale copiilor”, folosind începutul și sfârșitul dat.

Ninge ca-n poveste! Câtă bucurie aduce iarna copiilor: zăpadă pentru schi, gheață pentru patinaj, pârtie pentru săniuș.

.....
.....

Odată cu lăsarea serii, valurile de copii pornesc spre case. Ei sunt obosiți, înghețați, dar cu multă căldură și bucurie în priviri.

- 5 Scrieți pe caiete compunerea întregită.

E bine să știți!

costum pentru schi
bețe pentru sprijin

clăpări
schiuri

casă
ochelari
mănuși

Atelier de lectură

Crăiasa Zăpezii

după Hans Christian Andersen

Afară ninge. Kay se uita prin geam la fulgii care pluteau prin aer. Fiecare semăna cu o floare sau cu o stea în șase colțuri.

– Privește, Gherda, ce meșteșugiți sunt fulgii de nea! Nu au nicio imperfecțiune! Sunt mai frumoși decât florile adevărate!

– Păcat numai că se topesc, zise fetița, apropiindu-se de fereastra la care roiau albinele albe.

.....

Într-o zi, Kay a venit cu niște mănuși mari și cu o sanie în spate.

– Gherda, m-au lăsat și pe mine să mă joc în piață cu ceilalți băieți! strigă el bucuros și dispăru într-o clipă.

Acolo, în piața orașului, cei mai îndrăzneți copii își prindeau săniuțele de câte o trăsură, având parte de o cursă minunată, dar periculoasă.

Când erau în culmea distracției, a apărut o sanie mare, vopsită în alb metalic. În ea ședea cineva înfășurat într-o blană de culoarea zăpezii. Kay și-a legat repede săniuța de sania cea mare și a pornit în urma ei. Alunecau din ce în ce mai repede. Kay s-a speriat puțin, dar ori de câte ori vroia să-și dezlege săniuța, vizitiul întorcea capul și-i zâmbea prietenește, de parcă l-ar fi cunoscut. Au mers așa până au ajuns în afara orașului. Ninsoarea s-a întetit. Băiatul nu mai vedea nimic în jurul său. Începu să strige, dar nu-l auzea nimeni. Săniuța lui zbura cu viteza vântului.

Kay a încercat să spună o rugăciune, dar nu-și amintea decât tabla înmulțirii.

Deodată, sania cea mare s-a oprit și din ea a coborât Crăiasa Zăpezii. Era înaltă și grațioasă. Ochii pătrunzători îi străluceau ca două stele. Blana și rochia ei de zăpadă erau de un alb amețitor.

– Mi se pare că ți-i frig! spuse ea. Vino sub blana mea!

Crăiasa l-a luat pe băiat de mână și l-a așezat în sanie alături de ea. Când l-a învelit cu blana sa argintie, lui Kay i s-a părut că a fost aruncat într-un nor uriaș de zăpadă.

Crăiasa l-a sărutat pe frunte. Sărutul ei, rece ca gheața, îl săgetă până în adâncul inimii. O clipă băiatul a crezut că va muri, dar îndată i s-a făcut bine și n-a mai simțit frigul. A uitat și de Gherda, și de bunica, și de toți cei de-acasă.

- 1 Ce făceau copiii la geam?
- 2 Cu ce semănau fulgii de zăpadă?
- 3 Unde a plecat Kay împreună cu alți băieți?
- 4 Ce a făcut el, văzând sania cea mare?
- 5 Din ce cauză s-a speriat băiatul?
- 6 Cum a reacționat el când a ajuns în afara orașului?
- 7 Cine a coborât din sania cea mare?
- 8 Cum arăta Crăiasa Zăpezii?
- 9 Ce s-a întâmplat cu Kay după ce a fost sărutat de Crăiasă?

1 Să lucrăm în echipă!

Completați cadranul:

Citind textul, am auzit ...	Citind textul, am văzut ...
Citind textul, am simțit ...	Citind textul, am înțeles că ...

2 Invitație la lectură

Aflați mai multe despre peripețiile lui Kay în cartea „Crăiasa Zăpezii” de Hans Christian Andersen.

JURNALUL DE LECTURĂ

Dacă dorești
să comunici impresiile
sau sugestiile tale despre cartea
citită, scrie-le în jurnalul
de lectură!

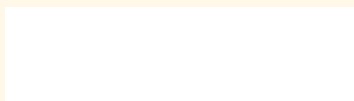
Un jurnal de lectură trebuie să conțină:

LISTA CĂRȚILOR CITITE

1. Crăiasa Zăpezii, de H.Ch. Andersen
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

PAGINA DE INTRARE

1. Titlul cărții
2. Autorul
3. Numărul de pagini
4. Am început să citesc
data
5. Am terminat cartea
data
6. Un desen inspirat din cele citite

NOTIȚE DE LECTURĂ ȘI REACȚII EMOȚIONALE

- Această carte mi-a plăcut/nu mi-a plăcut, căci
- Cel mai frumos moment a fost când
- M-a întristat/bucurat momentul în care
- Scena ... îmi amintește de
- Personajul îmi inspiră bucurie/teamă
- Fetița a fost curajoasă când

CONCLUZII:

- Din această carte am reținut
- Povestea mi-a provocat sentimente de
- Aș recomanda colegilor cartea, deoarece
- Aș reveni la această carte, pentru că
- Apreciez cartea pe o scară de la 1 la 10

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

(colorează bila)

Recapitulare

Copacul cu viață veșnică

după Silvia Kerim

Copilul ceruse să i se facă pomul în curte, nu în casă.

– În curte, spusese el, bradul o duce mai bine. Stă la aer, păsările zboară deasupra lui ca un fel de jucării plutitoare. Când ninge, zăpada sclipește pe ramurile lui mai frumos ca beteala. Când adie vântul, globurile se ciocnesc într-un clinchet de sanie.

Sărbătoarea trecuse. Pomul fusese despodobit, numai că rămăsese în curte. Venise primăvara. Sania copilului fusese mutată în pivniță, iedera dăduse frunză nouă, dar pomul era tot în curte, înfipt în pământ ca-n vremea iernii. Nu se uscaser. Dimpotrivă: era verde, stătea drept în bătaia vântului, iar ácele lucioase dăduseră un fel de muguri firavi.

Bunicul îi explică nepotului:

– Copacul a renăscut din dragostea ta pentru el și din dragostea lui pentru pământul de care nu s-a putut desprinde.

- 1 Formulați întrebări în baza textului, pornind de la cuvintele: „Cine...?” „Ce...?” „Unde...?” „Când...?” „De ce...?”
- 2 Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronume personale:
 - ▶ **Pomul** fusese despodobit.
 - ▶ **Globurile** au fost rânduie cu grijă în cutii.
 - ▶ **Zăpada** sclipește pe ramurile lui mai frumos ca beteala.
- 3 Găsiți în text adjective pentru substantivele: *jucării, frunză, ácele, muguri.*
- 4 Descoperiți în text sinonimele cuvintelor: *ogradă, suflă, beci, strălucește.*
- 5 Alcătuiți un enunț în care să folosiți virgula în cadrul unei enumerări și un alt enunț în care virgula separă cuvântul care se strigă.

Probă de evaluare

Citește textul:

Duminică, pe derdelușul de la capătul satului au năvălit copiii cu săniile. Distracția era în toi.

– Eu zic să coborâm dealul cu un șirag de săniuțe! propuse Marcel. Voi ce ziceți?

– Noi suntem de acord, spuse Nicu. Tu, Sandu, ești cel mai potrivit cârmaci!

Nouă săniuțe au pornit la vale într-o pulbere de zăpadă. La poalele derdelușului ele s-au răsturnat, stârnind multă veselie în jur.

1 Intitulează textul. 2p.

2 Scrie trei întrebări diferite pentru prima propoziție. 6p.

3 Transcrie pronumele personale din text. 5p.

4 Completează enunțurile cu pronumele personale de politețe potrivite:

- ▶ ... sunt profesorii mei.
- ▶ ... este directorul școlii.
- ▶ ... este mătușa mea.

3p.

5 Transcrie propoziția în care cuvântul „noi” este pronume personal:

- ▶ Costel are patine noi.
- ▶ Noi suntem la derdeluș.

2p.

6 Observă imaginile. Formulează două enunțuri folosind un pronume personal și un pronume personal de politețe.

4p.

FB
22p.–20p.

B
19p.–16p.

S
15p.–7p.

Am acumulat din 22 p.

Unitatea 6

Și ei au fost copii...

- Recunoașteți autorul următoarelor versuri:
„Cu penetul ca sideful/ Strălucește-o porumbiță...”
- Ce știți despre acest poet genial?

Despărțirea de Ipotești

după Boris Crăciun

Mihai citea la umbra teilor cartea despre Robinson Crusoe.

– Mihai, vino la masă! Tata vrea să-ți spună ceva! strigă Ilie.

Masa era întinsă afară. La sfârșitul cinei, tatăl zise cu glas sever:

– Mihai, mergi și tu la Cernăuți! Trebuie să înveți carte. Ești pregătit de drum, hoinarul?

– Da, tată, răspunse Mihai cu glas nesigur.

A doua zi, trăsură familia Eminovici porni spre Cernăuți. Pentru prima dată Mihai se despărțea de satul drag, de măicuța sa iubită. Tata nu-l deranja cu niciun cuvânt – prea mult a plâns băiatul la despărțirea de Ipotești.

Drumul de țară s-a terminat. Începea altul, acoperit cu bucăți de piatră roșiatică. Mihai era impresionat de arhitectura orașului Cernăuți. Trăsura s-a oprit în fața casei distinsului profesor Aron Pumnul, care ținea în gazdă copii veniți din Moldova.

Dascălul a dat bărbătește mâna cu boiernașul Gheorghe, apoi a așezat palma pe creștetul băiatului cu păr negru, bogat și fața smolită și a întrebat:

- Cum te numești, copile?
- Mihai.
- Și câți ani ai tu?
- Opt.

Domnul profesor i-a ridicat bărbia și i-a căutat privirea:

- Îți strălucesc ochii, Mihăiță. Vrei să înveți carte?
 – Cum să nu vreau? Cine știe carte are patru ochi...

I-a plăcut cărturarului răspunsul isteț al puștiului cu ochi curioși. În clipa aceea, între faimosul dascăl și micuțul învățăcel s-a înfiripat o legătură sufletească ce va rodi bogat mai târziu.

Fiindcă citea bine și era copil inteligent, Mihai a fost înscris direct în clasa a treia a școlii primare. În anul următor, viitorul poet a fost clasificat al cincilea din cei optzeci și doi de absolvenți ai clasei a patra.

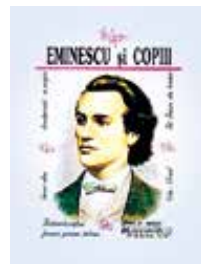
Vocabular

- hoinar** – persoană care umblă mult și fără rost
arhitectură – aici: felul în care erau construite clădirile
creștet – vârful capului
s-a înfiripat – aici: a luat naștere

Să înțelegem textul!

- 1 Ce a aflat Mihai de la tatăl său după cină?
- 2 De ce a plâns băiatul înainte de a pleca la Cernăuți?
- 3 La cine s-a oprit în gazdă copilul din Ipotești?
- 4 Prin ce l-a impresionat băiatul de opt ani pe profesorul Aron Pumnul?
- 5 Ce s-a înfiripat în timpul primei discuții dintre copilul Mihai și faimosul dascăl?
- 6 De ce băiatul a fost înscris direct în clasa a treia?
- 7 Cum a absolvit școala primară elevul Mihai Eminovici?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul. Recitați-l pe roluri.
- 2 Continuați ideile principale ale textului, completând propozițiile:
 - ▶ Mihai află
 - ▶ Profesorul Aron Pumnul
 - ▶ În ziua următoare
 - ▶ Inteligentul elev
- 3 Delimitați fragmentele textului, corespunzător ideilor formulate la exercițiul anterior.
- 4 Povestiți textul după ideile principale.
- 5 Transformați propozițiile.

Model: Mihai se despărțea. | Mihai s-a despărțit.

- ▶ Drumul se termină.
- ▶ Profesorul se uită.
- ▶ Dascălul se apropie.
- ▶ Elevul se străduie.

- 6 Completați propozițiile cu adjectivele potrivite din text.
Mihai avea păr ..., ..., față ... și ochi ...
Mihai se despărțea cu greu de satul ... și de măicuța sa ...
- 7 Alegeți figura geometrică în care sunt scrise numai substantive proprii.
Alcătuți propoziții cu fiecare dintre ele.

Cernăuți, Ilie,
Mihai, orașul,
Eminovici, Aron
Pumnul,
Moldova.

Mihai,
Cernăuți,
țară, Ipotești,
Ilie, Moldova.

Ipotești,
Aron Pumnul,
Mihai, Moldova,
Cernăuți, Gheorghe
Eminovici.

Robinson,
Ilie, Mihai,
arhitectură,
Cernăuți,
Aron Pumnul.

- 8 Selectați sinonimele din coloanele de mai jos:

▶ smolit	▶ cărturar	▶ faimos
▶ isteț	▶ nehotărât	▶ brunet
▶ nesigur	▶ vestit	▶ îndrumător
▶ profesor	▶ ager	▶ șovăitor
▶ celebru	▶ smead	▶ inteligent

- 9 Să scriem corect!

- a) *acea clipă – clipa aceea*
acea carte – cartea aceea
- b) *acei copii – copiii aceia*
acei ani – anii aceia

- 10 Completați după modelul de la exercițiul 9, apoi alcătuiți propoziții cu îmbinările obținute.

acea școală – școala ...

acei elevi – elevii ...

acea clasă – clasa ...

acei părinți – părinții ...

E bine să știți!

- ▶ Mihai era al șaptelea copil în familia Eminovici. Cel mai apropiat tovarăș de joacă al lui era fratele Ilie, mai mare cu trei ani.
- ▶ Aron Pumnul i-a predat gramatica și literatura română la Gimnaziul din Cernăuți. La moartea acestuia, învățăcelul a scris o poezie dedicată profesorului drag.

VERBUL

1 Citiți dialogul și răspundeți la întrebări.

– Alo! Unde ești, fiule? Te **așteptăm** la cină...

– **Sunt** la bazin. **Înot** cu atâta plăcere! **Voi fi** acasă peste o oră.

Ce observăm?

- ▶ Cuvântul **înot** exprimă o **acțiune**.
- ▶ Cuvintele **ești, sunt, voi fi** exprimă **existența**.
- ▶ Cuvântul **așteptăm** exprimă **starea**.
Toate aceste cuvinte sunt părți de vorbire.

- Încercați să recitiți dialogul fără cuvintele evidențiate. Ce observați?
- De ce fără ele nu se poate realiza comunicarea?
- Ce exprimă fiecare dintre aceste cuvinte?

Rețineți!

Partea de vorbire care exprimă **acțiunea, starea** sau **existența** lucrurilor, ființelor, fenomenelor naturii se numește **verb**.

2 Din fiecare coloană excludeți verbul care nu se potrivește:

acțiune

- ▶ va dansa
- ▶ citește
- ▶ sădim
- ▶ a fost
- ▶ colorăm

existență

- ▶ suntem
- ▶ au existat
- ▶ se bucură
- ▶ erai
- ▶ vor fi

stare

- ▶ dormita
- ▶ visezi
- ▶ s-a emoționat
- ▶ tace
- ▶ aleargă

3 Recitiți textul. Transcrieți verbele, grupându-le în funcție de ceea ce exprimă fiecare (acțiune, stare, existență).

Este ora prânzului.

Pufuleț, motanul Mirelei, se află în sufragerie. Fetița pregătește o salată. Acum taie legumele. Ea așteaptă un oaspete drag. Pufuleț stă cuminte într-un ungher.

4 Alcătuiți propoziții cu verbele de la exercițiul anterior.

- Cu ce vă ocupați în timpul liber?
- Ce compozitori din țară sau de peste hotare cunoașteți?

O amintire de neuitat

după George Sbârcea

Jurjac, cum l-au alintat cei din familie pe George Enescu în copilărie, a moștenit din plin dragostea de muzică de la părinții săi. Tatăl, Costache Enescu, făcea deseori muzică, la ceasul înserării, acompaniat la chitară de soția sa, Maria.

Odată, copilul a avut prilejul să asculte un taraf alcătuit din vioari, nai, țambal. Băiatul i-a urmărit pe lăutari fără să clipească. Se simțea luat de sunete ca de un puhoi. După ce muzica amuți, copilul sări în picioare și se repezi în zăvoiul apropiat. Rupse la iuțeală câteva nuiele cu care s-a întors acasă. Băiatul întinse o sfoară pe nuiua cea mai groasă, apoi cu una subțirică, ce-i servea drept arcuș, s-a apucat să „cânte” tot ce auzise la lăutari. Însă cum sfoara nu scotea niciun sunet, copilul a fredonat el însuși melodiile întipărite în memorie.

– Cum ai învățat atât de repede cântecele lăutarilor? întrebă uimit tatăl.

– Nu știu. Mi-au venit așa deodată, singure.

Această întâmplare neobișnuită a atras atenția părinților, care și-au dat seama că natura l-a înzestrat pe Jurjac cu daruri artistice alese.

Nu mult după aceea, tatăl i-a cumpărat o vioară adevărată. Primul lui dascăl la vioară a fost lăutarul din sat, care după câteva lecții nu mai avea ce să-l învețe pe micul învățăcel. Atunci, el îi spuse lui Costache Enescu:

– Băiatul acesta al matală e tânăr încă, dar eu zic c-are să ajungă mare artist. Într-o zi, el va cinsti neamul nostru din Moldova.

La cinci ani și jumătate, băiatul a compus întâia sa „operă” pentru pian și vioară: „Pământ românesc”. Visul lui era să devină compozitor. Dorea să facă recunoscut numele țării sale iubite, frumusețea și

înțelepciunea cântecelor populare românești, de care era profund legat.

Ajuns mare compozitor, George Enescu a dus pe culmi gloria muzicii și a pământului românesc.

Să înțelegem textul!

- 1 De la cine a moștenit George Enescu dragostea față de muzică?
- 2 Cum a ascultat copilul muzica lăutarilor?
- 3 Ce a făcut băiatul după ce muzica a amuțit?
- 4 Ce și-a confecționat el din nuiielele rupte din zăvoi?
- 5 De ce tatăl rămase uimit?
- 6 Ce au înțeles părinții?
- 7 Cine a fost primul dascăl la vioară al micului Jurjac?
- 8 Ce i-a spus lăutarul lui Costache Enescu?
- 9 La ce vârstă a creat George Enescu prima sa „operă”?
- 10 Care a fost visul lui cel mare?
- 11 De ce textul este intitulat astfel?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Recitați fragmentul:
 - a) despre întâmplarea de neuitat din copilăria lui George Enescu;
 - b) care poate fi intitulat: „Întâia sa operă”.
- 3 Continuați ideile textului:
 - ▶ Jurjac a moștenit
 - ▶ Băiatul și-a confecționat
 - ▶ Părinții au înțeles
 - ▶ Primul său dascăl la vioară a fost
 - ▶ La cinci ani și jumătate, Jurjac a compus
 - ▶ Ajuns la maturitate, George Enescu a proslăvit

Vocabular

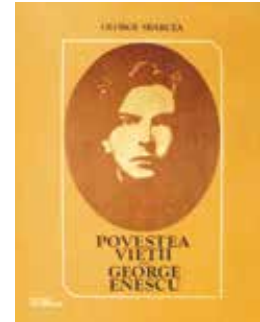
taraf – mică formație muzicală (de lăutari), care cântă muzică populară

puhoi – șuvoi de apă

zăvoi – pădurece pe malul unei ape

lăutar – muzicant popular care cântă la un instrument

a fredona – a cânta încet, a îngâna o melodie

George Enescu
la 5 ani

- 4 Descoperiți perechile de sinonime: **dar**, *înzestrat*, *prilej*, *va cinsti*, *neam*, *să devină*, *glorie*, *popor*, *va proslăvi*, *tăcu*, **talent**, *ocazie*, *recunoscut*, *să ajungă*, *dotat*, *faimă*, *vestit*, *amuți*.
- 5 Găsiți în text adjective pentru cuvintele:
 zăvoi ... întâmplare ... învățăcel ... țară ...
 nuia ... daruri ... artist ... cântece ...
 melodii ... vioară ... pământ ... compozitor ...
- 6 Selectați din text cuvinte ce denumesc instrumente muzicale, apoi alcătuiți propoziții cu acestea.
- 7 Explicați înțelesul mărturisirii făcute de George Enescu:
 „Mi-am slujit țara cu armele mele: pana, vioara și bagheta”.

8 Să lucrăm în echipă!

Pălării gânditoare

Informați-vă!

- Despre cine este vorba în text?
- Ce ați aflat despre Jurjac?

Explicați!

- Cum înțelegeți propozițiile?
 - ▶ „Băiatul i-a urmărit pe lăutari fără să clipească.”
 - ▶ „Se simțea luat de sunete ca de un pui.”

Ce simțiți?

- Ce sentimente încercați pentru micul Jurjac?

Aspecte pozitive

- Care sunt trăsăturile de caracter pe care le descoperim la copilul-minune Jurjac?

Argumentați!

- S-a împlinit visul cel mare al copilului? Cum?

Imaginați-vă!

- Ce s-ar fi întâmplat dacă Jurjac nu ar fi avut posibilitatea să facă studii serioase în domeniul muzicii?

E bine să știți!

- ▶ La vârsta de șapte ani, George Enescu părăsește casa părintească, plecând să studieze muzica la Viena și apoi la Paris.
- ▶ „Poema română”, compusă la 16 ani, i-a adus un mare succes compozitorului, iar cele două rapsodii române l-au făcut celebru.

PERSOANA ȘI NUMĂRUL VERBULUI

- 1 Înlocuiți substantivul evidențiat cu pronumele personal corespunzător, observând cine face acțiunea.
 - ▶ **Părinții** îl iubeau nespus pe Jurjac. (ei)
 - ▶ **George Enescu** s-a născut în satul Liveni. (...)
 - ▶ **Mama** cânta la chitară. (...)
 - ▶ **Rapsodiile** l-au făcut celebru pe George Enescu. (...)
- 2 Copiați pe caiete propozițiile și scrieți între paranteze pronumele personal corespunzător, orientându-vă după forma verbului.
 - ▶ *Ascult* cu plăcere „Poema română”. (eu)
 - ▶ – *Ai aruncat* în foc vioara-jucărie? (...)
 - ▶ – Anul acesta *vom participa* la Festivalul Internațional „George Enescu”! (...)
 - ▶ – În vacanță, *citiți* despre viața marelui compozitor român George Enescu. (...)

Rețineți!

Cine face acțiunea?	Persoana	Numărul singular (acțiunea este făcută de o persoană)	Numărul plural (acțiunea este făcută de mai multe persoane)
Acțiunea este făcută de persoana sau de persoanele care vorbesc.	I	eu ascult	noi ascultăm
Acțiunea este făcută de persoana/persoanele cu care se vorbește.	a II-a	tu ascuți	voi ascultați
Acțiunea este făcută de persoana/persoanele despre care se vorbește.	a III-a	el ascultă, ea ascultă	ei ascultă, ele ascultă

- 3 Scrieți numărul și persoana verbelor: *desenez, pictai, se întrec, alergați, cumpăr, vom sosi, lucrați, dansăm, a cântat*.
Model: desenez – verb, persoana I, numărul singular.

- 4 Transcrieți pe caiete, apoi uniți verbele de pe cele două coloane cu pronumele personal potrivit:

coborâm	eu	a ascultat
lăudați	tu	ați adus
adun	el, ea	dormim
vei aduce	noi	ești
sosiră	voi	voi pregăti
a vorbit	ei, ele	au câștigat

- 5 Dați exemple de câte cinci verbe:
- la persoana a II-a, numărul singular;
 - la persoana a III-a, numărul plural;
 - la persoana I, numărul plural.

6 Să învățăm jucându-ne!

Descoperiți „intrusul” din fiecare figură geometrică:

ascultăm
dansăm
aleargă
cântăm

creați
meditează
ascultați
ocrotiți

cânt
saluți
citește
rezolvăm

- 7 Selectați din textul „O amintire de neuitat” zece verbe și scrieți persoana și numărul lor.
- 8 Alcătuiți câte o propoziție cu:
- verbul *a cânta* la persoana a II-a, numărul plural;
 - verbul *a culege* la persoana I, numărul singular;
 - verbul *a învăța* la persoana a III-a, numărul plural.

9 Să scriem corect!

- ▶ *Eu iau o minge.*
 - ▶ *Tu iei o coardă.*
 - ▶ *Ea ia setul de șah.*
- Nu uitați! iau, iei, ia = a lua*

- 10 Alcătuiți propoziții folosind cuvintele evidențiate la exercițiul 9.

- Cine cioplește în lemn, modelează marmura, granitul, bronzul cu ajutorul cuțitului, dălții, ciocanului?
- Ce sculpturi cunoașteți?

Atelier în pădure

după Peter Neagoe

Constantin găsea tot mai puțin timp să cioplească în lemn. Câteodată izbutea să fure un moment de răgaz, o oră, după școală, duminica după-masă, ori seara târziu, lângă lampa de petrol.

Sătenii clătinau din cap, cu compătimire, când vorbeau despre el. Parcă avea mâncărime la tălpi. Vara umbla mult prin pădure. Căuta cu atenție lemn care, chiar încă necioplit, sugera niște viitoare sculpturi.

Cu trecerea anilor îi venea tot mai ușor să se angajeze și să muncească pământul pe la gospodăriile din sat ori să le ajute ciobanilor, sus la munte. Dar nu se despărțea niciodată de cuțitul cu care cioplea lemnul. Ciopliind cu plăcere ori de câte ori avea timp, deveni foarte îndemânatic și cei din jurul său începură să privească munca sa cu alți ochi. Sfântul Gheorghe străpungând balaurul, cu calul și călărețul ciopliți în lemn de păr, sau câte un Iisus Hristos răstignit, făcut din lemn de prun, erau opere de artă privite cu admirație.

Casa familiei Brâncuși deveni astfel „inima satului”, deoarece mulți doreau să vadă lucrările cioplite de Constantin. În serile lungi de iarnă veneau vecinii. Veneau băieți și fete, prieteni ai băiatului. Era ca la șezătoare. Toți lucrau și povesteau fel de fel de întâmplări. Constantin nu se oprea din ciopliți nici când spunea ceva...

Chiar și Gherasim, cel mai harnic om din sat, veni la ei acasă, curios să afle dacă ceea ce spuneau țăranii despre tânărul Brâncuși era adevărat. Deși era bătrân, avea aproape de optzeci, sătenii spuneau că are o minte limpede ca apa de izvor. Când văzu sculpturile, el zise:

– Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai mâini de aur! Vreau să cumpăr crucifixul acesta. Cât ceri pe el?

– Nu știu. Am lucrat aproape trei luni la această lucrare, spuse tânărul și roși de plăcere.

– Eu îți dau nouăzeci de lei. Ce zici? Batem palma?

– Batem, a răspuns Constantin.

Peste ani, inteligența și talentul lui Brâncuși s-au contopit în minunatele sale opere de artă prețuite în lumea întreagă.

Vocabular

răgaz – moment de odihnă, timp liber

compătimire – părere de rău (față de suferința cuiva)

crucifix – obiect de cult reprezentându-l pe Iisus Hristos răstignit

Să înțelegem textul!

- 1 De ce Constantin găsea tot mai puțin timp liber să cioplească în lemn?
- 2 Ce făcea el îndeosebi vara?
- 3 Ce exemple ne dovedesc puterea pasiunii sale?
- 4 Care au fost primele sale lucrări privite cu admirație de săteni?
- 5 De ce casa familiei Brâncuși devenise „inima satului”?
- 6 Ce l-a făcut pe bătrânul Gherasim să vină la Constantin acasă?
- 7 Care a fost aprecierea bătrânului când a văzut sculpturile?
- 8 Ce a simțit tânărul văzând primul obiect de artă lucrat de el?
- 9 Ce calități l-au ajutat pe Constantin Brâncuși să ajungă un mare artist?

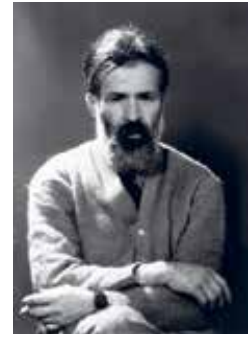
- ▶ Peter Neagoe a scris despre geniul sculpturii române Constantin Brâncuși, dedicându-i acestuia o întreagă lucrare.
- ▶ Prozatorul a învățat la Academia de Arte Frumoase din București, fiind coleg cu Brâncuși. Prietenia celor doi a durat peste jumătate de secol.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Găsiți explicația potrivită:

„a avea mâncărime la tălpi”	▶ a cădea la înțelegere;
„a privi cu alți ochi”	▶ gândire clară, plină de înțelepciune;
„...inima satului...”	▶ loc de mare interes și atracție unde se întâlneau sătenii;
„...minte limpede...”	▶ a-și schimba părerea, a prețui;
„a bate palma”	▶ a nu sta locului o clipă.

Genialul Brâncuși

Poarta sărutului

Coloana infinitului

Masa tăcerii

- 3 Descoperiți sinonimele din coloanele de mai jos:
a ciopli	a reuși	a sculpta
a izbuti	a netezi	iscusit
îndemânat	stimă	a izbândi
admirație	priceput	prețuire

- 4 Continuați ideile principale ale textului:
- ▶ În copilărie, Constantin deseori
 - ▶ Cu trecerea anilor, cei din jurul său
 - ▶ Casa familiei Brâncuși
 - ▶ Văzând sculpturile, bătrânul Gherasim
 - ▶ Peste ani, Constantin Brâncuși

- 5 Precizați trăsăturile de caracter care i se potrivesc lui Constantin:
▶ înțelept	▶ isteț	▶ harnic
▶ dibaci	▶ răsfățat	▶ conștiincios
▶ visător	▶ talentat	▶ dornic de a învăța
▶ inventiv	▶ perseverent	▶ hoinar

- 6 Alcătuiți enunțuri în care cuvintele „minte”, „dar”, „cap”, „păr” să aibă sensuri diferite.

7 Să lucrăm în echipă!

Cum explicați faptul că, deși nu era dintr-o familie de oameni înstăriți, Constantin Brâncuși a ajuns un sculptor celebru?

- 8 a) Observați sensul cuvintelor evidențiate:
- ▶ La Muzeul de Istorie a fost expusă o colecție de monede de **aur**.
 - ▶ Constantin avea mâini de **aur**.

b) Scrieți între paranteze ce sens au cuvintele evidențiate.

- ▶ Bătrânul Gherasim avea o minte limpede. (...)
- ▶ Orice izvorăș are apă limpede și rece. (...)

c) Creați două enunțuri în care cuvântul **dulce** să aibă sens propriu și figurat.

În prima propoziție cuvântul **aur** are sens propriu, iar în a doua – sens figurat.

TIMPURILE VERBULUI

1 Citiți replicile din imagine și identificați verbele.

2 Precizați:

- persoana și numărul fiecărui verb;
- momentul în care se desfășoară acțiunea: în timpul vorbirii, până la momentul vorbirii sau după momentul vorbirii.

Rețineți!

Verbul are **trei timpuri**:

- ▶ **prezent** – acțiunea se desfășoară în momentul vorbirii (cânt);
- ▶ **trecut** – acțiunea s-a desfășurat înainte de momentul vorbirii (cântam, am cântat, cântasem);
- ▶ **viitor** – acțiunea se va desfășura după momentul vorbirii (voi cânta).

3 Grupați verbele în funcție de timpul lor: *cântă, citeam, va pleca, sunt, vor intra, erai, discutasem, vin, vom participa, văzuserăm, dansezi, voi chema, săreai, sculptați, vei picta.*

prezent

trecut

viitor

4 Scrieți forma corectă a verbului la timpul indicat:

- ▶ Micul Constantin (*a ciopli*, timpul trecut) cu pasiune diferite obiecte.
- ▶ Marele sculptor (*a învăța*, timpul prezent) în țară și la Paris.
- ▶ Opera lui Constantin Brâncuși (*a dăinui*, timpul viitor) peste ani.

5 Dați exemple de verbe care exprimă acțiuni la cele trei timpuri.

- 6 Analizați verbele din următoarele enunțuri:

Bate un vânt aspru. El a spulberat zăpada de pe drumuri și de pe case. Mâine vom patina pe gheața lucioasă. Unii copii vor schia în pădurea din apropiere. Alții, cu șiragul de săniuțe, vor porni la vale de pe culmea dealului.

Model: vor porni – verb, timpul viitor, persoana a III-a, numărul plural.

- 7 Treceți următoarele verbe la cele trei timpuri: prezent, trecut și viitor, persoana I, numărul singular: *a ști, a alerga, a observa, a vorbi, a lucra, a compune, a culege.*

prezent	trecut	viitor
---------	--------	--------

Atenție!

Acțiunile și stările pot fi exprimate și prin grupuri de cuvinte care au valoarea unui verb.

- ▶ *a o lua la sănătoasa = a fugi*
- ▶ *a băga de seamă = a observa*
- ▶ *a pune la cale = a plănuși*
- ▶ *a lua parte = a participa*

- 8 Uniți expresiile date cu verbele ce au înțeles asemănător:

a da binețe	a se rușina
a pleca ochii	a păcăli
a trage pe sfoară	a năvăli
a da năvală	a saluta

- 9 Alcătuși două-trei enunțuri care să includă grupurile de cuvinte din exercițiul anterior.

- 10 Schimbați timpul verbelor potrivit celui indicat între paranteze:

- ▶ Vara, Constantin hoinărește prin pădure. (timpul trecut)
- ▶ Zăpada s-a așternut peste sat. (timpul viitor)
- ▶ Ilinca a recitat foarte frumos. (timpul prezent)

- 11 Transcrieți propozițiile. Subliniați verbele și scrieți între paranteze timpul lor.

- ▶ Sâmbăta viitoare ei vor pleca în excursie la Saharna.
- ▶ Ana și Ion vor înghețată cu dulceață de zmeură.

- Cum se numește artistul care, pentru a-și crea operele, folosește penelul (pensula mică), paleta, acuarela sau guașa?
- Ce pictori celebri cunoașteți?

Cea mai fericită zi

după Alexandru Vlahuță

Tatăl îi murise. Erau șapte frați. Biata mamă a învățat singură să citească și să scrie, ca să-i poată învăța și pe copiii săi puțină carte.

La zece ani, urmând exemplul fratelui mai mare, Nicu a intrat ucenic la un iconar. Însă mai mult a furat cu ochii meseria, fiindcă acesta îl puneă să măture, să-i legene copilul. Când se apropia să vadă cum zugrăvește iconarul, dânsul îl puneă pe fugă.

După doi ani de ucenicie, s-a întors acasă și a început să facă singur iconițe. Duminica, se ducea la târg, își așternea hăinuța jos, își înșira marfa și aștepta, ca orice negustor, cumpărătorii. Oamenii îi cumpărau repede iconițele frumoase. Le considerau aducătoare de noroc, fiindcă erau zugrăvite de un copil nevinovat.

Cu câtă bucurie a venit băiatul acasă după cea dintâi afacere a sa! Câștigase vreo zece monede de argint. Când i le-a pus mamei în palmă, ea l-a întrebat cu îngrijorare:

– De unde le ai, dragul meu?

– Am pictat iconițe și le-am vândut la târg, răspunse Nicu, în timp ce fața îi strălucea de fericire.

Ruxanda n-a zis nimic. S-a mai uitat o dată la scumpul ei copil și a întors capul, căci îi venea să plângă. Nicu a trăit atunci, după cum singur ne mărturisește mai târziu, cea mai fericită zi din viața sa.

Anii au trecut și micul iconar a devenit marele pictor Nicolae Grigorescu. Sfinții pictați de el în tinerețe pe zidurile mănăstirilor și astăzi par vii. Tablourile și portretele maestrului sunt

de o rară frumusețe. Opera sa valoroasă îmbogățește tezaurul artei românești.

Nicolae Grigorescu și-a iubit nespuns patria. El le spunea la Paris celor care îl rugau să rămână în Franța: „Dacă ați ști voi ce frumoasă-i țara mea!”

Vocabular

iconar – persoană care pictează icoane

a zugrăvi – aici: a picta

tezaur – aici: creații valoroase care constituie o mare bogăție

Să înțelegem textul!

- 1 Care este personajul principal din text?
- 2 De la cine a învățat Nicu să citească și să scrie?
- 3 Unde a făcut el doi ani de ucenicie?
- 4 Ce a început Nicu să facă, întorcându-se acasă?
- 5 De ce iconițele lui erau considerate aducătoare de noroc?
- 6 Ce ne sugerează titlul textului?
- 7 De ce maestrul nu acceptă propunerea prietenilor de a rămâne în Franța?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Recitați dialogul din text, apoi explicați scrierea semnelor de punctuație.
- 3 Continuați ideile planului, apoi delimitați fragmentele textului.
 - ▶ Urmând exemplul fratelui,
 - ▶ Într-o zi, micul iconar
 - ▶ Întors acasă, Nicu
 - ▶ Marele pictor
- 4 Formați perechi de sinonime: *sărmana*, *zugrăvite*, *negustor*, *biata*, *pictate*, *vânzător*, *nevinovat*, *strălucă*, *bucurie*, *mărturisește*, *naiv*, *radia*, *satisfacție*, *istorisește*, *valoroasă*, *tezaur*, *prețioasă*, *comoară*.
- 5 Descoperiți pentru fiecare calitate a pictorului câte o explicație din text.

Model: legat de familie = vindea iconițele făcute de el pentru a-și ajuta familia cu bani.

harnic

talentat

Nicolae
Grigorescu

sârguincios

iubitor de țară

- 6 Transformați cuvintele: *bucurie*, *copil*, *zugrav*, *fericire*, *pictor*.

Model: desăvârșire, desăvârșit, a desăvârși.

7 Găsiți diferite sensuri ale verbului „a intra”.

- ▶ Nicu a intrat ucenic la un iconar.
- ▶ Ion a intrat în pământ de rușine.
- ▶ Puloverul meu a intrat la apă.
- ▶ Oamenii au intrat în vorbă cu el.
- ▶ Părinții i-au intrat în voie.
- ▶ i-au făcut pe plac
- ▶ au început a discuta
- ▶ s-a micșorat
- ▶ s-a angajat
- ▶ s-a rușinat

8 Să scriem corect!

- a) Nicu a intrat ucenic **la** un iconar.
El a vândut iconițele **la** târg.
b) **La** este o notă muzicală.
c) Mama **l-a** întrebat de unde
a luat monedele.

Se scrie
„l-a” doar
înaintea
unei
acțiuni.

9 Alcătuiți propoziții cu **la** și **l-a**.

10 Creați enunțuri în care cuvintele de mai jos să aibă alte sensuri decât în text:

par

vii

mare

mai

11 Să lucrăm în echipă!

Hans Christian Andersen spunea: „În viață, omul trebuie să ceară fericire nu de la întâmplare, ci de la munca lui”. Cum înțelegeți această cugetare?

12 Portofoliu

- ▶ Documentați-vă asupra vieții și operei pictorului Nicolae Grigorescu.
- ▶ Prezentați posterul, ziarul de perete sau albumul pregătit în fața colegilor.

E bine să știți!

Tablouri și portrete realizate de Nicolae Grigorescu:

Autoportret

Fete lucrând la poartă

Țărăncă voioasă

Car cu boi

TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ

- 1 Citiți pe rând textele din cele două casete. Spuneți ce deosebiri constatați:

– De unde ai aceste mone-de, dragul meu? l-a întrebat mama.

– Am pictat iconițe și le-am vândut la târg, răspunse Nicu, în timp ce fața îi strălucea de fericire.

Mama l-a întrebat de unde are aceste monede. Nicu i-a răspuns că a pictat iconițe și le-a vândut la târg, în timp ce fața îi strălucea de fericire.

Rețineți!

- ▶ Vorbirea personajelor poate fi **directă** și **indirectă**.
- ▶ **Vorbirea directă** se realizează cu ajutorul dialogului.
- ▶ În **vorbirea indirectă** se renunță la dialog. Personajele nu mai discută direct, față în față. Despre ele relatează un povestitor.

- 2 Transcrieți, pe caiet, textele, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă:

- a) „– Cum ai învățat atât de repede cântecele lăutarilor? întrebă uimit tatăl.
– Nu știu. Mi-au venit așa deodată, singure.”
- b) „– Cum te numești, copile? Și câți ani ai? l-a întrebat dascălul.
– Mă numesc Mihai și am opt ani.”
- c) „Când văzu sculpturile, bătrânul Gherasim zise:
– Dumnezeu să te binecuvânteze, băiete! Ai mâini de aur! Vreau să cumpăr crucifixul acesta. Cât ceri pe el?
– Nu știu. Am lucrat aproape trei luni la această lucrare, spuse tânărul.”

Atenție!

- ▶ Eliminați linia de dialog, cele două puncte și ghilimelele.
- ▶ Treceți verbele și pronumele de la persoana I și a II-a la persoana a III-a.
- ▶ Păstrați ordinea cuvintelor rostite de vorbitor.
- ▶ Folosiți doar propoziții enunțiative, eliminând exclamațiile.

Atelier de creație

COMPUNERE DUPĂ UN PLAN DE IDEI

Visez să devin...

- 1 Denumiți profesiile persoanelor din imagini și alcătuiți oral propoziții despre activitatea fiecăruia.

2 **Să învățăm jucându-ne!**

Spuneți tot ce vă trece prin minte, atunci când roștiți cuvântul „meserie”.

muncă
meserie
bucurie

...
...

- 3 Redactați o compunere cu titlul „Visez să devin...”, încercând să răspundeți la întrebările planului orientativ propus de Creionaș.

Introducere

- ▶ Ce ai vrea să devii când vei fi mare? De ce?

Cuprins

- ▶ Ce calități trebuie să ai ca să-ți realizezi visul (talent, dragoste de oameni, de muncă, de natură, de patrie, dorință de succes etc.)?
- ▶ Cum trebuie să te pregătești, în timp, pentru această meserie sau profesie (să înveți bine, să afli cât mai multe lucruri esențiale despre această activitate etc.)?
- ▶ Ce crezi că-ți poate aduce meseria sau profesia aleasă (renume, mulți bani, bucuria de a spori frumusețea lumii, plăcerea de a dărui lucruri frumoase oamenilor, mulțumire sufletească etc.)?

Încheiere

- ▶ Cine este modelul pe care vrei să-l urmezi în acest domeniu (învățătorul de la catedră, bunicii, părinții, o personalitate renumită din domeniul respectiv etc.)?

Atelier de lectură

Un copil scrie povești pentru copii

după Theodor Bălan

Exceptional înzestrată intelectual, cu o memorie ieșită din comun, Iulia Hasdeu a fost un copil precoce. Încă de la naștere, toți au admirat frumusețea și vioiciunea fetei. La doi ani, aceasta avea o curiozitate mare. Îi plăceau cărțile cu poze multe și mari. Mama o învățase deja câteva cuvinte germane, tatăl – o seamă de cuvinte franțuzești. Iulia memora totul cu ușurință.

La numai trei ani citea destul de bine. Străbunica dinspre mamă era asaltată de către fetiță nu numai cu întrebări, dar și cu rugăminți să-i spună povești, pe care Iulia le repovestea prietenilor săi: câinii și pisicile. Peste un an citea cărți în trei limbi: română, franceză și germană.

În scurt timp, ceea ce învățase Iulia cu părinții și cu dascălii particulari o făceau să știe cât absolvenții școlii primare. Deși nu fusese la școală, fetița s-a prezentat strălucit la examenele de absolvire a cursului primar. În paralel studia pianul, canto, desenul, limbile franceză, engleză și germană, reușind să le cunoască bine.

Având un program atât de încărcat, Iulia găsește timp și pentru joacă, dar și pentru scris. Așa se face că la șapte ani, vârsta când în mod obișnuit copiii abia fac cunoștință cu abecedarul, Iulia scrie „Viața și faptele lui Mihai Viteazul”. De la opt ani, începe să scrie povești și legende pentru copii: „Prințesa Fluture”, „Trandafirul moșului”, „Lăcomia”, „Sanda”, „Ghiocelul”.

Iulia era un copil fericit. Nimeni, nici chiar părinții, n-au bănuțit că viața i se va întrerupe la nici 19 ani împliniți.

- 1 Ce fel de copil era Iulia Hasdeu?
- 2 Cine se ocupa de educația și instruirea fetei?
- 3 În ce limbi citea micuța Iulia la numai patru ani?
- 4 Cum s-a prezentat fetița la examenele de absolvire a cursului primar?
- 5 Care au fost primele lucrări ale copilului-minune?
- 6 Ce v-a impresionat cel mai mult la acest copil?

Vocabular

precoce – care este mai matur în comparație cu cei de aceeași vârstă

canto – muzică vocală; cânt, cântare

Recapitulare

Amintiri din copilărie

după Ion Creangă

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei să mă dea undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

– Omule, dacă nu știi boabă de carte, cum ai să mă înțelegi?

Dar cât **s-au certat** mama cu tata din pricina mea, tot pe a mamei a rămas.

Într-o duminică a venit la noi tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig. Văzând și el cearta între tata și mama din pricina mea, a zis:

– Lasă, măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijorați atâta, că am **să iau** pe nepotul cu mine și am să-l duc la școală la Broșteni. Nu-i rău, măi Ștefane, să știe și băiatul tău puțină carte. Nu numaidecât pentru popie, cum gândește Smaranda. Dar cartea îți aduce și oarecare mângâiere. Eu, să nu fi știut a citi, de mult aș fi înnebunit. Din cărți **culegi** multă înțelepciune, Ștefane!

- 1 Alegeți varianta corectă:
 - ▶ „Amintiri din copilărie” este un text:
 narativ descriptiv nonliterar literar
- 2 Completați ideile cu informații din text:
Mama lui Nică dorea ..., iar tatăl Bunicul a propus
- 3 Selectați din text șase verbe, apoi scrieți-le pe caiet.
- 4 Schimbați verbul din propoziția de mai jos la toate timpurile:
Din cărți omul (a culege) multă înțelepciune.
- 5 Scrieți persoana, numărul și timpul verbelor evidențiate în text.
- 6 **Să lucrăm în echipă!**
Explicați înțelesul vorbelor bunicului:
 - ▶ „Cartea îți aduce și oarecare mângâiere.”
 - ▶ „Din cărți culegi multă înțelepciune.”

Probă de evaluare

Citiți cu atenție textul.

„Duminicile, mama mă lua de mână și mergeam împreună în centrul satului, unde concerta moș Fedot alături de taraful său. Ascultam vrăjit cum cânta bătrânul lăutar care, deși era orb, avea un talent înnăscut. În clipele acelea, în inima mea se aprindea o dorință aprigă să fac și eu ceva deosebit. Voiam să creez ceva frumos, încât oamenii să exclame:

– Ce mic este, dar ce muzică grozavă a alcătuit!

Gândul acesta m-a frământat multă vreme...”

(Eugen Doga. „Cum am devenit muzician”)

- 1 Răspunde la întrebări. 4 p.
 - ▶ Unde mergea copilul duminicile, împreună cu mama sa?
 - ▶ Ce dorință se aprindea în inima lui, auzind cum cânta bătrânul lăutar?
- 2 Selectează din text cinci verbe și scrie-le pe caiet. 5 p.
- 3 Găsește în text sinonimele următoarelor verbe:
plecam – ...; audiam – ...; să compun – ... 3 p.
- 4 Analizează verbul din propoziția de mai jos:
Eugen Doga a îndrăgit muzica din copilărie. 4 p.
- 5 Alcătuieste o propoziție în care verbul „a frământa” să aibă alt sens decât în text. 2 p.
- 6 Continuă enunțurile de sub imagini. 6 p.

		
George Enescu ...	Constantin Brâncuși ...	Mihai Eminescu ...

FB
24p.–24p.

B
21p.–18p.

S
17p.–8p.

Am acumulat din 24 p.

Unitatea 7

Salutare, primăvară, Timp frumos, bine-ai venit!

- Ghiciți!
„Din zăpadă-ncetișor capul scot afară
Gingașii și delicații soli de primăvară.”
- Ce știți despre aceste flori?

Ghiocelul

după Hans Christian Andersen

O rază de soare sfredeli la sfârșitul iernii stratul de zăpadă. Ea pătrunse în pământ până la bulbul ghiocelului. Îi aduse vești despre lumea plină de lumină de la suprafață.

– Intră în căsuța mea! o invită floarea cu ospitalitate.

– Nu pot, drăguțule. Încă n-am destulă
tărie ca să deschid ușa, îi explică raza.

– Voi încerca s-o deschid eu! hotărî
ghiocelul.

În câteva zile, sub zăpadă, încolți
un boboc alb-verzui. Frunzele lui,
înguste și groase, aveau menirea să
alcătuiască un fel de umbrelă ocrotitoare
în jurul florii.

– Bine ai venit, ghiocelule! strigau
într-un glas razele soarelui, sorbindu-l cu ochii.

– Bine v-am găsit! le salută bucuroasă gingașa floare.
Deodată, un vânt rece vâjâi deasupra ghiocelului.

– Nu se cuvenea să ieși atât de devreme din căsuța ta, fârtate!
Te-au păcălit razele soarelui. Puterea încă-i în mâinile iernii. Te voi
face să simți și tu acest lucru! strigă el cu furie.

Timpul se răcise brusc. Pentru o floare atât de fragilă era o vreme
să mori de frig, nu alta. Dar plăpândul ghiocel avea mai multă putere
decât credea el însuși. Îl întăreau bucuria de a trăi și încrederea
în anotimpul reînvierii naturii. Când fulgii de nea roiau deasupra

lui, el își înălța senin lujerul firav peste zăpadă, înclinându-și puțin căpșorul.

– Ce curajos ești, ghiocelule! Îl admiră soarele primăvăritic, mângâindu-l cu razele sale. În curând vor apărea și alte flori: viorele, brândușe, brebenei, toporași. Dar tu primul ai tras clopotele, vestind sosirea blândeii primăveri.

Vocabular

bulb – tulpină subterană în care se depun substanțe hrănitoare

menire – misiune, sarcină

lujer – tulpină subțire

Să înțelegem textul!

- 1 Când are loc acțiunea?
- 2 Cine pătrunse în pământ, până la bulbul ghiocelului? Cu ce scop?
- 3 De ce raza soarelui n-a intrat în căsuța gingașei flori?
- 4 Ce s-a întâmplat în câteva zile sub zăpadă?
- 5 Cine umbri bucuria ghiocelului abia apărut?
- 6 De ce era supărat vântul rece al iernii?
- 7 Cum a fost posibil ca o floare atât de fragilă să îndure frigul de afară?
- 8 De ce dintre toate florile, anume ghiocelul e considerat vestitorul primăverii?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul în întregime, apoi recitiți-l pe roluri.
- 2 Recitiți propozițiile care:
 - a) descriu bobocul suavei flori de primăvară;
 - b) demonstrează că vântul e foarte supărat.
- 3 Observați imaginile. Transcrieți ideile principale ale textului în ordinea în care s-au desfășurat întâmplările.

Furia vântului rece

Apariția bobocului alb-verzui

Discuția dintre rază și bulb

Mesajul soarelui primăvăritic

- 4 Transformați titlurile ideilor principale de la exercițiul 3 în propoziții enunțiative.

- 5 Delimitați fragmentele textului, orientându-vă după planul de idei de la exercițiul 3.
- 6 Povestiți textul pe fragmente, apoi în întregime.
- 7 Stabiliți înțelesul expresiilor de mai jos.
- ▶ într-un glas
 - ▶ a anunța ceva
 - ▶ a sorbi cu ochii
 - ▶ toate odată
 - ▶ a trage clopotele
 - ▶ a privi cu mult drag
- 8 Descifrați denumirile florilor de primăvară. Alcătuiți propoziții cu aceste cuvinte.

o, t, ș, o, p, r, a

e, r, b, l, e, n, b, e

e, v, o, r, i, a

b, â, ș, r, â, u, n, d

- 9 Găsiți sinonimele scrise în coloanele date:
- ▶ **furie**
 - ▶ renaștere
 - ▶ firav
 - ▶ blândă
 - ▶ plăpând
 - ▶ îngăduitoare
 - ▶ reînviere
 - ▶ **ciudă**
 - ▶ **mânie**
 - ▶ gingaș
 - ▶ blajină
 - ▶ redeșteptare
- 10 Alcătuiți câte o propoziție în care cuvintele „boboc” și „fulgi” ar avea alte sensuri decât în text.
- 11 Explicați scrierea semnelor de punctuație din primele trei replici ale dialogului din text.
- 12 Formulați câte trei întrebări pentru fiecare răspuns.
- ▶ La sfârșitul iernii, sub zăpadă, a încolțit un boboc alb-verzui.
 - ▶ Un vânt rece a vâjâit supărat deasupra ghiocelului.

E bine să știți!

- ▶ Ghiocicii, alături de brândușe și alte peste 120 de plante, sunt pe cale de dispariție, de aceea au fost incluși în *Cartea Roșie a Republicii Moldova*.

TEXTUL NONLITERAR FUNCȚIONAL

Biletul

- Răspundeți la întrebări:
 - Ce este un bilet?
 - Cui adresăm biletul?
 - Care sunt părțile componente ale unui bilet?
- Numiți părțile componente ale biletului:

1 martie

Dragă Ionela,

*Am cumpărat bilete pentru
spectacolul „Cenușăreasa”, care se
joacă mâine, la ora 18, la Teatrul
„Luceafărul”.*

Mirela

- Ajutați-l pe Creionaș să precizeze felul fiecărui bilet.

18 februarie

Mihai,

Îți mulțumesc pentru cartea trimisă!

Florin

17 februarie

Roxana,

*Astăzi plec la bunici. Ne vom vedea
la sfârșit de săptămână.*

Ana

15 februarie

Adi,

*Vino, te rog, după-amiază la mine
acasă. Vreau să-mi explici o problemă.*

Nicu

Să ne amintim!

- Biletul este un text scurt prin care se transmit mesaje de solicitare, de mulțumire, de informare etc.
- Biletul cuprinde:
 - data
 - formula de adresare
 - mesajul
 - semnătura

bilet de solicitare

bilet de mulțumire

bilet de informare

- Alcătuți câte un bilet de informare, de solicitare și de mulțumire adresat părinților, bunicii, prietenilor.

FELICITAREA

- 1 Răspundeți la întrebări:
 - Cu ce ocazii trimiteți felicitări?
 - Cui adresăm felicitările?
 - Ce părți componente are o felicitare?

Rețineți!

- ▶ Felicitarea este o ilustrată ce conține mesaje prin care adresăm persoanelor cunoscute urări cu ocazia unor evenimente deosebite din viața lor.
- ▶ Când scriem o felicitare, ținem seamă de persoana căreia o trimitem.
- ▶ Părțile componente ale unei felicitări sunt:

Dragă Delia,

*Mă bucur nespus de mult
că ai obținut locul I la concursul
„Poveștile sfătosului bun
din Humulești”.*

*Felicitări pentru premiul
obținut!*

Cu drag, Elina

formula
de adresare

mesajul
transcris

formula
de încheiere

- 1 Confectionați felicitări pentru persoanele dragi. Puteți face un desen, o pictură, un colaj din hârtie colorată sau pânză. Alcătuiți un text potrivit.

2 Să lucrăm în echipă!

Formați grupuri.

a) Alcătuiți mesaje de felicitare pentru ilustratele de mai jos.

b) Creați SMS pentru aceste ocazii.

PREDICATUL

- 1 Priviți imaginile. Alcătuiți propoziții despre fiecare.

Exemple: Cântă cucul în dumbravă.

Tractorul ară câmpul.

După ploaie a apărut curcubeul.

- Găsiți în fiecare propoziție cuvintele care arată ce face cucul, tractorul, curcubeul.
- Încercați să citiți propozițiile fără aceste cuvinte.

Ce observăm?

- ▶ Cuvintele **cântă, ară, a apărut** arată ce face cucul, tractorul, curcubeul.
- ▶ Fără ele propoziția nu poate exista, de aceea aceste cuvinte sunt părți principale de propoziție.

Rețineți!

- ▶ Partea principală de propoziție care arată ce face o *ființă* sau un *lucru* se numește **predicat**.
- ▶ Predicatul se exprimă, de regulă, prin verb.
- ▶ El răspunde la una din întrebările: **ce face? ce a făcut? ce va face?**.
- ▶ Predicatul se poate afla la începutul, în interiorul sau la sfârșitul propoziției.

- 2 Completați propozițiile cu predicate care să răspundă la întrebările dintre paranteze.

Elevii (ce au făcut?) ... în grădina școlii.

Nicolina (ce face?) ... un peisaj de primăvară.

În livada bunicului pomii (ce vor face?) ...

- 3 Transcrieți textul și subliniați cu o linie predicatele, scriind deasupra simbolul P.

Model: Cerul s-a acoperit cu nori.

Copiii au ajuns în pădure. Veverițele săreau din creangă în creangă. Mireasma florilor se împrăștia în văzduh. Cântau păsări de toate neamurile. Lumina soarelui se revărsa din belșug. Râul lin susura.

- 4 Alegeți din șirul propus cuvintele care pot fi predicate: *școală, zece, a citit, zâmbește, va sosi, ele, harnic, se spală, povesteam, poveste, dumneaei, gingaș, verde, au înverzit*. Alcătuiți cu ele propoziții.
- 5 Construiți propoziții în care verbele propuse să se afle, pe rând, la început, în interior și la sfârșitul propoziției.
- ▶ au înflorit ▶ zboară ▶ se întorc
- 6 Transcrieți propozițiile schimbând forma verbelor. Subliniați predicatele cu o linie.
- ▶ Soarele (au strălucit) pe cer. ▶ Pădurea (fumegau).
 - ▶ Copiii (merge) la teatru. ▶ (Înflorește) vișinii și cireșii.
 - ▶ Eu (vor sădi) un pomișor. ▶ Bunicii (va veni) la noi.
 - ▶ Bunicul (a îngriji) grădina. ▶ Noaptea (răsar) luna.
- 7 Alcătuiți câte o propoziție în care predicatul este:
- a) verb la timpul prezent, persoana a II-a, numărul plural;
 - b) verb la timpul trecut, persoana I, numărul singular;
 - c) verb la timpul viitor, persoana a III-a, numărul plural.
- 8 a) Transcrieți propozițiile. Subliniați predicatele.
- ▶ Păsările ciripesc pline de viață.
 - ▶ O ciocănitoare curăță copacul de insecte.
 - ▶ Nori cenușii au apărut pe cer.
 - ▶ Va străluci din nou soarele.
 - ▶ Razele soarelui încălzesc puternic pământul.
 - ▶ Gândăceii se dezmoțesc la soare.
- b) Construiți alte propoziții folosind cuvintele subliniate.

9 Să lucrăm în echipă!

Completați propozițiile de mai jos cu verbe ce au sens figurat (neobișnuit).

Model: Frunzele **șoptesc**.

Pădurea	Vântul
Stiloul	Florile
Norii	Soarele
Copacii	Primăvara

- 10 Alcătuiți un scurt text despre primăvară, în care să folosiți cuvintele: *a sosit, cântă, zburdă, zâmbesc, zboară, se bucură*.

- Care este anotimpul reînvierii naturii?
- Enumerați semnele acestui anotimp.

Cântec de primăvară

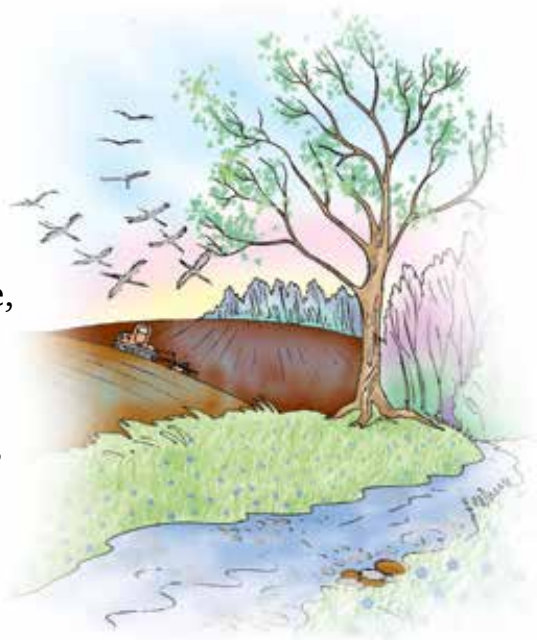
de Grigore Vieru

Pleacă iarna, e grăbită,
Raze calde se cobor,
Aburește ca o pită
Negriciosul meu ogor.

Gem țărână și izvoare
Sub zăpadă și sub ger,
Le-a fost tare dor de soare,
Le-a fost tare dor de cer!

În câmpie cei jugaștri
Spre cer brațele-au întins,
Mii de ochișori albaștri
Poienița a deschis.

Și-i așa de primăvară,
Și așa e de frumos!
Că se-ntorc pe sus cocoare
Și izvoare fug pe jos!

Să înțelegem textul!

- 1 De ce este grăbită iarna?
- 2 Cu ce se aseamănă ogorul primăvara? De ce?
- 3 Cum s-au simțit țărâna și izvoarele sub zăpadă?
- 4 Ce fac jugaștrii odată cu sosirea anotimpului reînvierii?
- 5 Ce se întâmplă în poieniță?
- 6 Despre ce păsări vorbește poetul?
- 7 Ce l-a inspirat pe autor să scrie aceste versuri?
- 8 Ce sentimente ați trăit citind poezia?

Ce observăm?

- ▶ Poezia are patru strofe formate din patru versuri.
- ▶ Poetul a atribuit unor lucruri **însușiri omenești**, adică le-a personificat.

Vocabular

- pită** – aici: pâine
gem – aici: suspină, oftează
jugastru – arțar de câmpie
cocor – pasăre migratoare cu cioc ascuțit, gât și picioare lungi, pene cenușii și cu o pată roșie pe cap

- ▶ Grigore Vieru este numit poetul limbii române, al mamei, al copilăriei.
- ▶ Fiind un bun prieten al copiilor, a scris foarte multe poezii pentru ei.
- ▶ Poezia sa cucerește inimile cititorilor prin simplitatea formei de exprimare și profunzimea gândului.

Să dezlegăm tainele textului!

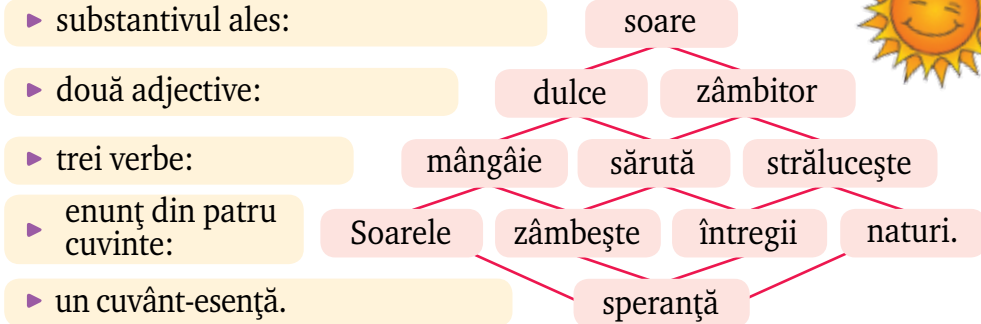
- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Selectați din versuri perechi de cuvinte ce rimează.
Model: frumos – jos
- 3 Alcătuiți o propoziție în care cuvintele „dor” și „gem” să fie alte părți de vorbire decât în text.
- 4 Pe fiecare ecran există câte o parte de vorbire care „s-a rătăcit”. Găsiți-o.

- 5 Completați pe caiete spațiile utilizând cuvintele din poezie, cu ajutorul cărora autorul a atribuit însușiri omenești obiectelor:
 - ▶ ... iarna; ▶ ... țărâna; ▶ poienița ...;
 - ▶ razele ...; ▶ jugaștrii ...; ▶ izvoarele
- 6 Descoperiți versurile care redau semnele sosirii primăverii.
- 7 Creați expresii frumoase, apoi plasați-le în enunțuri proprii:
 - ▶ izvor curat ca ...; ▶ ... frumoasă ca o primăvară;
 - ▶ ochi albaștri asemenea ...; ▶ ... alb precum zăpada.
- 8 Propuneți și alte titluri posibile pentru poezia studiată.
- 9 Formulați cel puțin trei întrebări pentru enunțul:
Primăvara, păsările călătoare se întorc din țările calde.

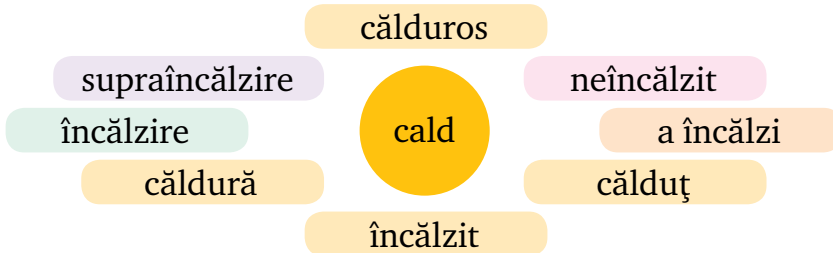
10 Realizați „diamantul” cuvântului „primăvară”, după modelul dat.

11 Transformați propozițiile de mai jos, după model.

- ▶ Cocorii se întorc. ▶ Zăpada se înmoaie. ▶ Soarele se înalță.
 ▶ Cocorii se-ntorc. ▶ Zăpada ▶ Soarele

12 Observați ce parte de vorbire este fiecare dintre cuvintele familiei de mai jos. Alcătuiți propoziții cu trei dintre ele.

13 Scrieți din memorie strofa care v-a plăcut cel mai mult.

14 În care propoziție cuvântul evidențiat are sens figurat?

- ▶ Izvoarele **gem** sub zăpadă.
 ▶ Ostașii răniți **gem** de durere.

15 Realizați un desen inspirat din conținutul poeziei.

16 **Să lucrăm în echipă!**

Imaginați-vă un scurt dialog dintre cocorii care au revenit din țările calde și un copil.

E bine să știți!

- ▶ Jugastrul este un arbore **melifer** (are flori cu mult nectar și polen, din care albinele produc mierea). Lemnul său tare este folosit la fabricarea mobilei, la confecționarea uneltelor agricole.

- Cum este timpul la sfârșitul iernii?
- Cine vestește sosirea primăverii?

Moș Viscol și Primăvara

după Mihail Sadoveanu

Era pe la sfârșitul iernii. Altădată, pe vremea asta mirosea a primăvară. Acum s-a stârnit ca din senin o furtună năprasnică. Moș Viscol, din sania lui de gheață, arunca zăpadă peste pământ. Voia să înghită totul în jur.

Văzând pământul amenințat, Primăvara i-a ieșit în cale.

– Ce poștești, Moș Viscol? l-a întrebat ea.

– Să vii cu mine în munți, să te ascund în peșteră. N-apuc bine să mă așez pe case și pe câmpii, pe livezi și pe ogoare, că mă și pomenesc aici cu tine și cu vântul cald. Îmi luați împărăția pământului!

– Zăpada este făcută să intre în pământ, să ajute semințele să încolțească, pentru a da apoi omului hrana cea de toate zilele!

i-a răspuns Primăvara. Tu le ții pe toate înghețate. Nici copiii nu se pot juca. Am să rog razele solare să topească păturile de gheață.

– Să poștească numai soarele să se arate! Îl trimite la fratele meu, Gerilă, și o să-l înghețe, a râs Moș Viscol.

– Nu te mai lăuda atâta! i-a răspuns Primăvara. Soarele e mai puternic, el înseamnă viață, lumină, căldură pentru oameni, pentru animale, pentru plante.

– Îi arăt eu lui! a strigat Moș Viscol supărat.

În timpul acela zăpada a început să se topească la atingerea razelor calde ale soarelui care zâmbea de după un norișor. Glasul moșului a fost înecat de șiroaiele de apă.

Mulțumită, Primăvara s-a înălțat ușor, deasupra pământului. Un ciripit de pasăre s-a auzit din pădure. Ghiocii au străpuns cu spada poșghița de zăpadă. În aerul primăvăratice plutea parfum de viole.

Ce observăm?

- ▶ În text se explică un fapt real: schimbarea anotimpurilor este inevitabilă.
- ▶ Textul este o legendă.
- ▶ Moș Viscol este personajul **negativ** al textului, iar Primăvara – personajul **pozitiv**.

Să înțelegem textul!

- 1 Ce a hotărât să facă Moș Viscol pe la sfârșitul iernii?
- 2 Cine i-a ieșit în cale?
- 3 Ce voia să facă Moș Viscol cu Primăvara?
- 4 Care a fost răspunsul Primăverii?
- 5 Pe cine voia să cheme în ajutor moșul? De ce?
- 6 Din partea cui a primit ajutor Primăvara?
- 7 De ce a dispărut Moș Viscol?
- 8 Ce s-a întâmplat după ce el a fost învins?

Vocabular

viscol – vânt puternic însoțit de ninsoare sau lapoviță

s-a stârnit – a început, a izbucnit

pojghiță – strat subțire de gheață

Să dezlegăm tainele textului!!

- 1 Citiți textul în gând, apoi cu voce tare și pe roluri.
- 2 Selectați de pe razele de soare explicațiile potrivite:
 - „...s-a stârnit ca din senin...”
 - „...mirosea a primăvară.”
 - „Voia să înghită totul...”
 - „Îmi luați împărăția...”
 - „Glasul... a fost înecat.”
- 3 Observați imaginile. Continuați ideile principale de sub ilustrații, apoi transcrieți-le în ordinea în care s-au desfășurat întâmplările.

a fost învins.
a început pe neașteptate, dintr-o dată;
voia să acopere cu zăpadă tot întinsul;
se simțea sosirea primăverii;
îmi luați stăpânirea și puterea;

Moș Viscol
a fost

Pe la sfârșitul iernii,
Moș Viscol

Primăvara i-a ieșit
în cale și

- 4 Povestiți textul pe fragmente, apoi integral.
- 5 Selectați din cuvintele de mai jos pe cele care arată:
- a) trăsăturile lui Moș Viscol:
- ▶ aprig
 - ▶ blând
 - ▶ năprasnic
 - ▶ furios
 - ▶ cumplit
 - ▶ îndrăzneț
- b) trăsăturile Primăverii:
- ▶ biruitoare
 - ▶ mândră
 - ▶ timpurie
 - ▶ grăbită
 - ▶ sălbatică
 - ▶ dulce
- 6 Transcrieți propozițiile, înlocuind cuvintele evidențiate cu sinonimele lor din text.
- ▶ **Odinioară**, pe vremea aceasta mirosea a primăvară.
 - ▶ Moș Viscol, din sania lui de gheață, arunca **nea** peste pământ.
 - ▶ Ghiocii **au străbătut** pojghița de gheață cu spada lor.
 - ▶ În **văzduhul** primăvăratice plutea **mireasma** viorelelor.
- 7 Alcătuiți enunțuri cu ajutorul îmbinărilor de cuvinte: *Moș Viscol, șiroaie de apă, raze calde, ciripit vesel, parfum de viorele.*
- 8 Selectați din text cuvintele și îmbinările de cuvinte care se referă la cele două anotimpuri.

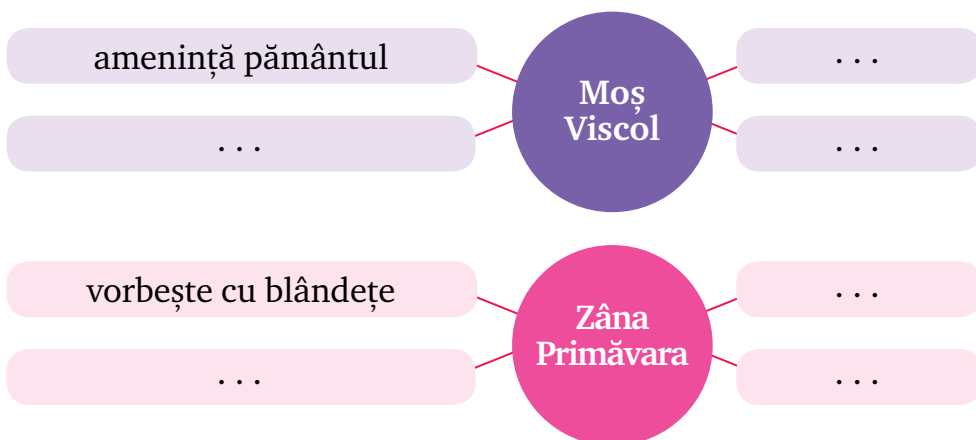
iarnă

Moș Viscol, ...;

primăvară

vânt cald,

- 9 Atribuiți însușiri omenești obiectelor denumite de cuvintele: *soare, ger, viscol, primăvară, ghiocii.* Alcătuiți propoziții cu ele.
- 10 Completați, pe caiet, „ciorchinele” cu alte idei din text.

SUBIECTUL

- 1 a) Citiți propozițiile rostite de copiii din imagine.

- b) Despre cine/ce se vorbește în propozițiile de mai sus?
- c) Observați propoziția: În curând vor sosi ciocârlile.

Cuvântul *ciocârlile* arată despre cine se vorbește în propoziție și răspunde la întrebarea *cine?* Acest cuvânt are rol de subiect al propoziției și este exprimat prin substantiv.

- d) Descoperiți subiectele celorlalte propoziții. Prin ce părți de vorbire sunt exprimate?
- e) Indicați locul pe care îl ocupă în propoziție fiecare subiect.

Să ne amintim!

- ▶ Ca **parte de vorbire**, cuvintele *primăvară*, *zăpadă*, *ciocârlile* sunt **substantive**, iar cuvântul *ele* este **pronume personal**.
- ▶ Îmbinând cuvintele în propoziții, **părțile de vorbire** devin **părți de propoziție**.

Rețineți!

- ▶ Partea principală de propoziție care arată despre *cine* sau *despre ce* se vorbește în propoziție se numește **subiect**.
- ▶ El răspunde la una dintre întrebările: **cine?**, **ce?**, **despre cine** sau **despre ce se vorbește în propoziție?**

- 2 Transcrieți textul. Puneți întrebările corespunzătoare și aflați subiectele, apoi subliniați-le cu două linii.

Iarba fragedă se clatină ușor. Florile de mușetel brodează covorul verde. Un fluturaș, tentat de micile flori, poposește pentru odihnă. Aripioarele lui multicolore îți încântă privirea. Numai albinele tulbură liniștea. Din dumbravă se aude cucul.

- 3 Subliniați subiectele cu două linii, iar predicatele cu o linie. Scrieți deasupra lor simbolul corespunzător (S, P).

P S

Model: Bate un vânt cald de primăvară.

Mugurii copacilor se desfac. Ei au auzit cântecul privighetorii.
În spatele curții a înflorit mărul. Mihai admiră florile cireșului.
Printre sălcii susură un izvor. Noi avem o livadă mare.

- 4 Realizați schemele propozițiilor de mai jos, după model:

S P

Furnica lucrează. a) Furnica $\xleftrightarrow[\text{ce face?}]{\text{cine?}}$ lucrează. b) $\frac{S}{\text{subst.}} + \frac{P}{\text{vb.}}$

- ▶ Răsună cântecul. ▶ Se lasă noaptea.
- ▶ Stelele strălucesc. ▶ Ele vor dispărea.

- 5 Alcătuiți enunțuri în care subiectul să fie exprimat prin:

- a) substantiv propriu;
- b) substantiv comun la numărul plural;
- c) pronume personal, numărul singular, persoana a III-a.

- 6 Completați versurile folosind cuvintele potrivite din triunghiul alăturat. Ce rol au aceste cuvinte în propoziții?

„S-a dus ... albă de pe întinsul țării,
S-au dus zilele Babei și nopțile vegherii.
... scoate aburi, pe umedul pământ
Se-ntind ... uscate de-al primăverii vânt.”
(Vasile Alecsandri. „Sfârșitul iernii”)

cărări
câmpia
zăpada

- 7 Alcătuiți un text în care să folosiți în rol de subiecte următoarele cuvinte: *livada, mugurii, păsărelele, razele, vântul, cerul, soarele, copiii*.

- 8 Selectați din cuvintele de mai jos pe cele care pot fi subiecte și formați cu ele propoziții.

fetița, vaporul, citește, noi, frumos, unde, Tărcuș, ghiocel.

9 Să învățăm jucându-ne!

Jocul „Lanțul subiectelor”. Alcătuiți și spuneți colegilor o propoziție. Ultimul substantiv din propoziție devine subiect în enunțul următor.

Model: Primăvara soarele revarsă multă lumină.

Lumina caldă a soarelui mângâie florile gingașe.

Florile își împrăstie mireasma.

...

- Ce fac păsările după ce se întorc din țările calde?
- Cu ce scop își construiesc ele cuiburi?

Cuibul de păsărele

după Cezar Petrescu

Astă-primăvară eram în luncă. Soarele își dăruia razele calde pământului. Covorul verde și pufos acoperise lunca. Copacii se înveșmântaseră cu haine verzi.

Gheorghită trecu pe sub sălcii, dădu nuiielele la o parte și îmi arătă:

– Aici e cuibul.

M-am înălțat să privesc, cu inima ticăind. Nu văzusem niciodată un cuib de păsărele. Pe dinafară, era zidit cu paie și crenguțe subțiri, prinse între trei ramuri de copac, iar pe dinăuntru – căptușit cu puf fin, ca un culcuș de vată. Iar în cuib, patru ouă albastre, cât patru bomboane. Am vrut să le ating...

– Lasă-le, te rog! m-a oprit Gheorghită. Au coaja așa de subțire, încât e destul să le atingi, că se sparg. Ar fi păcat. Mai bine venim peste două-trei săptămâni să vedem puii.

În jurul nostru, o păsărică zbura speriată.

Poate se temea să nu-i stricăm cuibul?

– Vezi tu? îmi spuse Gheorghită. Dacă ne-am atinge de cuib, chiar dacă nu spargem vreun ou, pasărea tot l-ar părăsi. Și-ar face alt cuib, mai sus, în altă parte, unde să nu-l ajungă nimeni.

Am plecat. Păsărica s-a așezat în cuib să clocească.

După o lună, m-am dus din nou cu Gheorghită în luncă. În locul celor patru oușoare se aflau patru pui mici, golași și cu capetele mari, cu pliscurile scurte, late și albicioase. Să spun drept, nu erau prea frumoși.

– Peste două săptămâni să-i vezi! mă sfătui Gheorghită. Atunci numai ai să-ți dai seama și tu cât de drăgălași pot deveni urâcioșii aceștia.

Pasărea zbura în jurul nostru. Veni cu un viermișor în plisc. Toți puii căscaseră ciocurile lacome. Pasărea dădu viermișorul celui mai slab și mai mic. Pe urmă se așeză pe marginea cuibului, cu fața spre noi și cu aripioarele zbârlite, gata să-și acopere copiii.

– Fii fără nicio grijă, am spus noi. Nimeni nu-ți vrea răul.
Pasărea parcă a înțeles cuvintele noastre.

Gheorghită s-a apropiat. A scos din buzunar un pumn de semințe și le-a presărat în cuib. Păsărelele nu s-au mai speriat. Poate știau acum că suntem prietenii lor?!

Să înțelegem textul!

- 1 Când și unde are loc întâmplarea?
- 2 Care sunt personajele textului?
- 3 Cum arăta cuibul descoperit de cei doi băieți?
- 4 De ce Gheorghită nu l-a lăsat pe prietenul său să atingă ouăle din cuib?
- 5 Cum arătau puișorii abia ieșiți din ou?
- 6 Cum a reacționat pasărea văzând băieții în preajma cuibului?
- 7 Ce i-au spus copiii păsării-mamă?
- 8 De ce ei se considerau prietenii puilor?
- 9 Ce ați învățat din acest text?

Vocabular

a ticăi – a bate ritmic, a palpita, a zvâcni

căptușit – izolat, învelit

luncă – câmpie pe malul unei ape

- ▶ Cezar Petrescu, traducător și gazetar român, este unul dintre scriitorii reprezentativi ai literaturii fantastice românești.
- ▶ A scris multe volume pentru maturi („Romanul lui Eminescu”), dar și cărți excelente pentru copii: „Fram, ursul polar”, „Pif-Paf-Puf”, „Omul de zăpadă”, „Iliuță copil”, „Neghiniță”.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți enunțurile în care:
 - a) este prezentat cuibul de păsărele;
 - b) sunt expuse semnele primăverii;
 - c) sunt descriși puișorii.
- 2 Continuați ideile principale ale textului, apoi citiți fragmentele corespunzătoare:
 - ▶ Astă-primăvară, doi copii
 - ▶ Băieții au observat
 - ▶ Peste o lună, ei au descoperit
 - ▶ Copiii au devenit

- 3 Povesteți fiecare fragment, apoi textul în întregime.
- 4 Găsiți în text adjective pentru substantivele:
raze ...; covor ...; haine ...; crenguțe ...; puf ...;
ouă ...; coajă ...; pui ...; pliscuri ...; aripioare
- 5 Formați perechi de antonime: *dinăuntru*, *prieteni*, *niciodată*, *subțire*, *s-a apropiat*, *fin*, *groasă*, *grosolan*, *dinafară*, *întotdeauna*, *s-a depărtat*, *dușmani*.
- 6 Alcătuiți enunțuri în care cuvintele: „pui”, „lună”, „noi”, „fii” să aibă alte sensuri decât în text.
- 7 Transformați îmbinările de cuvinte „covor verde”, „coajă subțire”, „pui golaș” după model.

<i>o/un</i>	<i>niște</i>	<i>toate/toți</i>
rază caldă	raze calde	razele calde

- 8 Creați expresii frumoase, apoi plasați-le în enunțuri proprii:
tăcut ca ...; galben precum ...;
singur aidoma ...; mare asemenea
- 9 Treceți substantivele date la numărul plural:
primăvară – ...; creangă – ...; pasăre – ...;
săptămână – ...; inimă – ...; cioc –
- 10 Alcătuiți propoziții cu îmbinările de cuvinte de sub imagini:

cuib de păsări

cuib părintesc

cuib de cartofi

- 11 Formulați câte două întrebări în baza textului, care să înceapă cu unul dintre cuvintele: Cine...? Când...? Unde...? Ce...? Cum...?
- 12 **Să învățăm jucându-ne!**
Interpretați rolurile personajelor din text folosind mimica, gesturile și replicile adecvate.
- 13 **Să lucrăm în echipă!**
Numiți câteva modalități prin care putem ajuta și ocroti păsările.
- 14 Realizați un desen inspirat din text.

Atelier de creație

DESCRIEREA UNUI ANOTIMP

Primăvara

- 1 Răspundeți la întrebările lui Creionaș:
 - ▶ Ce anotimp a sosit?
 - ▶ Ce semne ale naturii anunță sosirea primăverii?
 - ▶ Ce fac păsările călătoare?
 - ▶ Ce fac oamenii odată cu venirea anotimpului reînvierii?
 - ▶ Ce sentimente trăiesc oamenii când văd primii ghiocei, întâii pomi înfloriți, primele păsări revenind acasă?
- 2 Scrieți cuvinte-înșușiri deosebite pentru obiectele denumite de substantivele de mai jos:
 - ▶ primăvară biruitoare, ...;
 - ▶ iarbă fragedă, ...;
 - ▶ ghiocel curajos, ...;
 - ▶ muguri timizi,
- 3 Creați expresii frumoase:
 - ▶ haină albă ca ...;
 - ▶ raze aurii aidoma ...;
 - ▶ cer curat precum ...;
 - ▶ soare mângâietor asemenea
- 4 Alcătuiți enunțuri cu expresiile de mai jos:
 - ▶ belșug de verdeață;
 - ▶ anotimpul renașterii;
 - ▶ suave flori;
 - ▶ haina albă de sărbătoare a pomilor;
 - ▶ gâze somnoroase;
 - ▶ triluri neobosite;
 - ▶ ploaia razelor de soare;
 - ▶ pâlپări de aripi.
- 5 Redactați o compunere cu titlul „Primăvara”. Folosiți unele expresii frumoase de la exercițiile anterioare.

- Ați făcut vreun bine cuiva?
- Cum s-a simțit persoana, floarea, pomul, vietatea respectivă?
- Cum v-ați simțit voi după ce ați făcut un bine?

Povestea cu privighetoarea

după Mihail Sadoveanu

A fost odată o fetiță care a rămas orfană de mamă.

Într-o zi, un soare ca niciodată a umplut de lumină văzduhul. S-au topit zăpezile. În scurt timp, veni primăvara. Anișoara ieși în livadă. Pământul era zvântat, iarba înverzise. Prin aer treceau păsări în zbor grăbit. Un corn se acoperi cu flori de aur. Nenumărate albine îl cercetau cu zumzetul lor dulce.

Apoi au venit sărbătorile

Paștelui: cu petreceri, cu verdeață, cu scrânciob, cu pască,

ouă roșii și cozonac. S-au umplut de floare albă toți pomii. Parcă erau într-un strai de spumă. O lume nouă o împrejura pe Anișoara și-i mai alunga tristețea.

Din camera ei, fetița vedea în vârful șurii o pereche de berze bătrâne, venite din țările calde. Ele se uitau cu luare-aminte spre fereastra copilei. Când plecaseră, în toamnă, o lăsaseră mai mică, dar mai veselă. Acum o vedeau tristă și gânditoare.

– Oare ce are? Întrebă una dintre ele în limba lor.

– Nu știu, răspunse cealaltă. Au probabil și oamenii cei mici supărări.

– Vrei să mergi în livadă și să rogi privighetoarea să-i cânte puțin fetiței? Cântecul e mare mângâiere pentru oameni.

Spre seară, luna urcă încet pe cer. Nu se simțea nicio adiere. Domnea liniștea adâncă în toată grădina.

Deodată, un freamăt melodios porni, crescă și se înalță deasupra livezii. Anișoara

Ce observăm?

- Textul este o **narațiune**, deoarece are un narator (povestitor), personaje și întâmplări desfășurate într-o anumită ordine.
- Personajul principal este o fetiță de 4-5 ani.

asculta vrăjită cântecul privighetorii. Îl auzea întâia oară și-i umplea sufletul de ceva sfânt.

Multă vreme răsună livada de cântarea cea dulce a privighetorii! Berzele erau mulțumite că au adus un strop de mângâiere în inima fetiței.

Vocabular

zvântat – puțin uscat

corn – aici: arbust cu flori galbene

împrejura – înconjura

domnea – stăpânea

freamăt – aici: cântec

Să înțelegem textul!

- 1 Despre cine se vorbește în acest text?
- 2 Când are loc întâmplarea?
- 3 Ce schimbări observă fetița în natură în acest anotimp?
- 4 Ce sărbători aduce primăvara?
- 5 Cum se resimte atmosfera sărbătorilor în natură și în viața oamenilor? Dar în viața Anișoarei?
- 6 Cum au regăsit-o berzele pe fetiță după o iarnă lungă?
- 7 Ce au hotărât păsările să facă pentru a-i alunga tristețea?
- 8 Cum a primit fetița cântecul privighetorii?
- 9 De ce erau mulțumite berzele?

- ▶ Marele scriitor Mihail Sadoveanu ne-a lăsat emoționante pagini despre natura plaiului, despre trecutul glorios al neamului.
- ▶ În copilărie, scriitorul era vrăjit de poveștile, legendele ce i le povestea mama. Mai târziu, toate acestea cititorul le va cunoaște din operele prozatorului.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Continuați ideile planului:
 - ▶ Anișoara descoperă schimbările
 - ▶ Sărbătorile Paștelui îi mai alungă
 - ▶ Berzele încearcă s-o ajute
 - ▶ Cântecul privighetorii îi umple
- 3 Recitiți fragmentele care corespund ideilor de mai sus.
- 4 Povestiți, pe rând, fiecare fragment, apoi textul în întregime.

- 5 Scrieți din text antonime pentru cuvintele:
 au înghețat – ...; nemulțumite – ...;
 coborî – ...; dedesubt –
- 6 Grupați perechile de sinonime: **mângâiere**, *gânditoare*, *supărări*, *cercetau*, *strai*, *îngândurată*, *examinau*, *necazuri*, *mulțumite*, *veșmânt*, *vrăjită*, *bucuroase*, *fermecată*, **dezmierdare**.
- 7 Creați expresii frumoase după model:
- ▶ floare albă ca spuma laptelui;
 - ▶ iarbă verde asemenea ...;
 - ▶ ouă roșii precum ...;
 - ▶ soare rotund aidoma
-
- 8 Găsiți în text adjective pentru substantivele date:
 pământ ...; zumzet ...; lume ...;
 zbor ...; ouă ...; berze
- 9 Precizați ce părți de vorbire sunt cuvintele evidențiate.
- ▶ Berzele **bătrâne** au dat dovadă de sensibilitate.
 - ▶ În troleibuz, Ionuț i-a oferit locul unei **bătrâne**.
- 10 Transcrieți din text dialogul dintre cele două berze. Explicați plasarea semnelor de punctuație.
- 11 Alegeți trăsăturile care se potrivesc:
- a) fetiței:
- ▶ sensibilă
 - ▶ tristă
 - ▶ gânditoare
 - ▶ atentă
 - ▶ bucuroasă
 - ▶ îndurerată
- b) berzelor:
- ▶ grijului
 - ▶ înțelepte
 - ▶ nepăsătoare
 - ▶ înțelegătoare
 - ▶ mărinimoase
 - ▶ binevoitoare
- 12 Alcătuiți propoziții enunțiative, interogative și exclamative cu fiecare dintre cuvintele: *privighetoare*, *livadă*, *berze*.
- 13 Formulați patru întrebări pentru următorul răspuns:
- ▶ Berzele se uitau cu luare-aminte spre fereastra copilei.
- 14 **Să lucrăm în echipă!**
 Dezvoltați următoarele propoziții:
- ▶ Fetița admiră.
 - ▶ Livada răsună.
 - ▶ Domnea liniștea.

PĂRȚILE SECUNDARE DE PROPOZIȚIE

1 a) Citiți dialogul din imagine și răspundeți la întrebări.

Ce observăm?

► Cuvintele: *din livadă, cu flori, călătoare, la cuiburi* precizează sensul substantivelor și al verbelor pe lângă care stau.

Să ne amintim!

► Propoziția simplă este alcătuită numai din părți principale.
► Propoziția simplă se dezvoltă cu alte părți de propoziție.

- Ce fel de propoziții (simple sau dezvoltate) sunt replicile copiilor? De ce?
- Care sunt părțile principale ale celor două propoziții?

b) Formulați întrebări pentru părțile de propoziție care nu sunt subiecte și predicate.

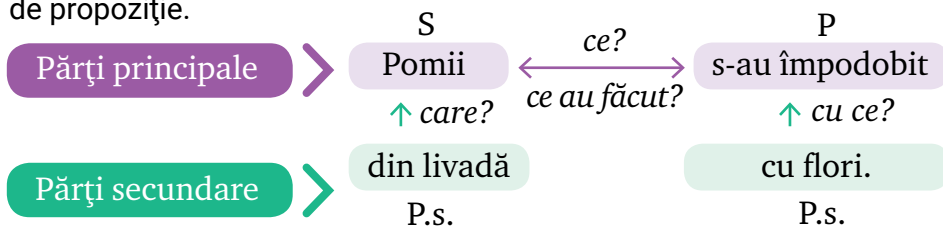
c) Observați ce părți de vorbire sunt cuvintele de la care ați pus întrebările.

Rețineți!

► Cuvintele care dezvoltă propoziția, îmbogățindu-i sensul, se numesc **părți secundare**. Ele determină substantive sau verbe.

2 a) Urmăriți schema primei propoziții. Observați relațiile dintre părțile de propoziție.

b) Faceți schema propoziției a doua din dialog, după modelul de mai sus.

3 Dezvoltați propozițiile folosind întrebările date.

a) Privighetoarea cântă <
 ... unde?
 ... când?
 ... cum?

b) Florile <
 ... care?
 ... ce fel de? > au înflorit <
 ... unde?
 ... când?

- Cum înțelegeți proverbul: „Ziua bună se cunoaște de dimineată”?
- Ce putem face în acest moment al zilei?

Dimineata

de Vasile Alecsandri

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.

El se-nalță de trei suliți pe cereasca mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară:
Dediței și viorele, brebenei și toporași,
Ce răzbat prin frunzi uscate și s-arată drăgălași.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă,
Păsărelele-și dreg glasul prin huceagul de sub luncă,
În grădini, în câmp, pe dealuri, prin poiene și prin vii,
Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii.

Să înțelegem textul!

- 1 Care este astrul zilei descris în poezie?
- 2 Despre ce moment al zilei se vorbește în text?
- 3 Cum descrie poetul apariția zorilor?
- 4 Ce flori de primăvară sunt enumerate în strofa a doua?
- 5 Ce fac muncitorii la începutul primăverii?

Vocabular

zori – lumina care se arată pe cer înainte de a răsări soarele
june – tinere
frunzi – *corect*: frunze
huceag – pădure mică, tânără și deasă

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia, cu intonația corespunzătoare.
- 2 Descoperiți explicațiile potrivite:

„Zori de ziuă se revarsă...”

▶ se pregătesc să cânte;

„El se-nalță de trei suliți...”

▶ lumina se arată înainte de răsăritul soarelui;

„Păsărelele-și dreg glasul...”

▶ soarele urcă pe cer.

- 3 Priviți imaginile de mai jos. Citiți versurile care se potrivesc fiecăreia.

- 4 Alegeți titlul potrivit pentru fiecare imagine de mai sus.

- ▶ Ocupațiile oamenilor
- ▶ Răsăritul soarelui
- ▶ Mângâierea naturii

- 5 Alcătuiți enunțuri folosind expresiile: *zori de ziuă*, *vesela natură*, *orizontul auriu*, *june flori*, *roua dimineții*.

- 6 Recitați poezia. Spuneți:

- ▶ Ce vedeți?
- ▶ Ce auziți?
- ▶ Ce simțiți?

- 7 Ce sentimente exprimă autorul în poezie?

- ▶ bucurie
- ▶ dragoste
- ▶ încântare
- ▶ optimism
- ▶ tristețe
- ▶ admirație

- 8 Scrieți și alte însușiri neobișnuite pentru:

natură

zâmbitoare
obosită

...

...

soare

dulce
înfocat

...

...

raze

calde
întârziate

...

...

- 9 Transcrieți din poezie perechile de cuvinte ce rimează.

- 10 Precizați sensurile cuvântului „a drege” din enunțurile de mai jos.

Bunicul **își drege** uneltele de muncă.

Înainte să iasă în scenă, interpretul **își drege** glasul.

- 11 Ilustrați un tablou din poezie care v-a plăcut mai mult.

- Găsiți „intrusul”: cais, gutui, măr, salcâm, vișin, prun, piersic, cireș, nuc.
- Ce știți despre acest copac?

Salcâmi în floare

după Ion Agârbiceanu

Toți copacii din grădină se împodobeau cu flori albe sau trandafirii. Numai salcâmi înălțau brațele negre în văzduh și își scuturau păstăile uscate care nu căzuseră peste iarnă.

Petrișor și Ancuța se uitau îngrijorați la bunica:

– Se vede că salcâmi s-au uscat în iarna asta...

– Uituci mai sunteți! Salcâmi înfrunzesc mai târziu! Ați uitat din anul trecut?

– De ce, bunico? întrebă copila.

– Pentru că rădăcinile lor pătrund mai adânc în pământ și până să răzbată căldura soarelui la ele trebuie mai multă vreme.

În fiecare dimineață, copiii se apropiau de salcâmi. Când vedeau întâii muguri și întâiele frunzulițe, dădeau buzna în casă cu chiote de bucurie ca să spună vestea cea mare:

– Înverzesc, bunico!

– Dacă înverzesc, vor și înflori la vremea lor, le explică bătrâna.

Lângă gardul deasupra căruia străjuiesc salcâmi este o laviță. Petrișor și Ancuța șed aici de îndată ce înfloresc primii ciorchini albi care atârnă ca niște struguri. Cei mai mulți sunt încă verzi și puține albine zboară printre crengile salcânilor. Dar din zi în zi dau în floare tot mai mulți struguri albi...

Într-o dimineață însorită, Petrișor și Ancuța nu se mai auzeau unul pe altul de zumzetul albinelor. Toate florile erau bătucite de ele! Cântecele lor și aroma dulce a florilor îi îmbătau pe cei doi copii, pătrunzând în ei ca o băutură amețitoare. Cu crengile plecate de greutatea ciorchinilor, salcâmi păreau niște candelabre uriașe cu atâtea lumini câți struguri albi aveau. Zumzetul muștelor de aur

se țesea în ei ca un cântec de slavă al unor ființe aeriene, nevăzute. Mireasma florilor albe nu mai încăpea în coroana salcâmlor, de aceea se revărsa și umplea lumea întreagă.

Să înțelegem textul!

- 1 De ce erau îngrijoși Petrișor și Ancuța?
- 2 Ce au aflat ei de la bunica?
- 3 Cum reacționau copiii la vederea întâilor muguri și întâielor frunzulițe ale salcâmlor?
- 4 Ce au observat ei într-o dimineață?
- 5 Din ce cauză se simțeau amețiți cei doi copii?
- 6 Cu ce compară autorul salcâmiile ce au crengile plecate de greutatea ciorchinilor?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul în gând, apoi cu voce tare, după aceea pe roluri.

- 2 Descoperiți sinonimele din coloanele de mai jos.

copac

parfum

arbore

veste

preocupați

apără

aromă

veghează

știre

neliniștiți

pom

mireasmă

străjuiesc

noutate

îngrijoși

- 3 Observați imaginile. Continuați ideile principale ale textului. Transcrieți-le în ordinea desfășurării întâmplărilor.

Salcâmiile înfloriți
păreau

Copiii
ședeau

Bunica le-a
explicat

Dintre toți
copacii

Vocabular

păstăi – aici: fructele salcâmului

laviță – aici: bancă fixată

ciorchine – aici: grupare a florilor de salcâm

candelabru – suport cu mai multe brațe pentru lumânări sau becuri electrice

- 4 Găsiți în text antonime pentru următoarele cuvinte:
- ▶ umede – ... ; ▶ a-și aminti – ... ; ▶ a se depărta – ... ;
 - ▶ acolo – ... ; ▶ ultimii – ... ; ▶ pitice –
- 5 Scrieți o propoziție în care cuvântul „coroana” să aibă alt sens decât în text.

- 6 Găsiți în text adjective pentru substantivele:
- flori ... ; veste ... ; băutură ... ;
 brațe ... ; struguri ... ; candelabre ... ;
 păstăi ... ; aromă ... ; ființe

- 7 Găsiți cuvintele care nu aparțin familiei de mai jos: *mugurel, a înmuguri, înmiresmat, înmugurit, muguraș, înmugurire, mugur, înmărmurit.*

- 8 Precizați sensurile expresiilor evidențiate.
- ▶ Copiii **au dat vina** pe iarna geroasă.
 - ▶ Ei **au dat fuga** în grădină.
 - ▶ Nepoții **și-au dat seama** că au greșit.
 - ▶ Dâșii **au dat buzna** în casă.
 - ▶ Ei **i-au dat de știre** că salcâmi înverzesc.

s-au repezit

au înștiințat

au învinuit

au năvălit

au priceput

- 9 Transformați propozițiile după modelul dat.
- Copacii se împodobeau. | *Copacii s-au împodobit.*
- ▶ Copiii se uitau. ▶ Păstăile se scuturau.
 - ▶ Ei se apropiau. ▶ Miresmele se revărsau.
- 10 Dezvoltați cât mai original propozițiile de la exercițiul anterior.

E bine să știți!

- ▶ Albinele transformă nectarul și polenul florilor de salcâm într-o miere deosebit de aromată.
- ▶ Mierea de albine este diferit colorată, în funcție de planta de la care s-a extras polenul: mierea de salcâm este alb-gălbuie.
- ▶ Florile de salcâm se întrebunțează în farmacia naturistă și în industria parfumurilor.
- ▶ Albinele au nevoie de plante ca să trăiască, iar plantele au nevoie de albine ca să se înmulțească.

PROPOZIȚIA SIMPLĂ. PROPOZIȚIA DEZVOLTATĂ

- 1 a) Citiți propozițiile și precizați din ce părți de propoziție sunt alcătuite. Faceți schema lor.

Păsările ciripesc. Codrul răsună.
Au sosit berzele. Copiii se bucură.

Model: Păsările ciripesc. P
Ce fac păsările? (ciripesc)
S
Cine ciripesc? (Păsările)
S P
Păsările $\xleftarrow{\text{cine?}}$ $\xrightarrow{\text{ce fac?}}$ ciripesc.

- b) Dezvoltați propozițiile de mai sus după model.

Păsările călătoare ciripesc în câng.

Ce observăm?

- ▶ Dintr-o propoziție alcătuită numai din subiect și predicat putem obține o propoziție construită și din părți secundare.
- ▶ Părțile secundare adăugate fac enunțul mai clar, mai complet, mai bogat în conținut.

Rețineți!

- ▶ Propoziția alcătuită numai din subiect și predicat se numește **propoziție simplă**.
- ▶ Propoziția care, pe lângă părți principale, are și părți secundare se numește **propoziție dezvoltată**.

- 2 Dezvoltați propozițiile de mai jos.

- ▶ Pădurea a înverzit.
- ▶ Se aude un clopot.
- ▶ Zambilele au înbobocit.
- ▶ Au năvălit miresmele.

- 3 Transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple.

- ▶ Oamenii muncesc în grădini și pe ogoare.
- ▶ Razele soarelui încălzesc pământul dezmorțit.
- ▶ Printre florile albe de cais zboară albinele harnice.
- ▶ Copiii din clasa a treia s-au odihnit la tabăra „Andrieș”.

4 Să învățăm jucându-ne!

Primul jucător spune o propoziție simplă, iar colegul de bancă o dezvoltă. Apoi rolurile se schimbă.

- 5 Observați verbele prin care sunt exprimate predicatul din propozițiile date:
 Copilul **a adormit**. Copilul **nu a adormit**.
 Pârâiașul **susură**. Pârâiașul **nu susură**.

- 6 Alcătuiți propoziții în care cuvântul „oameni” să fie, pe rând, subiect și parte secundară de propoziție.

S
Model: Casa noastră are cinci camere.
P.s.
 Tata a reparat acoperișul *casei*.

- 7 Denumiți felul propozițiilor după structură (simple sau dezvoltate) și după aspectul predicatului (afirmative sau negative).

- ▶ Stropii nu pătrund în pământ. ▶ Razele soarelui mângâie pământul.
- ▶ Semănătorii ies în câmp. ▶ Înverzesc câmpiile.
- ▶ Nu cântă ciocârliă. ▶ Ea nu merge în excursie.

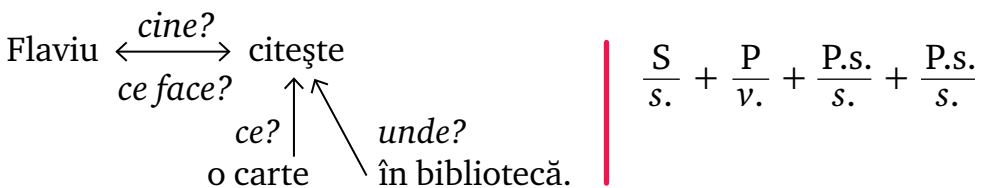
- 8 a) Alcătuiți propoziții simple după imaginile de mai jos. Dezvoltați propozițiile obținute.

S P
Model: Flaviu citește.

S P P.s. P.s.
Flaviu citește o carte în bibliotecă.

Schemele propoziției:

- b) După modelul dat, analizați propozițiile alcătuite.

Ce observăm?

- ▶ Propozițiile ale căror predicate cuprind cuvântul „nu” sunt **propoziții negative**.
- ▶ În **propozițiile afirmative**, predicatul nu cuprinde acest cuvânt.

- Care sunt tradițiile românești legate de cea mai mare sărbătoare a creștinătății – Paștele?

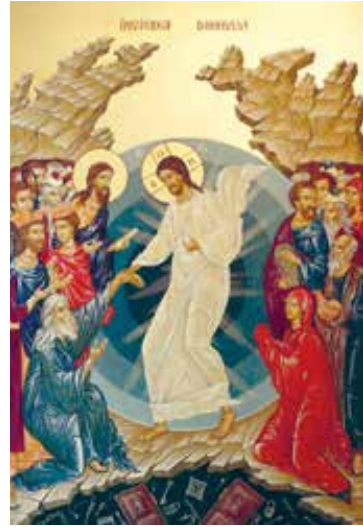
Paștele

de M. Popescu

S-aude-al clopotelor cânt
Prin firea care azi renaște
Și falnic iese din mormânt
Cu biruință Domnul Sfânt
Și azi e Paște.

Și după slujbă ies la rând
Bătrâni cu spatele-aplecat,
Bărbați cu chipul luminat
Și-n urmă ies copii cântând:
„Hristos a înviat!”

Sunt veseli toți și bucuroși
Și toți cu sufletu-nălțat;
Oriunde se-ntâlnesc în sat
Își zic cum zis-au moși-strămoși:
„Hristos a înviat!”

Ce observăm?

- Poetul redă atmosfera sărbătorească de Paști după slujba purificatoare a Învierii.

Să înțelegem textul!

- 1 Ce sărbătoresc creștinii la Paști?
- 2 Ce fac ei în noaptea Învierii?
- 3 Ce cântă toată lumea în biserică în noaptea Învierii?
- 4 Cum sunt oamenii în ziua de Paști?
- 5 Care este salutul creștinilor la această mare sărbătoare?
- 6 De ce Paștele este cea mai mare sărbătoare creștină?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia respectând semnele de punctuație.
- 2 Scrieți perechile de cuvinte ce rimează.

Vocabular

- firea** – aici: natura
renaște – reînvie
falnic – aici: triumfător, biruitor
slujbă – aici: serviciu divin, liturghie

3 Găsiți explicația potrivită:

„...firea... azi renaște...”

▶ cu sufletul curat, purificat;

„...falnic iese din mormânt...”

▶ natura se trezește la viață;

„...cu sufletu-nălțat...”

▶ a înviaț biruind moartea.

4 Formați cuvinte care arată că acțiunea se repetă, pornind de la: *înviaț, face, începe, construiește*. Alcătuiți enunțuri cu cuvintele obținute.

Model: naște – renaște.

5 Ce sentimente exprimă poetul în poezie?

▶ bucurie

▶ încântare

▶ admirație

▶ iubire de Dumnezeu

▶ dragoste

▶ tristețe

6 Completați enunțurile de mai jos cu verbele potrivite. Ce rol au ele în propozițiile date?

▶ Îngerul Domnului ... piatra de pe mormânt.

a dăruit

▶ Iisus Hristos ... din morți!

a înviaț

▶ Vestea Învierii Mântuitorului ... pretutindeni.

a biruit

▶ El ... moartea pentru totdeauna și ...
oamenilor viață veșnică.

s-a răspândit

a ridicat

7 Descoperiți perechile de sinonime: *biruință, sfânt, chip, strălucitor, bucuroși, luminos, victorie, față, divin, voioși*.

8 Scrieți o felicitare de Paști bunicilor voștri.

9 Găsiți cât mai multe adjective pentru substantivul „sărbătoare”.

10 Alcătuiți enunțuri în baza imaginilor de mai jos:

E bine să știți!

- ▶ **Paștele** este cea mai importantă sărbătoare creștină, deoarece amintește marea minune înfăptuită pe Pământ: Învierea Domnului Iisus Hristos.
- ▶ **Pasca** simbolizează fața lui Iisus.
- ▶ **Ouăle roșii** semnifică mormântul purtător de viață al Domnului, care s-a deschis la Învierea sa din morți.
- ▶ **Mielul** îl simbolizează pe Iisus Hristos care s-a jertfit pentru păcatele lumii și a murit ca un miel nevinovat.

Legenda ouălor roșii

Mare bucurie le fac copiilor de Sfintele Paști ouăle roșii, pe care le ciocnesc unii cu alții, zicând: „Hristos a înviat!” și „Adevărat a înviat!” Datina aceasta o avem de la moși-strămoși, din timpuri străvechi.

Se spune că în Vinerea Patimilor, când Domnul nostru Iisus Hristos era răstignit pe cruce și suferea pentru păcatele noastre, în Ierusalim venise din altă parte o femeie care adusese cuiva un coș cu ouă. Trecând prin oraș, a aflat că Iisus a fost răstignit pe dealul Golgotei. Dânsa și-a amintit cum Mântuitorul îi vindecase fiul. Vestea cutremurătoare i-a străpuns inima de durere.

Alergă într-un suflet la locul unde Iisus fusese răstignit. Din mâinile și picioarele sfinte picurau stropi mari de sânge.

Femeia și-a așezat coșul lângă crucea Domnului și, aruncându-se la pământ, se ruga plângând:

– Doamne, Iisuse Hristoase, mâinile Tale care au făcut numai bine, picioarele Tale care au umblat numai să mântuiască lumea de păcate, oamenii răi le-au străpuns. Cum se poate ca Tu să fii răstignit, Tu, care n-ai făcut decât bine tuturor oamenilor?! Te rugăm, iartă-ne și lasă-ne un semn, ca să ne aducem întotdeauna aminte de Patimile Tale.

Când s-a ridicat, ouăle din coș erau roșii de sângele care picurase peste ele din rănilor Domnului.

În dimineața Învierii, această femeie a mers la mormânt, dar l-a găsit gol și atunci a spus cu bucurie: „Hristos a înviat!”

Plină de lumina Învierii, femeia le-a povestit tuturor de semnul lăsat de Iisus. Cu ochii strălucind de bucurie, a dat fiecăruia câte un ou roșu, spunându-le: „Hristos a înviat!”

- 1 De la cine am moștenit datinile de Paști?
- 2 În ce zi a săptămânii a fost răstignit Mântuitorul?
- 3 Cine alergă într-un suflet pe Golgota unde fusese El răstignit?
- 4 Ce a așezat la picioarele lui Iisus femeia recunoscătoare?
- 5 Care a fost rugămintea ei către Iisus?
- 6 De ce s-au înroșit ouăle din coșul de lângă crucea Domnului?
- 7 Unde a mers femeia în dimineața Învierii?
- 8 Ce a descoperit ea?
- 9 Care au fost cuvintele pe care le-a rostit de bucurie?

Recapitulare

Lecția de hărnicie

de Vali Slavu

Când a ieșit din mușuroi,
O furnicuță s-a mirat
De ce-a văzut, a mers-napoi
Și, într-o clipă, veste-a dat:

Deci, gata, nu mai lenevim,
Ieșim, acum, cu mic, cu mare,
Și încercăm să-l reclădim,
Căci singur n-o să se repare!

– Suratelor, e jale-afară!
E drept că iarna grea s-a dus,
E timp frumos, e primăvară,
Dar mușuroiul e distrus.

De renovat să ne-apucăm
Cu mult elan și veselie,
Iar oamenilor să le dăm
O lecție de hărnicie!

- 1 Formulați întrebări pornind de la cuvintele:
Cine...? Ce...? Când...? Cum...?
- 2 Citind poezia:
 - ▶ am aflat ... ▶ am observat ...
 - ▶ m-a surprins ... ▶ am învățat ...
- 3 Descoperiți trăsăturile furnicilor:
 - ▶ harnice ▶ dezordonate ▶ pricepute
 - ▶ puternice ▶ strângătoare ▶ unite
 - ▶ leneșe ▶ curajoase ▶ plăpânde
- 4 Dezvoltați propozițiile:
 - ▶ Furnicile muncesc. ▶ Mușuroiul adăpostește.
- 5 Transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple:
 - ▶ Furnicile comunică între ele prin miros.
 - ▶ Din mușuroi a ieșit o furnicuță îndrăzneată.
- 6 Puneți semnele de punctuație potrivite:
 Suratelor e jale-afară a spus o furnică
- 7 Creați enunțuri după următoarele scheme:
 - ▶ S + P + P.s. ▶ S + P.s. + P + P.s.

8 Să lucrăm în echipă!

Alcătuți un dialog dintre două furnicuțe din patru-șase replici.

Probă de evaluare

Citește textul.

A sosit primăvara. Covoarele de nea s-au topit. Râurile s-au dezghețat. Pe ramurile copacilor plesnesc mugurașii. Pomii îmbracă haina primăverii. Pe câmpul verde zburdă mieii. Păsările se reîntorc la vechile lor cuiburi.

Andrieș a ieșit cu tata la semănat. Vântul de primăvară adia ușor. O pasăre își cânta bucuria în înaltul cerului.

– E ciocârlia, tată?

– Da, fiule! Cântecele ei îți umple sufletul de bucurie.

1 Intitulează textul.

2 p.

2 Formulează trei întrebări în baza textului, pornind de la cuvintele:

▶ Cine ...? ▶ Unde ...? ▶ Ce face ...?

6 p.

3 Determină părțile principale din primele două propoziții ale textului.

4 p.

4 Transformă propoziția a patra din text într-o propoziție simplă.

4 p.

5 Alcătuieste câte o propoziție în care substantivul „lalele” să fie pe rând subiect, apoi parte secundară.

4 p.

6 Transformă vorbirea directă în vorbire indirectă.

– Au sosit ciocârlile! i-a spus Andrieș tatălui cu bucurie.

4 p.

7 Construiește două propoziții simple în baza imaginilor alăturate, apoi dezvoltă-le.

4 p.

FB
28 p.–25 p.

B
24 p.–18 p.

S
17 p.–9 p.

Am acumulat

din 28 p.

Unitatea 8

Zăbovește și ascultă: Toate-n felul lor cuvântă...

- Ce știți despre viața albinelor?
- Ce putem învăța noi de la ele?

Noi, albinele...

după Călin Gruia

Trântorul a plecat să se plimbe prin grădină și s-a întors seara târziu. Nu era obosit. De ce să fie? A dormit pe o floare, s-a certat cu un fluture, a vorbit ceva cu o viespe și ziua a trecut.

Acum se îndreaptă repede spre sala de mese a stupului. Aici nu-și vede ceașca nicăieri. Supărat, începe să strige:

– Ei, dar unde-i ceșcuța mea? Unde-i cornulețul meu? Nemi-pomenit...

O albină mai în vârstă, cu o mătură sub aripă, se apropie de el și-i spune:

- Nu te enerva! Mănânci ce-ai adus!
- Nu înțeleg ce vrei să spui!
- Nu ți se mai dă mâncare de azi înainte, îi spune hotărâtă albina.
- Dar mor de foame. Am tot dreptul la porția mea!
- Ia mătura și fă curățenie!
- Eu? Dar n-am muncit niciodată!
- Asta-i pricina... Noi muncim și noi mâncăm, mierea nu pică din cer.
- Și cine a hotărât toate acestea?
- Noi, albinele...
- Am să mă plâng împotriva voastră...
- N-ai decât...
- Am să mă plâng stăpânului prisăcii.

O să vedeți voi! O să vă pară rău!

Și trântorul, supărat, ieși pe urdiniș. Pe unde o fi umblat, n-a putut să afle nimeni. Dacă-l întâlnești cumva, explicați-i voi cum stau lucrurile cu cei care nu vor să muncească.

Să înțelegem textul!

- 1 Ce a făcut trântorul toată ziua?
- 2 De ce este foarte supărat?
- 3 Cum îl pedepsesc albinele pentru lenevie?
- 4 Ce i-ați spune trântorului dacă l-ați întâlni?
- 5 Ce învățăm din acest text?
- 6 În ce constă munca unui elev la școală și acasă?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv textul, apoi recitiți-l pe roluri.
- 2 Recitiți fragmentele din care aflăm:
 - a) ce a făcut trântorul toată ziua;
 - b) ce a făcut acesta după ce a înțeles că nu va fi ospătat.
- 3 Continuați extragerea ideilor principale ale textului, apoi citiți fragmentele corespunzătoare.
 - a) Cât e ziua de mare, trântorul s-a plimbat.
 - b) Seara s-a supărat foc, deoarece nu și-a găsit porția de miere.
 - c) d)
- 4 Povestiți fiecare fragment, apoi textul în întregime.
- 5 Scrieți perechile de sinonime: *prisacă, fermă, supărat, stupină, pricină, hotărâtă, a hotărât, necăjit, cauză, a decis.*
- 6 Găsiți în text antonime pentru cuvintele: *s-a întors, dimineața, devreme, odihnit, oriunde, bucurios.*
- 7 Alegeți proverbele care se potrivesc textului:
 - ▶ Cel ce nu lucrează ziua flămânzește noaptea.
 - ▶ O oră dimineața valorează cât două seara.
 - ▶ Cine nu lucrează să nu mănânce.
- 8 Ilustrați într-un desen cele două personaje.
- 9 Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: *albină, prisacă, urdiniș, miere, trântor, albinar.*

Vocabular

trântor – aici:
albină care nu culege nectar și nici nu face miere

urdiniș – deschizătură în stup, pe unde intră și ies albinele

- Ce animale sălbatice considerați că sunt foarte frumoase? De ce?
- Despre care viețuitoare putem spune că e o „flacăra jucăușă”? De ce?

Veverița

după Mihail Sadoveanu

Era o zi blândă de primăvară. Un vânt lin suna în crengi pe deasupra pădurii. În poienițele inundate de lumină, zăream pâlcuri de vioarele ca niște fulgi de cer.

Motocel mergea înainte. Deodată se opri și scoase un strigăt de bucurie, arătând spre furca unui fag:

– O veveriță!

Am căutat cu privirea minunăția pe care o descoperise băiatul.

Era într-adevăr o veveriță, un ghem de blăniță de culoarea flăcării cu coada stufoasă adusă pe spinare spre urechi. Avea un căpșor minuscul, în care licăreau ochișorii ca două boabe de ploaie ori de lacrimi.

La exclamațiile noastre se mișcă brusc și trecu în partea cealaltă a trunchiului.

Tăcurăm. Ea era însă tot neîncrezătoare. Se furișă pe o ramură subțire, apoi acrobata pădurii trecu pe un fag mai bătrân. Făcuse o săritură ușoară, fără nicio efortare, ca și cum puful ei de flacăra plutise în sus. Aici se opri puțin cercetându-ne, apoi dispăru iar în partea opusă. Nu ne mai vedea și își închipuia cu grăunciorul ei de înțelegere, că n-o vedem nici noi.

Stătea neclintită ca o frunză. Lipită strâns de trunchiul fagului, asculta un ceasornic, care bătea acolo mărunțel, măsurând timpul. Nu era însă altceva decât inimioara ei de pușor al fagului, al pădurii și al primăverii.

Ce observăm?

- Textul este o descriere, deoarece autorul conturează înfățișarea și comportamentul veveriței.

Vocabular

inundate – scăldate, pline
pâlcuri – aici: grupuri de plante

Să înțelegem textul!

- 1 Când și unde au descoperit vizitatorii veverița?
- 2 Cum arăta mica vietate?
- 3 Cum prezintă autorul saltul veveriței, pe fagul mai bătrân?
- 4 Ce sentimente încearcă Mihail Sadoveanu față de mica vietate?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul cu intonația corespunzătoare semnelor de punctuație.
- 2 Găsiți explicațiile potrivite:

„...viorele ca niște fulgi de cer.”	▶ mintea veveriței, puterea ei de înțelegere, naivitatea ei;
„...puișor al fagului, al pădurii...”	▶ micile floricele păreau niște steluțe desprinse din cer;
„...grăunciorul ei de înțelegere, ...”	▶ veverița este înfrățită cu pădurea care o ocrotește.

- 3 Ordonăți tablourile textului:

- ▶ Descrierea vietății
- ▶ Pădurea, prietenul nedespărțit al veveriței
- ▶ Descoperirea veveriței

- 4 Grupați perechile de sinonime: **minuscule**, *descoperise*, *exclamațiile*, *neîncredătoare*, *se furișă*, **mic**, *licăreau*, *sforțare*, *se strecura*, *străluciau*, *temătoare*, *efort*, *strigătele*, *găsisse*.

- 5 Selectați din cuvintele de mai jos pe cele care arată însușirile veveriței:

- ▶ neîncredătoare ▶ naivă ▶ frumoasă ▶ rea
- ▶ sprintenă ▶ speriată ▶ ușoară ▶ abilă

- 6 Scrieți pe caiete expresiile frumoase din text, utilizate de autor pentru a descrie veverița.

- 7 Povestiți textul folosind expresiile frumoase create de autor.

- 8 Precizați în care propoziție cuvântul „inundat” are sens propriu.

- ▶ Sate întregi au fost **inundate** din cauza ploilor abundente.
- ▶ Poienițele din pădure sunt **inundate** de lumina soarelui.

- 9 **Să lucrăm în echipă!**

Imaginați-vă un dialog între băiețel și veveriță.

DESCRIEREA UNEI VIEȚUITOARE

Veverița

- 1 Răspundeți la întrebările lui Creionaș:
 - ▶ Cărei viețuitoare a pădurilor și parcurilor îi puteți spune „ghem de culoarea flăcării”? De ce?
 - ▶ Cum arată acest animal minuscul?
 - ▶ Cu ce se hrănește veverița?
 - ▶ Prin ce se deosebește ea de celelalte animale?
 - ▶ De ce ne place acest animal?
- 2 Creați expresii frumoase pentru a descrie o veveriță:
 - ▶ e ușoară precum ... ;
 - ▶ a sărit ca ... ;
 - ▶ are blană aidoma ... ;
 - ▶ are ochii asemenea
- 3 Scrieți cuvinte care să exprime însușiri deosebite ale veveriței:

privire sfioasă, ... , ... , ... ; ochi vii, ... , ... , ... ;
 coadă elegantă , ... , ... ; lăbuțe îndemânatic, ... , ... ,
- 4 Redactați o compunere cu titlul „Veverița”, după următorul plan de idei sau după un alt plan, întocmit de voi.

Introducere

- ▶ Timpul și locul întâlnirii
- ▶ Descrierea acestui loc
- ▶ Sentimentele trăite la vederea acestui minunat animal

Cuprins

- ▶ Înfățișarea vietății:
 - culoarea blăniței;
 - capul, ochii;
 - corpul, coada etc.
- ▶ Comportamentul ei
- ▶ Mișcările veveriței

Încheiere

- ▶ Despărțirea de mica vietate
- ▶ Impresiile lăsate de acrobata pădurii

- Colectivul clasei în care învățați este unit? Argumentați.

Racul, broasca și știuca

de Alexandru Donici

Racul, broasca și o știucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac de grâu încărcat.
Și la el toți se înhamă:
Trag, întind, dar iau de seamă
Că sacul stă neclintit,
Căci se trage neunit.

Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Știuca foarte se izbea
Și nimic nu isprăvea;
Nu știu cine-i vinovat,
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-a tras,
Ci tot pe loc a rămas.

Așa-i și la omenire:
Când în obște nu-i unire,
Nicio treabă nu se face
Cu izbândă și cu pace.

Vocabular

a lua de seamă – a observa

a isprăvi – a duce la bun sfârșit un lucru

obște – aici: mulțime de oameni

izbândă – victorie, biruință

Să ne amintim!

- Fabula este o povestire scurtă, în versuri sau în proză, cu valoare educativă. În fabulă se critică defectele oamenilor și aspectele negative ale societății. Personajele fabulei sunt animale, plante sau lucruri.
- Structura fabulei:
 - întâmplarea;
 - morala (învățătura).

Să înțelegem textul!

- 1 Unde are loc acțiunea?
- 2 Care sunt personajele fabulei?
- 3 Ce și-au propus cele trei vietăți?
- 4 De ce nu au putut duce lucrul la bun sfârșit?
- 5 Ce sfat le-ați da personajelor?
- 6 De ce fabulistul a ales personaje din lumea vietăților?
- 7 Ce fel de oameni se ascund în spatele acestor personaje?
- 8 Ce învățătură desprindem din această fabulă?

- ▶ Alexandru Donici este unul dintre primii autori de fabule din literatura română.
- ▶ Fabulele sale oglindesc și critică viciile oamenilor, nedreptatea și fărâdelegile din societate.
- ▶ Mihai Eminescu, fiind încântat de talentul fabulistului, l-a supranumit „Donici, cuib de-nștepciune”.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv fabula.
- 2 Scrieți din text antonimele următoarelor cuvinte: *noapte, descărcat, înainte, totul, nevinovat, dezbinare, înfrângere, război.*
- 3 Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: *izbândă, a isprăvi, fabulă, fabulist, neclintit.*

4 Să învățăm jucându-ne!

Pălăria cu rime

Găsiți, în pălăria de mai jos, rimele cuvintelor scrise pe panglici.

5 Să lucrăm în echipă!

Cum credeți că trebuiau să procedeze personajele? Argumentați.

- Ele trebuiau să tragă sacul pe rând.
- Se cuvenea să mai cheme pe cineva în ajutor.
- Urmasă să se înțeleagă ca să tragă sacul în aceeași direcție.

- 6 Intitulați altfel fabula învățată.
- 7 Schimbați cuvintele după forma cerută.

un/o	niște	toți/toate
rac
.....	saci
.....	știucile
broască

- 8 Formați familii de cuvinte pentru: *loc, om*.
- 9 Înlocuiți cuvintele și expresiile evidențiate cu altele asemănătoare dintre paranteze:
- ▶ Racul, broasca și știuca **trăgeau** un sac.
 - ▶ Viețuitoarele **trăgeau nădejde** că vor reuși.
 - ▶ După aceea ele **au tras un pui de somn**.
 - ▶ Nu ai pe cine **trage la răspundere** în acest caz.
 - ▶ Cei înțelepți **vor trage învățăminte** din fabulă. (*vor învăța, face răspunzător, sperau, au dormit adânc, încercau să miște*).

- 10 Ordonați cuvintele pentru a obține proverbe. Care dintre ele se potrivesc situației descrise în fabulă?
- ▶ uniți, devin, slabi, sunt, dacă, puternici, Cei.
 - ▶ muncește, agonisește, hrană, Cine.
 - ▶ înseamnă, iar, înfrângere, Unirea, putere, dezbinarea, semnifică.
- 11 Recunoașteți personajele din fabulă după descrierea dată.
- ▶ E animal răpitor. Are corpul alungit, relativ gros și turtit. Gura mare ascunde niște dinți puternici.
 - ▶ Are cinci perechi de picioare. Perechea din față i s-a transformat în clești puternici. Antenele îl ajută la pipăit și la mirosit.
 - ▶ Trăiește atât în apă, cât și pe uscat. Nu are coadă. Picioarele de dinapoi sunt mai lungi. Gura îi este largă, iar ochii – bulbucați.

12 Să lucrăm în echipă!

Alegeți ce defecte omenești critică autorul în fabulă:

☐ egoismul	☐ dezbinarea	☐ lenea
☐ ura	☐ lăudăroșenia	☐ lăcomia

E bine să știți!

- ▶ Fabulistul Alexandru Donici s-a născut în comuna Bezin (astăzi Donici) din apropierea Orheiului. În prezent, în această localitate se află Casa-Muzeu „Alexandru Donici”.

- Cum înțelegeți proverbul: „Pe dinafară frumos, înăuntru găunos”?

Povestea crocodilului care plângea

după Vladimir Colin

Un crocodil ședea odată pe malul unei ape și plângea.

– De ce plângi, stimabile? îl întrebă o căprioară.

– Cum să nu plâng? Am înghițit un explorator, cu pușcă și raniță cu tot!...

– Aha! Te zgârie pușca în gât? râse căprioara.

– Nu pricepi nimic! Îmi pare rău! Era un om atât de îndrăzneț, care cunoștea toate pădurile sălbatice... Cum am putut să-l înghit? Sunt un ticălos!

Căprioara încercă să-l mângâie:

– Dragul meu, sunt fericită că te aud vorbind așa... Văd că-ți pare rău, dar de azi înainte n-ai să mai înghiți exploratori, nu-i așa?

– Nu! strigă crocodilul. Mai degrabă am să pasc împreună cu tine iarbă, numai că nu știu care e mai dulce!

– Te voi ajuta eu, îl liniști ea.

Crocodilului îi trecu un gând perfid prin minte:

– Uite, iarba asta de lângă mine e dulce sau nu? Vreau să pasc îndată...

Căprioara se apropie să vadă iarba cu pricina. În clipa aceea crocodilul căscă gura și o înghiți.

– Prostuțo! mârâi el apoi. Carnea ta e mai dulce decât orice iarbă! Haha, ce bine am mâncat azi!

Un papagal care văzuse totul din vârful unui copac, strigă:

– Să afle fiecare ce pățește cel care crede în lacrimile unui crocodil!

De atunci, toată lumea a aflat cât de fățarnic este acest animal.

Ce observăm?

- Crocodilul este un personaj negativ, iar căprioara e un personaj pozitiv.

Să înțelegem textul!

- 1 Unde are loc întâmplarea?
- 2 Care sunt personajele din poveste?
- 3 Din ce cauză „plângea” crocodilul?
- 4 Credeți că avea motive să plângă?
- 5 Ce i-a spus el căprioarei despre explorator? De ce?
- 6 Ce a făcut atunci căprioara naivă?
- 7 Ce i s-a întâmplat ei? În ce a constatat greșeala căprioarei?
- 8 Cine a fost martorul întâmplării și cum a acționat el?
- 9 Ce învățătură se desprinde din acest text?

Vocabular

explorator – cercetător care descoperă bogății ale solului și subsolului
raniță – rucsac
perfid – fals, prefăcut, fățarnic

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul pe roluri.
- 2 Recitați enunțurile care arată:
 - a) bunătatea căprioarei;
 - b) răutatea crocodilului;
 - c) cine spune la toată lumea ce fel de ființă este crocodilul.
- 3 Găsiți în text sinonime pentru cuvintele: *rucsac, nu înțelegi, curajos, imediat, moment, nesincer, cândva*.
- 4 Continuați extragerea ideilor principale ale textului:

a) Crocodilul plânge, înșelând-o pe căprioară.	c) ...
b) Căprioara credulă vrea să-l ajute pe crocodil.	d) ...
- 5 a) Despărțiți în silabe cuvintele: *explorator, căprioară, împreună, lacrimi, îndrăzneț, iarbă*.
 b) Alcătuiți propoziții cu ele.
- 6 Precizați trăsăturile de caracter care se potrivesc celor două personaje:

a) căprioara:	▶ sinceră	▶ neatentă	▶ blândă
	▶ sensibilă	▶ credulă	▶ naivă
b) crocodilul:	▶ lacom	▶ mincinos	▶ hotărât
	▶ viclean	▶ răutăcios	▶ sincer
- 7 Explicați:
 - a) zicala „Urciorul nu merge de multe ori la apă: ori se sparge, ori crapă”;
 - b) expresia „Plânge cu lacrimi de crocodil”.

- 8 Comentați plasarea semnelor de punctuație din primele două replici ale dialogului din text.
- 9 Continuați enunțurile folosind informațiile din text:
- ▶ Pentru a fi crezut, crocodilul laudă meritele
 - ▶ Crocodilul se preface că nu știe dacă iarba de lângă el
 - ▶ Când căprioara s-a apropiat să vadă iarba
- 10 Transcrieți enunțul care demonstrează că cei care fac fapte rele sunt pedepsiți.
- 11 Scrieți două proverbe despre viclenie.
- 12 Transcrieți verbele în ordinea în care apar în text: *plângea, zgârie, să mângâie, pricepi, voi ajuta, a aflat, întrebă, cunoștea, mârâi, am înghițit, râse.*

13 Să lucrăm în echipă!

Pălării gânditoare

Informați-vă!

- De ce a intrat căprioara în vorbă cu crocodilul?
- Cum a răsplătit-o crocodilul cel fățarnic pe căprioară pentru bunătatea ei?

Ce simțiți?

- Care personaj din poveste v-a impresionat?
- Ce sentimente aveți pentru căprioară? Motivați.

Aspecte negative

- Descoperiți trăsăturile negative ale crocodilului, ținând cont de comportamentul acestuia.

Clarificați!

- Puneți întrebări colegilor pentru a verifica dacă au înțeles textul, pornind de la cuvintele: Când...? Unde...? Ce-a făcut...? Ce fel de...? Cui...?

Creați!

- Creați un alt final al poveștii, pornind de la ideea: „Când a înțeles căprioara vorbele prefăcute ale crocodilului...”

Gândiți-vă!

- Ce ați fi făcut voi, dacă ați fi fost în locul căprioarei? Dar dacă ați fi fost în locul papagalului?

- Ce animale ați văzut la circ?
- Cum se simt ele în captivitate? De ce?

Cartea cu Apolodor

de Gellu Naum

La circ, în Târgul Moșilor,
Pe gheața unui răcitor,
Trăia voios și zâmbitor
Un pinguin din Labrador
Cu nume falnic și sonor.

– Cum se numea? – Apolodor.
– Și ce făcea? – Cânta în cor.

Deci, nu era nici scamator,
Nici acrobat, nici dansator,
Făcea și el ce-i mai ușor:
Cânta în cor. Era tenor.

Grăsuț, curat, atrăgător,
În fracul lui strălucitor,
Așa era Apolodor...
Dar într-o zi, Apolodor,
Spre deznădejdea tuturor,
A spus așa: – Sunt foarte trist!
Îmi place viața de corist,
Dar ce să fac? Mi-e dor, mi-e dor
De frații mei din Labrador...
O, de-aș putea un ceas măcar
Să stau cu ei pe un ghețar!...

Colegii lui Apolodor
S-au dus atunci la dirijor.
Maestrul Domilasolfa,
În haina lui de catifea,
I-a ascultat și, gânditor,
S-a așezat pe canapea
Oftând: – Sărmanul meu tenor
Se poate prăpădi de dor!
Să plece deci spre Labrador!

Ce observăm?

- ▶ Acțiunea are loc la circ, în Târgul Moșilor, ne prezintă numele și ocupația personajului principal.
- ▶ La circ, Apolodor este fericit, dar trăiește cu dorul de a-și revedea frații din Labrador.
- ▶ Poezia se citește cu un ton vesel și jucăuș.

Vocabular

Târgul Moșilor – loc
în orașul București

răcitor – aici: frigider; instalație
pentru răcirea sau menținerea
unei temperaturi scăzute

Labrador – zonă geografică
din nordul Canadei, caracteri-
zată prin climă rece

tenor – cântăreț cu voce înaltă

frac – haină bărbătească de
ceremonie, din stofă neagră,
în față scurtă, iar în spate cu
două cozi lungi

Să înțelegem textul!

- 1 Unde trăia acum Apolodor?
- 2 De unde era pinguinul?
- 3 Ce făcea Apolodor în Târgul Moșilor?
- 4 Ce înfățișare avea el?
- 5 De ce Apolodor a hotărât să plece la frații săi?
- 6 Ce-au făcut colegii lui?
- 7 Care a fost decizia maestrului Domilasolfa? De ce?
- 8 Ce ați învățat din acest text?

- ▶ Gellu Naum, poet, prozator și dramaturg român, este unul dintre cei mai îndrăgiți autori de literatură pentru copii.
- ▶ A scris pentru micii cititori: „Așa-i Sanda”, „Cel mai mare Gulliver”, „Amedeu, cel mai cumsecade leu”.
- ▶ Opera sa este tradusă în mai multe limbi ale lumii.

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți expresiv poezia, respectând semnele de punctuație.
- 2 Realizați corespondența:

„...Trăia voios și zâmbitor...”	▶ cu nume mândru și răsunător;
„...Cu nume falnic și sonor.”	▶ poate muri de dor;
„...Se poate prăpădi de dor!”	▶ era fericit de ceea ce făcea.
- 3 Recitați versurile din care aflăm:
 - a) de ce era trist Apolodor;
 - b) cum au reacționat colegii aflând de necazul prietenului lor;
 - c) ce hotărâre a luat maestrul Domilasolfa.
- 4 Scrieți perechile de sinonime: **trăia**, *deznădejde*, **viețuia**, *disperare*, *sonor*, *atrăgător*, *catifea*, *ademenitor*, *pluș*, *melodios*.
- 5 Selectați din text antonime pentru cuvintele: *trist*, *dificil*, *slab*, *murdar*, *respingător*, *nădejde*.
- 6 Precizați trăsăturile lui Apolodor:

▶ prietenos	▶ zâmbitor	▶ atrăgător
▶ voios	▶ trist	▶ ursuz

- 7 Completați propozițiile folosind cuvintele potrivite:
- ▶ Pinguinul se numea
 - ▶ El era trist, deoarece
 - ▶ Apolodor cânta
 - ▶ Fracul lui era
- 8 Ordonăți cuvintele pentru a obține enunțuri:
- a) Apolodor, în, căutarea, pleacă, săi, fraților, Labrador, din.
 - b) călătorește, El, și prin, pe uscat, pe apă, aer.
 - c) De, se reîntoarce, dorul, la, prietenilor, circ.
- 9 Transcrieți și completați după model cuvintele de mai jos:
- frați – frații; dansatori –; dirijori –;
pinguini –; coriști –; acrobați –
- 10 Alegeți cuvintele ce exprimă sentimentele autorului față de Apolodor:
- ▶ simpatie
 - ▶ ură
 - ▶ milă
 - ▶ admirație
- 11 Alcătuiți enunțuri folosind cuvintele: *dresor, Apolodor, tenor, acrobat, frac, scamator*.
- 12 Prezentați-l pe Apolodor.

Unde era?

}

{

Cum se simțea?

Cum era?

}

{

Ce făcea?

- 13 Imaginați-vă ce a făcut Apolodor după ce a plecat de la circ.
- 14 Desenați-l pe Apolodor, arătând înfățișarea și starea lui sufletească.

15 Portofoliu

Documentați-vă despre mediul de viață al pinguinilor. Creați un poster sau un album și prezentați-l în fața colegilor.

16 Invitație la lectură

Dacă vreți să aflați
despre peripețiile lui Apolodor,
citiți
„Cărțile cu Apolodor”
de Gellu Naum

PREZENTAREA UNEI CĂRȚI

1 Răspundeți la întrebări:

- Care este titlul și autorul cărții?
- Cine este personajul principal?
- Ce alte personaje ați cunoscut?
- De ce Apolodor era copleșit de tristețe?
- Prin ce peripeții a trecut el pentru a-și realiza visul?
- De ce nu a rămas Apolodor alături de familia sa pentru totdeauna?

2 Pași în realizarea unei prezentări de carte:

Titlul cărții

Cartea pe care aș dori să v-o prezint este ...

Autorul

Creatorul acestei cărți minunate este ...

Personajele

Personajul principal care ne încântă se numește ... Alte personaje care apar în această carte sunt ...

Conținutul

Cartea ne prezintă o poveste despre aventurile ... M-a captivat momentul când ... M-a bucurat/întristat situația în care ... Până la urmă ...

Recomandări

Vă invit și pe voi să citiți această carte, dacă doriți să vă bucurați de o călătorie imaginară ... alături de ...

3 Aveți vreo carte citită recent pe care ați dori să o recomandați colegilor? Prezentați-o în fața clasei, astfel încât să treziți interesul colegilor pentru aceasta.

- Ați asistat vreodată la un spectacol de circ? Unde? Când?
- Care dintre reprezentațiile văzute v-au impresionat?

Fram, ursul polar

după Cezar Petrescu

Cel mai mare animal carnivor, născut în țara zăpezilor veșnice, fusese îmblânzit ca un miel și devenise înțelegător ca un om. Fram era faima *Circului Struțki*. Când apărea în arenă, aplauzele nu mai conteneau. Iar Fram iubea aplauzele, înțelegea rostul lor și le aștepta...

Dar mai ales, Fram iubea copiii. Văzându-i în lojă ronțând bomboane, întindea laba să capete și el. Saluta mulțumind, cu laba la cap, ca un soldat. Când căpăta mai multe, își oprea numai una. Pe celelalte le întindea spre galerie.

Acolo se înghesuiau copiii săraci, care nu mănâncă dulciuri în fiecare zi, poate nici pâine. Unul mai curajos cobora să ia darul. Fram îl alinta pe creștet, cu laba sa, care devenea deodată ușoară și lină ca o mână de mamă.

Nu-l lăsa să se urce la loc, ci lua un scaun, îl puneă într-o lojă și îi făcea semn copilului sărac să se așeze printre cei îmbrăcați în haine scumpe. Dacă acesta se rușina și ezita, Fram îl ridica în brațe îmbărbătându-l și îl așeza el în scaun. Apoi se uita la controlori. Arăta spre copil, ducând laba la piept, ca să înțeleagă și dâștii că e protejatul lui și îl ia pe răspunderea sa.

Cum nu l-ar fi iubit toți? Cum să nu fie el răsfațatul publicului?

Într-una din zile, Fram întârzia. Lipsea. Spectacolul se apropia de sfârșit. Numărul lui trecuse de mult.

Mulțimea începea să capete glas:

- Fram! Unde e Fram?
- De ce nu vine Fram?

Vocabular

arenă – spațiu în formă de cerc unde se desfășoară spectacolele de circ

lojă – *aici*: compartiment cu un număr redus de locuri pentru spectatori, într-o sală de spectacole

galerie – *aici*: balcon situat la nivelul cel mai înalt într-o sală de spectacole

a ezita – a sta la îndoială în luarea unei hotărâri, a șovăi

Să înțelegem textul!

- 1 Unde are loc acțiunea textului?
- 2 Cine este personajul principal al povestirii?
- 3 Cum a fost posibil ca cel mai mare și mai puternic animal carnivor să devină înțelegător ca un om?
- 4 Ce sentimente trezea în inimile spectatorilor apariția lui Fram în arenă? Argumentați.
- 5 Ce făcea Fram cu bomboanele căpătate de la spectatorii din lojă? De ce?
- 6 Ce surpriză îl aștepta pe curajosul care cobora să ia cadoul oferit de Fram?
- 7 De ce acest copil ezita să se așeze pe scaunul din lojă?
- 8 Ce și cum le explica Fram controlorilor?
- 9 Cum a reacționat mulțimea de spectatori într-una din zile, văzând că Fram nu mai iese în arenă?

Să dezlegăm tainele textului!

- 1 Citiți textul în întregime, apoi pe fragmente.
- 2 Recitați enunțurile din care aflăm că Fram este:
 - a) politicos cu spectatorii;
 - b) un urs mărinimos;
 - c) favoritul publicului.
- 3 Priviți cu atenție imaginile și scrieți în continuare ideile principale ale textului:

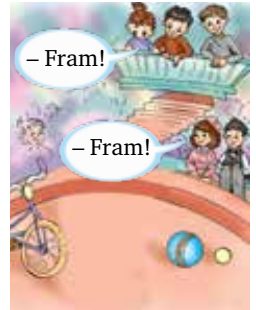
Un urs-alb a fost dresat.

El îi servea cu bomboane pe copiii săraci.

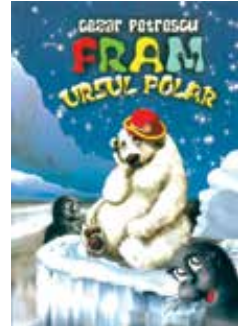
...

...

- 4 Povestiți textul, dezvoltând planul de idei.

- 5 Înlocuiți cuvintele evidențiate cu sinonimele lor din text.
- ▶ Aplauzele spectatorilor **nu mai încetau**.
 - ▶ Fram **pricepea sensul** aplauzelor și le aștepta.
 - ▶ El se bucura de o mare **reputație** la *Cercul Struțki*.
 - ▶ Dacă acest copil **șovăia**, ursul îl așeza printre cei îmbrăcați în **straie scumpe**.
 - ▶ În ziua aceea, Fram **absenta**.

- 6 Descoperiți în text substantivele pentru care s-ar potrivi fiecare șir de adjective:
- ▶ carnivor, împlânzit, patruped – ... ;
 - ▶ furtunoase, unanime, interminabile – ... ;
 - ▶ timid, sărac, emoționat, curajos –

- 7 Completați familia de cuvinte cu alte 3-4 cuvinte înrudite: *blând, a împlânzi...*

- 8 Schimbați, după model, forma substantivelor: *bomboană, galerie, lojă, apariție, grijă, gheară, mulțime*.

Model:

o	niște	toate
arenă	arene	arenele
...

- 9 Citiți propozițiile și observați sensurile verbelor „a alinta” și „a alina”. Alcătuiți alte propoziții cu aceste verbe.
- ▶ Fram îl **alinta** pe copil cu o mângâiere dulce.
 - ▶ Mama îi **alina** copilului bolnav durerea.
- 10 Completați propozițiile folosind informațiile din text.
- ▶ Ursul-alb a fost împlânzit ca un ... și devenise înțelegător ca un
 - ▶ Laba sa devenea uneori ușoară și lină ca o
 - ▶ Fram mulțumea, ducând laba la cap ca un

11 Invitație la lectură

Citiți cartea „Fram, ursul polar” de Cezar Petrescu și aflați toate peripețiile prin care a trecut personajul principal.

12 Portofoliu

Documentați-vă despre mediul de viață al urșilor-polari. Alcătuiți un poster sau un album, apoi prezentați-l în fața colegilor.

COMPUNERE DUPĂ O BANDĂ DESENATĂ

1 Atenție la indicațiile lui Creionaș!

- Urmăriți imaginile de mai jos.
- Observați cuvintele pe care le rostesc personajele.

Ce observăm?

- ▶ Cuvintele scrise în bule ne ajută să înțelegem desfășurarea acțiunii.
- ▶ Aceste imagini formează o bandă desenată.

– Ce surpriză!
A sosit ciroul!

a

– Să luăm
bilete!

b

– Ce înaltă
e cupola
ciroului!

– Încă puțin
și ajunge la capătul
firului!

– Adevărați
halterofili!

c

d

– Ce curajoși
sunt acești
tigri!

e

– Nu-mi vine
să cred! Cum e posibil
așa ceva.

f

– Vom avea
ce povesti
prietenilor!

Rețineți!

- ▶ Banda desenată este o înșiruire de imagini însoțite de cuvinte scrise în bule. Are scopul de a reda o întâmplare în ordinea desfășurării acțiunii.

2 Dezvoltați fiecare acțiune, apoi povestiți toată întâmplarea, urmărind banda desenată.

3 Să lucrăm în echipă!

Realizați o bandă desenată cu o întâmplare imaginată de voi.

Puiul

după I. Al. Brătescu-Voinești

Într-o primăvară, o prepeliță, ce venea tocmai din Africa, s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu. După ce s-a odihnit câteva zile, a început să adune bețișoare, frunze uscate, paie, fire de fân și a făcut cuib pe un mușuroi, mai sus, ca să nu îl înece ploile. Pe urmă, șapte zile la rând a ouat câte un ou, în total șapte ouă ca niște cofeturi, pe care a început să le clocească.

După trei săptămâni au ieșit niște pui drăguți, îmbrăcați cu puf galben, ca puii de găină. Parcă erau șapte gogoși de mătase!

Puii au început să umble prin grâu după mâncare. Prepelița prindea câte o furnică ori o lăcustă și ei o mâncau numaidecât. Și erau frumoși, cuminiți și tare ascultători! Când mama lor îi striga: „Pitpalac!”, îndată veneau lângă ea.

Odată, prin iunie, la vreme de secerat, puiul cel mare n-a alergat la chemarea mamei. Cum nu știa să zboare, l-a și prins un flăcău.

– Lasă-l jos, Martin, că e păcat de el!

Când a scăpat, a fugit speriat la prepeliță să-i spună pățania. Ea l-a luat, l-a mângâiat și i-a spus:

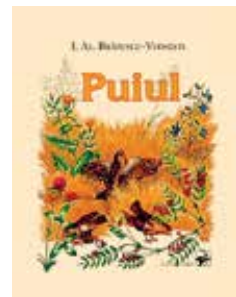
– Vezi dacă nu ascuți? Când vei fi mare, vei face cum vei vrea, dar acum să nu ieși niciodată din vorba mea.

După seceratul grâului au rămas pe miriște multe boabe cu care se hrăneau. Dimineața beau picături de rouă de pe firele de iarbă. Ziua ședeau la umbră, iar când se potolea căldura ieșeau cu toții pe miriște. În nopțile răcoroase se adunau sub aripile ocrotitoare ale prepeliței.

Mama lor îi învăța să zboare, îi pregătea pentru o călătorie lungă.

– Vom zbura sus de tot, zile și nopți, și vom vedea în drumul nostru orașe mari, râuri, mări.

- 1 În ce anotimp începe acțiunea?
- 2 Unde și-a făcut prepelița cuibul?
- 3 Câți pui a scos pasărea?
- 4 Cum arătau puișorii prepeliței?
- 5 Din ce cauză a fost prins puiul cel mare de către flăcău?
- 6 De ce mama își învăța puii să zboare?
- 7 Care este învățătura textului?

Recapitulare

Puiul de bufniță

după Jill Tomlinson

Buf era un pui de bufniță. Locuia cu părinții săi în vârful unui copac înalt.

El era durduliu și pufos. Avea penajul feței într-o formă perfectă de inimă, ochii rotunzi și enormi, iar genunchii ca niște noduri. De fapt, era la fel ca orice alt pui de bufniță, cu excepția unui lucru: îi era frică de întuneric.

– Nu se poate să-ți fie frică, bufnițele nu se tem de întuneric, îi spuse mama.

– Uite una care se teme, zise Buf.

– Dar bufnițele sunt păsări de noapte, îi explică mama.

Buf își privi gheruțele și murmură:

– Nu vreau să fiu pasăre de noapte! Vreau să fiu pasăre de zi!

– Ești ceea ce ești, dragul meu! Ia spune, ce știi tu despre întuneric?

– E negru, e urât și nu-mi place deloc!

– Nu e chiar așa. El poate fi argintiu, albastru, cenușiu sau în multe alte feluri, dar aproape niciodată negru.

- 1 Formulați întrebări pornind de la cuvintele:
▶ *Cine...?* ▶ *Unde...?* ▶ *Cum...?* ▶ *De ce...?*
- 2 Continuați ideile:
▶ Personajele textului sunt
▶ Îl admir/Nu îl admir pe ..., deoarece
▶ O prețuiesc pe ..., deoarece
- 3 Înlocuiți substantivele evidențiate cu pronume personale:
– **Bufnițele** nu se tem de întuneric, a zis **mama**.
- 4 Subliniați părțile principale de propoziție.
Buf locuia cu părinții săi într-un copac înalt.
- 5 Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă:
– Ce știi tu despre întuneric, Buf? îl întrebă mama.
– E negru, e urât și nu-mi place deloc!

Probă de evaluare

Citește textul.

Fram, alb ca zăpada, stătea neclintit în mijlocul arenei și se uita în gol.

– E bolnav, bunicule! rosti fetița cu milă.

– Nu e bolnav, Lilico! Fram suferă! Îi este dor de locurile unde s-a născut. S-a deșteptat în el o viață pe care o uitase.

– Ce aș putea face ca să-i alin mâhnirea?

Ursul-alb și-a astupat ochii cu labele. Acum e ca un om care plânge. S-a ridicat de pe marginea platformei. A făcut un semn de despărțire tuturor și s-a îndreptat spre perdelele roșii ca focul.

1 Scrie titlul și autorul cărții din care face parte fragmentul de mai sus. (2 p.)

2 Răspunde la întrebări:
 ▶ De ce Lilica era îngrijorată?
 ▶ Ce a aflat ea de la bunicul său? (4 p.)

3 Găsește în text sinonime pentru cuvintele:
 centrul – ...; nemișcat – ...; s-a trezit – ...; a acoperit – (4 p.)

4 Caută în text antonime pentru cuvintele:
 sănătos – ...; râde – ...; întâlnire – ...; negru – (4 p.)

5 Transcrie din text propoziția simplă, apoi dezvolt-o. (4 p.)

6 Subliniază părțile principale: Ursul a ieșit trist din arenă. (2 p.)

7 Scrie un text din șase enunțuri, în care să descrii un animal pe care l-ai văzut într-un spectacol de circ. (10 p.)

FB
30p.–27p.

B
26p.–19p.

S
18p.–10p.

Am acumulat din 30 p.

Evaluare sumativă orală

- 1 Alegeți floarea preferată și realizați sarcinile de pe fișa respectivă.

- 1 Numiți două personaje pozitive și argumentați alegerea.
- 2 Atribuiți însușiri deosebite substantivelor: *soare, pădure, gânduri, sărbătoare*.
- 3 Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: *la/l-a*.

- 1 Descrieți un personaj și cereți colegilor să-l recunoască.
- 2 Formați familia cuvântului „floare”.
- 3 Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: *ea/ia/i-a*.

- 1 Prezentați personajul îndrăgit.
- 2 Enumerați trei pronume personale de politețe și alcătuiți propoziții cu acestea.
- 3 Recitați o poezie memorată în acest an.

- 1 Prezentați fapta unui personaj care v-a impresionat.
- 2 Construiți propoziții în care să folosiți substantive proprii la început, în interior, la sfârșitul enunțurilor.
- 3 Formulați trei întrebări pentru propoziția:
Ramurile copacului se îndreptau spre cer.

- 1 Numiți câte două trăsături morale pentru personajele: *Spirache, Jurjac, Fram, crocodilul, Luchi*.
- 2 Creați enunțuri în care substantivul „ghiocel” să aibă rol de subiect și de parte secundară.
- 3 Formulați trei-patru întrebări pentru propoziția:
Pe malul apei cresc sălcii.

- 1 Prezentați imaginea primăverii așa cum reiese din textele învățate.
- 2 Alcătuiți propoziții după schemele:
S + P.s. + P + P.s.
P.s. + S + P + P.s.
- 3 Transformați propoziția dezvoltată în propoziție simplă.
În pădure susură apa izvoarelor.

- 1 Exprimați morala fetei „Racul, broasca și știuca” prin proverbe potrivite.
- 2 Formați familia cuvântului „piatră”.
- 3 Adresați o felicitare orală unui prieten cu o anumită ocazie.

- 1 Povestiți colegilor textul îndrăgit din manual.
- 2 Scrieți cinci-șase adjective pentru substantivul „personaj”.
- 3 Alcătuiți două propoziții în care cuvântul „senin” să aibă sens propriu și figurat.

În prag de vacanță

1 Joc

„Ghicește personajul”. Ce știi despre el? Numește titlul și autorul lucrării.

Ș	I	V	E	V	E	R	I	Ț	A
N	M	N	I	N	E	U	C	P	P
S	O	I	F	C	O	J	A	U	O
J	Ș	C	R	O	C	O	D	I	L
U	V	U	A	C	A	L	C	L	O
R	I	C	M	D	O	O	C	A	D
J	S	P	I	R	A	C	H	E	O
A	C	F	O	Ț	O	R	C	O	R
C	O	N	S	T	A	N	T	I	N
N	L	C	A	I	O	V	N	F	O

- 1 „– Tu le ții pe toate înghețate. Nici copiii nu se pot juca.”
- 2 „Când apărea în arenă, aplauzele nu conteneau.”
- 3 „De atunci, toată lumea a aflat cât de fățarnic este acest animal.”
- 4 „Avea un căpșor minuscul, în care licăreau ochișorii ca două boabe de ploaie.”
- 5 „Făcea și el ce-i mai ușor: Cânta în cor. Era tenor.”
- 6 „– Am pictat iconițe și le-am vândut la târg.”
- 7 „Nu se despărțea niciodată de cuțitul care cioplea lemnul.”
- 8 „La cinci ani și jumătate, băiatul a compus întâia sa operă.”
- 9 „Deși a stat în fața manualului cu tâmpile în pumni, în minte nu i-a pătruns nimic.”

2

Dragă prietene,

Te felicităm că ai parcurs cu succes toate textele și exercițiile din manual.

Ne bucurăm că ai fost un elev sârguincios și un cititor pasionat.

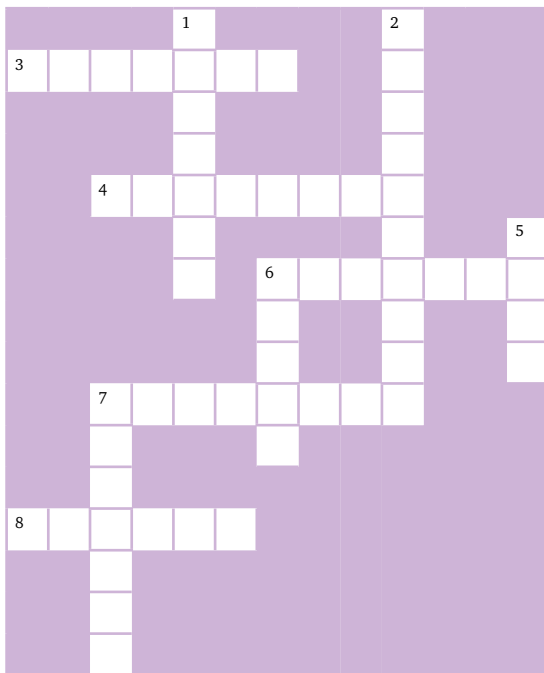
În vacanță ai putea citi și alte cărți. Nu uita să faci notițe în jurnalul tău de lectură!

Prietenii tăi: Știetot, DEXI și Creionăș

1. Ion Creangă, „La cireșe”, „Pupăza din tei”
2. Grigore Vieru, „Frumoși ca sfinții”
3. Tudor Arghezi, „Prisaca”
4. Spiridon Vangheli, „Carte de citire și gândire”, cartea a 4-a
5. Lewis Carroll, „Peripețiile Alisei în țara minunilor”
6. Carlo Collodi, „Pinocchio”
7. Paulo Coelho, „Povestea creionului”
8. Johanna Spyri, „Heidi, fetița munților”
9. Roald Dahl, „James și piersica uriașă”, „Charlie și fabrica de ciocolată”

3 Completează careul.

Vertical

- 1 Partea de propoziție care arată despre cine se vorbește în propoziție.
- 2 Denumeste ființe, lucruri și fenomene ale naturii.
- 5 Exprimă acțiunea, starea sau existența.
- 6 Semnul de punctuație care se scrie la sfârșitul propoziției enunțiative.
- 7 Totalitatea literelor unei limbi așezate într-o anumită ordine.

Orizontal

- 3 Semnul care separă cuvintele unei enumerări.
- 4 Partea de propoziție care arată ce face subiectul.
- 6 Ține locul unui nume.
- 7 Arată însușirea substantivului.
- 8 Convorbirea dintre două sau mai multe persoane.

Credit foto: © freepik.com, pixabay.com

Responsabil de ediție: Larisa Dohotaru

Redactor: Cristina Alexei

Corectori: Mariana Belenciuc, Maria Cornesco

Redactor tehnic: Nina Duduciuc

Ilustrații: Irina Oleinic

Machetare computerizată: Romeo Șveț

Copertă: Romeo Șveț

Imprimare la Tipografia

BALACRON SRL

str. Calea Ieșilor, 10

MD-2069, Chișinău, Republica Moldova

Comanda nr.